

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 56 · 17. mars
Sesjonen 2021–2022

Møte torsdag den 17. mars 2022 kl. 10

President: Svein Harberg

Dagsorden (nr. 56):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i helsepersonelloven og pasient- og brukerrettighetsloven (regulering av kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandling)
(Lovvedtak 46 (2021–2022), jf. Innst. 165 L (2021–2022) og Prop. 221 L (2020–2021))
2. Stortingets vedtak til lov om endringer i helsepersonelloven (autorisasjon av naprapater, osteopater og paramedisinere)
(Lovvedtak 47 (2021–2022), jf. Innst. 170 L (2021–2022) og Prop. 236 L (2020–2021))
3. Stortingets vedtak til lov om endringer i utlendingsloven (innhenting av opplysninger fra utdanningsinstitusjoner mv.)
(Lovvedtak 48 (2021–2022), jf. Innst. 175 L (2021–2022) og Prop. 14 L (2021–2022))
4. Stortingets vedtak til lov om endringer i utlendingsloven (partsbegrepet mv. i utlendingssaker)
(Lovvedtak 49 (2021–2022), jf. Innst. 157 L (2021–2022) og Prop. 6 L (2021–2022))
5. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (endret regulering av alderspensjon under utbetaling)
(Innst. 194 L (2021–2022), jf. Prop. 41 L (2021–2022))
6. Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 165/2019 av 14. juni 2019 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2015/2366 om betalings tjenester i det indre marked (PSD2) og forordning (EU) 2017/2055 om samarbeid og utveksling av informasjon mellom myndigheter
(Innst. 183 S (2021–2022), jf. Prop. 225 S (2020–2021))
7. Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godtakelse av forordning (EU) 2017/2226 om etableringen av inn- og utreiseprogrammet, forordning (EU) 2017/2225 om nødvendige endringer i forordning (EU) 2016/399 for så vidt angår bruken av inn- og utreiseprogrammet og forordning (EU) 2018/1240 om etableringen av fremreiseprogrammet (videreutvikling av Schengen-regelverket)
(Innst. 184 S (2021–2022), jf. Prop. 231 S (2020–2021))
8. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i grenseloven, utlendingsloven og politiregisterloven (etablering av systemer for inn- og utreise, fremreise og passasjerlisteopplysninger mv.)
(Innst. 161 L (2021–2022), jf. Prop. 229 L (2020–2021))
9. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kristoffer Robin Haug og Rauand Ismail om en kvitteringsordning ved personkontroller
(Innst. 185 S (2021–2022), jf. Dokument 8:36 S (2021–2022))
10. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i inkassoloven og finansstilsynsloven (klagebehandlingen av Finansstilsynets vedtak etter inkassoloven)
(Innst. 158 L (2021–2022), jf. Prop. 5 L (2021–2022))
11. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeloven mv. (klargjøring av inndragningsregler m.m.)
(Innst. 159 L (2021–2022), jf. Prop. 241 L (2020–2021))
12. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein og Audun Lysbakken om å sikre demokratisk forankring og kontroll av inngripende smitteverntiltak
(Innst. 186 S (2021–2022), jf. Dokument 8:50 S (2021–2022))
13. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud og Morten Wold om å forplikte helseforetakene til å følge rådene pasienter får fra Ekspertpanelet
(Innst. 187 S (2021–2022), jf. Dokument 8:51 S (2021–2022))
14. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Morten Wold, Silje Hjemdal, Himanshu Gulati og Marius Arion Nilsen om å styrke norsk intensivkapasitet
(Innst. 188 S (2021–2022), jf. Dokument 8:52 S (2021–2022))
15. Interpellasjon fra representanten Sofie Marhaug til kommunal- og distriktsministeren:
«Saken om vindkraftverk på Fosen var første gang berørte samiske parter vant fram i en inngreps sak i Høyesterett gjennom å vise til menneskerettighetene, særlig artikkel 27 i FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP 27). Det er rimelig å forvente at myndighetene setter i gang endringer for å rette opp ulovlige inngrep så vel som tiltak for å forhindre at dette ikke skjer igjen. I Fosen-saken stilte en enstemmig Høyesterett seg bak at vesentlige negative konsekvenser for muligheten til kulturutøvelse innebar en krenkelse av rettighetene etter SP 27, den samlede belastningen ved flere inngrep

ble vektlagt, og det ble også det faktum at SP 27 ikke åpner for en forholdsmessighetsvurdering hvor minoritetens interesser veies mot andre hensyn. Dette vil ha konsekvenser for en rekke saker om arealbruk i Norge.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre at menneskerettighetene ikke brytes i arealsaker?»

16. Interpellasjon fra representanten Erlend Svardal Bøe til kommunal- og distriktsministeren:

«I 2020 la Solberg-regjeringen fram nordområdemeldingen «Mennesker, muligheter og norske interesser i nord». Det er den første meldingen som ikke bare ser på det internasjonale bildet i Arktis og forholdet til nabolandene, men også samfunnsutviklingen i Nord-Norge. Meldingen har overordnede mål og konkrete tiltak for utviklingen av Nord-Norge. Nord-Norge har store muligheter med viktige naturressurser som kan bidra til landets fremtidige velferd. Men skal mulighetene omsettes i handling, trenger landsdelen flere folk og folk med riktig kompetanse. I februar holdt statsministeren en tale i Tromsø med mange fine ord om Nord-Norge, men med få konkrete tiltak for Nord-Norge.

Hvordan skal regjeringen følge opp nordområdemeldingen som Solberg-regjeringen la fram, og hva skal regjeringen konkret gjøre for å sikre næringslivet mer kompetent arbeidskraft og bidra til en sterkere befolkningsutvikling i nord?»

17. Referat

Presidenten: Representantene Even A. Røed, Runar Sjøstad, Hans Inge Myrvold, Roy Steffensen, Ingrid Fiskaa, Marit Arnstad, Per Olav Tyldum og Maren Grøthe, som har vært permitterte, har igjen tatt sete.

Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra representantene Tellef Inge Mørland, Ingunn Foss, Ove Trellevik og Silje Hjemdal om permisjon i tiden fra og med 18. til og med 25. mars, og fra representanten Birgit Oline Kjerstad om permisjon i tiden fra og med 18. til og med 24. mars – alle for å delta på Den interparlamentariske unions vårseksjon i Indonesia
- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representantene Gisle Meininger Saudland og Hans Andreas Limi fra og med 17. mars og inntil videre
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Marianne Sivertsen Næss i dagene 17. og 18. mars for å delta på OECDs parlamentarikerkonferanse i Paris

Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Vest-Agder, Aase Marthe J. *Horrigmo*, foreligger søknad om fritak fra å møte i Stortinget under representanten Ingunn Foss' permisjon, grunnet foreldrepermisjon.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:

For Aust-Agder: Abel Cecilie Knibe *Krogglund* 18.–24. mars

For Vest-Agder: Amalie Gunnufsen 18.–24. mars og Alf Erik Bergstøl Andersen 17. mars og inntil videre

For Akershus: Liv Gustavsen 17. mars og inntil videre

For Finnmark: Sigurd Kvammen Rafaelsen 17. og 18. mars

For Hordaland: Lise-May Sæle og Sigbjørn Framnes 18.–24. mars

For Møre og Romsdal: Kim Thoresen-Vestre 18.–24. mars

Presidenten: Alf Erik Bergstøl Andersen, Liv Gustavsen og Sigurd Kvammen Rafaelsen er til stede og vil ta sete.

Statsråd Marte Mjøs Persen overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Sofie Høgestøl vil framsette to representantforslag.

Sofie Høgestøl (V) [10:03:50]: På vegne av Guri Melby, Sveinung Rotevatn og meg selv vil jeg legge fram et representantforslag om å flytte NBIM ut av Norges Bank og innføre strengere habilitetsregler rundt utnevnelser.

På vegne av representantene Guri Melby, Ola Elvestuen, Sveinung Rotevatn og meg selv vil jeg legge fram et representantforslag om å sikre Norge fullverdig deltakelse i EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, FUSP.

Presidenten: Representanten Terje Halleland vil framsette et representantforslag.

Terje Halleland (FrP) [10:04:33]: Jeg vil på vegne av Fremskrittsparti-representantene Himanshu Gulati, Roy Steffensen, Sylvi Listhaug, Morten Stordalen, Frank Edvard Sve, Silje Hjemdal, Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Erlend Wiborg og meg selv fremme et forslag om å fjerne drivstoffavgiftene for å kompensere for en ekstraordinær prisutvikling. Jeg vil også be om at forslaget blir hastebehandlet etter § 39 annet ledd bokstav c i Stortingets forretningsorden.

Presidenten: Representanten André N. Skjelstad vil framsette et representantforslag.

André N. Skjelstad (V) [10:05:16]: På vegne av representantene Abid Raja, Alfred Jens Bjørlo, Ingvild Wettrhus Thorsvik og undertegnede vil jeg framsette et forslag om å hjelpe ukrainske flyktninger.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sakene nr. 1–4 vil bli behandlet under ett.

Sakene er andre gangs behandling av lover og gjelder lovvedtakene 46 til og med 49.

Sak nr. 1 [10:05:57]

Stortingets vedtak til lov om endringer i helsepersonelloven og pasient- og brukerrettighetsloven (regulering av kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandling) (Lovvedtak 46 (2021–2022), jf. Innst. 165 L (2021–2022) og Prop. 221 L (2020–2021))

Sak nr. 2 [10:05:58]

Stortingets vedtak til lov om endringer i helsepersonelloven (autorisasjon av naprapater, osteopater og paramedisinere) (Lovvedtak 47 (2021–2022), jf. Innst. 170 L (2021–2022) og Prop. 236 L (2020–2021))

Sak nr. 3 [10:05:59]

Stortingets vedtak til lov om endringer i utlendingsloven (innhenting av opplysninger fra utdanningsinstitusjoner mv.) (Lovvedtak 48 (2021–2022), jf. Innst. 175 L (2021–2022) og Prop. 14 L (2021–2022))

Sak nr. 4 [10:06:00]

Stortingets vedtak til lov om endringer i utlendingsloven (partsbegrepet mv. i utlendingssaker) (Lovvedtak 49 (2021–2022), jf. Innst. 157 L (2021–2022) og Prop. 6 L (2021–2022))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 5 [10:06:05]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (endret regulering av alderspensjon

under utbetaling) (Innst. 194 L (2021–2022), jf. Prop. 41 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fire replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Tuva Moflag (A) [10:07:07] (ordfører for saken): I dag skal vi behandle en lovproposisjon fra regjeringen om endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover knyttet til endring av regulering av alderspensjon under utbetaling. I saken ble det avholdt høring, der Pensjonistforbundet deltok.

Innstillingen fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet. Innstillingen støtter regjeringens forslag om modell for regulering av pensjoner under utbetaling i 2022 og omlegging av reglene for regulering av minste pensjonsnivå.

Det fremmes samtidig fem forslag fra et mindretall bestående av komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslagene innebærer

- at avviket mellom forventet og reell lønnsvekst i 2021 tillegges reguleringen for 2022 i sin helhet
- at minste pensjonsnivå i 2022 skal reguleres etter lønnsveksten
- at regjeringen skal opprette en opptrappingsplan for å øke minste pensjonsnivå til EU60
- at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget med forslag om forhandlingsrett
- at Pensjonistforbundet skal få plass i det tekniske beregningsutvalget

Det er også fremmet et forslag fra et mindretall bestående av komiteens medlem fra Rødt, om å regulere alderspensjon under utbetaling i 2022 etter lønnsveksten.

Pensjonssystemet vårt er en av bærebjelkene i den norske velferdsstaten. Pensjonsreformen er et spleiselag mellom dagens pensjonister, dagens arbeidstakere og barna våre, som skal få pensjon i framtiden. Pensjonssystemet vårt må være både økonomisk bærekraftig og sosialt rettfærdig. Det er store forskjeller i økonomien til pensjonister. Vi skal sikre at folk får en pensjon som sikrer trygghet når man går ut av arbeidslivet. Regelverket bygger på at man får uttelling for årene man har hatt i arbeid. Det er viktig at systemet er både forståelig og forutsigbart for den enkelte.

Det vi behandler i forbindelse med Prop. 41 L for 2021–2022, innebærer at vi går over til et mer stabilt reguleringsregime der pensjonistene ikke vil tape kjøpekraft når arbeidstakerne får reallønnsvekst. Dette har vært en viktig sak for flere av partiene på Stortinget, inkludert Arbeiderpartiet, men også for fagforeninger og pensjonister, over flere år. Jeg er glad for at vi med dette vedtaket får på plass denne nye reguleringsmetoden.

I proposisjonen er det lagt fram forslag om regulering av pensjon i tråd med Stortingets vedtak 622, som ble fattet i sammenheng med behandlingen av Dokument 8:53 S for 2020–2021, om et anstendighetsløft for pensjonister. Videre er det lagt fram forslag om å endre reglene for hvordan minste pensjonsnivå reguleres. Dette gjøres som en nødvendig tilpasning til forslagene om å regulere pensjoner under utbetaling etter et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Regelendringene som legges fram, er nødvendige for at det skal være mulig å foreta vilkårsprøvingen av når personer kan starte uttak av pensjon før fylte 67 år.

Komiteens flertall påpeker i sine merknader at minste pensjonsnivå vil bli stadig lavere på sikt sammenlignet med det generelle lønnsnivået i samfunnet. Jeg vil understreke at denne utviklingen er uavhengig av endringene som nå gjøres. Flertallet viser samtidig til at minstenivåene i folketrygden er en viktig del av mandatet til utvalget som arbeider med å evaluere pensjonsreformen, og mener at spørsmål knyttet til utviklingen av minste pensjonsnivå må ses i lys av utvalgets rapport.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet skriver også i sine merknader at regjeringspartiene har en klar politisk målsetting om å øke minste pensjonsnivå, og mener at det må komme en varig endring i minstenivåene for å motvirke at minstepensjonistene blir hengende etter. Slike endringer påpeker disse partiene at må håndteres i sammenheng med en mer helhetlig og grundig oppfølging av evalueringsutvalgets rapport.

Med det anbefaler jeg komiteens innstilling.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:11:58]: Arbeiderpartiet har i lang tid manet til at det nå skal være vanlige folks tur. Under hele valgkampen og etter at man fikk nøklene til regjeringkontorene i hånden, har vi hørt at det er vanlige folks tur, men det ser ut til å være glemt når det kommer til handling. Nok en gang viser Arbeiderpartiet at de er mer opptatt av å snakke om pensjonistenes kår enn å følge det opp i handling. De stemmer ned et forslag om å øke minstepensjonene slik at fattigdomsmålet EU60 nås, og sørger i stedet for at minstepensjonene i årene framover svekkes ytterligere. Da er det betimelig å spørre: Mener man at minstepen-

sjonistene har det bra nok som de har det, eller mener man rett og slett at de ikke er blant vanlige folk?

Tuva Moflag (A) [10:12:37]: Som jeg understreket i mitt innlegg, vil denne utviklingen i minste pensjonsnivå skje uavhengig av hvilket reguleringsregime vi har. Derfor er nettopp dette en del av mandatet til det evalueringsutvalget som er satt ned, og som vil levere sin rapport i juni. Arbeiderpartiet har foreslått og var sammen med flere andre partier med på å få gjennomslag for økning i minstepensjonene i forrige stortingsperiode. Vi har også i regjeringsplattformen sagt at vi vil fortsette den økningen, men vi ønsker å se dette i en helhet, se på det grundig og sørge for at minstepensjonistene ikke blir hengende etter over tid. Dette vil vi altså komme tilbake til etter at pensjonsutvalget har lagt fram sin rapport.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:13:25]: Vi fikk nettopp et oppslag i VG som viser at siden pensjonsforliket har minstepensjonistene sakkett etter med 61 mrd. kr. Er det ikke da på sin plass, i tiden fram mot at rapporten blir framlagt, å gjøre mest mulig, best mulig for minstepensjonistene ved faktisk å øke nivået, i stedet for å vente på at en evaluering skal komme? Hadde det ikke vært mer formålstjenlig, når man vet at de har sakkett såpass mye etter, å gjøre noe mer enn bare å vente?

Tuva Moflag (A) [10:14:02]: Det er nettopp det Stortinget har sørget for – at det har vært en betydelig økning i minstepensjonene i forrige periode – og det er en intensjon som denne regjeringen har vært tydelig på at man vil følge opp. Men når man har satt ned et utvalg med en tverrpolitisk sammensetning og flinke fagfolk, mener vi det er fornuftig faktisk å høre på hva dette utvalget peker på. Det er noe regjeringen peker på i proposisjonen, og som regjeringspartiene tar opp – at det er en bekymring knyttet til den langsiktige utviklingen i minste pensjonsnivå. Det vil vi selvfølgelig se på. Hele hensikten med pensjonsreformen er at den skal være sosialt rettferdig, og da vil vi ikke at minstepensjonistene skal bli hengende etter. Det er vi veldig tydelig på at vi vil komme tilbake til.

Kirsti Bergstø (SV) [10:15:03]: Representanten Moflag sa i sitt innlegg at pensjonssystemet skal være bærekraftig og rettferdig, men forslaget som regjeringen legger fram, og som behandles i dag, innebærer at minstepensjonistene taper kjøpekraft. Bare i år vil det kuttes med 95 mill. kr, altså kutt til landets minstepensjonister. Da er det rimelig å spørre om representanten Moflag mener at det høres rettferdig ut, og om det rimer med formuleringen i regjeringens egen plattform om at minstepensjonen skal øke.

Tuva Moflag (A) [10:15:52]: Nå er det slik at vi faktisk ikke vet hvordan økningen – reguleringen – av minstepensjonene faktisk vil slå ut i år. I år skal vi regulere pensjoner, både minstepensjoner og andre pensjoner, med et snitt av pris- og lønnsvekst. Det er bare en uke siden vi fikk helt nye anslag på prisveksten for inneværende år, så tallet på 95 mill. kr – det anslaget vi fikk for noen uker siden i svaret til komiteen – er ikke nødvendigvis riktig lenger. Derfor er vi helt tydelig på at vi vil øke minstepensjonene i tråd med det som vi har skrevet i Hurdalsplattformen, i tråd med det vi viser til i merknadene, men vi ønsker å se dette i et langsiktig perspektiv, for vi vet at minstepensjonistene vil bli hengende etter i mange år framover. Da må vi se på dette i en helhet.

Mímir Kristjánsson (R) [10:16:46]: Jeg forstår at Arbeiderpartiet vil vente med å øke minstepensjonene til pensjonsutvalget har lagt fram sin rapport, men det er underlig at det er akkurat minstepensjonistene som må vente. I dag behandler vi en endring, en vesentlig stor omlegging av det norske pensjonssystemet som åpenbart ikke trengte å vente på det tverrpolitiske utvalget med masse eksperter, selv om disse forslagene også ble fremmet etter at det var satt ned. Vi har vedtatt vesentlige endringer, og representanten fra Arbeiderpartiet har vært med på å foreslå vesentlige løft for minstepensjonistene i flere runder før – etter at dette utvalget ble satt ned.

Mitt spørsmål er hvorfor minstepensjonistene akkurat nå må begynne med å vente på dette utvalget, når verken Stortinget, Arbeiderpartiet eller regjeringen åpenbart selv er interessert i å vente, men tvert imot allerede før utvalget har kommet med sin rapport, fremmer en god del endringsforslag til det norske pensjonssystemet.

Tuva Moflag (A) [10:17:55]: Det kan jo være verdt å minne representanten Kristjánsson om hva vi faktisk behandler i dag. Det vi behandler, er en lovfesting av hvordan vi skal regulere pensjonene fra ett år til det neste. Det vi gjør i dag, er at vi fjerner underreguleringen på løpende pensjoner, den på 0,75 pst., og erstatter den med et system hvor vi ser på et snitt av pris- og lønnsvekst. Grunnen til at vi gjør det også for minstepensjonistene, er at de skal vite når de kan gå av hvis de vil gå av tidligere. Derfor må denne endringen gjelde løpende pensjoner i tillegg til minstepensjonistene.

I likhet med mange andre partier i denne salen er vi bekymret over den langsiktige utviklingen av minstepensjonene. Derfor har vi sagt at vi vil øke dem, og vi har sagt at vi skal ta dette på grundig alvor når utvalget legger fram sin rapport allerede i juni.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Henrik Asheim (H) [10:19:05]: Denne saken, som vi i dag kommer til å vedta i Stortinget, er en nødvendig lovendring som må gjøres som en oppfølging av det Stortinget samlet seg om i 2020, da man altså endret beregningene av økning i pensjonene fremover. Man gikk fra det som hadde vært et nedtrekk på 0,75 pst., til et gjennomsnitt av pris- og lønnsvekst, som et resultat av at man over flere år hadde hatt så lave lønnsoppgjør at pensjonistene i realiteten tapte kjøpekraft. Denne omleggingen gir noe ulike utslag fra år til år, men jevnt over gir det det samme resultatet over tid. Altså: Det vi i realiteten gjør, er å vedta det som er nødvendige lovendringer for å følge opp det Stortinget allerede har vedtatt.

Dette handler om hvordan vi regulerer, og så gjelder den andre debatten nivået på minstepensjon. I løpet av de åtte årene hvor de ikke-sosialistiske partiene hadde flertall, ble minstepensjonene økt med 4 000 kr hvert eneste år siden 2016, og i 2021 økt med 5 000 kr, altså til sammen 21 000 kr i økning, og dette kommer altså i tillegg til de årlige pensjonsoppgjørene. Det er en merkbar økning, som har gjort hverdagen litt enklere for de eldre som har hatt aller minst å rutte med. Det samme flertallet reduserte også avkortingen for gifte og samboende pensjonister, fra 15 pst. til 10 pst., som utgjør om lag 9 000 kr for et par. Nivået på minstepensjoner vil helt sikkert bli diskutert også i de årlige budsjettdebattene.

Så er det helt sikkert slik at noen kommer til å påpeke at det er Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Høyre som står sammen i denne saken. Det er i hvert fall sett i debatten i mediene. Men det er ikke så veldig rart. Det var Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Høyre som – sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre – sto bak den helt nødvendige pensjonsreformen, og det var jo fordi det var noen utfordringer man var nødt til å løse. For det første var ikke bærekraften i pensjonssystemet der da vi fikk flere eldre og færre arbeidstakere per pensjonist. Det var et for dårlig samsvar tidligere mellom inntekt over yrkeskarrieren og hvilken pensjon man fikk utbetalt, og pensjonssystemet ga til dels tilfeldige pensjonsmessige utslag. Mange opplevde det som urimelig at personer med en god del år i arbeidslivet kunne ende opp med samme pensjon som personer uten tidligere arbeidsinntekt. Muligheten til å gå av med pensjon før den ordinære pensjonsalderen i folketrygden, på 67 år, var svært ulikt fordelt. Store deler av arbeidslivet omfattes av AFP. Enkelte arbeidstakergrupper har særaldersgrense. Det var imidlertid også en stor gruppe som ikke hadde noe reelt tilbud om tidlig pensjon. I tillegg ga AFP-ordningen mulighet for avgang fra arbeidslivet fra 62 år, men det var utformet slik at man fikk samme pensjon ved 62 år som man hadde dersom man sto i arbeid til 67 år.

Ordningen ga altså med andre ord sammensatt svake insentiver til å stå i arbeid lenger enn 62 år. Derfor laget man en pensjonsreform som sa at hvert år i arbeidslivet skal telle, at alle som oppnår nivået på garantipensjonen, kan gå av fra 62 år eller senere, dersom de ønsker det, at det var fullt mulig å kombinere arbeidsinntekt med uttak av pensjon, og at en ny garantipensjon skal erstatte minstepensjonen, en garantipensjon hvor det blir maksimalt 80 pst. avkorting på tidligere arbeidsinntekt, slik at også for dem som bare har jobbet litt, vil bare ett år i arbeidslivet lønne seg på pensjonsslippen.

Det er viktig å huske på at antallet minstepensjonister er redusert med nesten 20 pst. siden 2011, men det ble ca. 10 000 flere minstepensjonister i 2021 som et direkte resultat av økt minstepensjon.

Forslaget som et mindretall i komiteen har fremmet i dag om å øke minstepensjonen til såkalt EU60, altså 60 pst. av medianinntekten, bryter med noen grunnleggende prinsipper i pensjonsreformen. En slik økning vil medføre at nærmest ingen som ikke har AFP, vil kunne gå av ved 62 år, og svært få vil kunne gjøre det ved 63 år, dersom de ønsker det. For å oppnå et slikt nivå gjennom egen opptjening, som da den nye garantipensjonen vil være, ville man måttet ha en inntekt på 750 000 kr i 40 år – alternativt 500 000 kr, dersom man har AFP. Eller: En med null i opptjening i pensjon ville altså få utbetalt 245 700 kr, mens en som har 42 år i arbeidslivet, med snittlønn på 6G, vil få 303 000 kr. Dette blir et brudd på arbeidslinjen, som er en veldig viktig bærebjelke i pensjonsreformen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kirsti Bergstø (SV) [10:24:21]: Det er grunn til å rette en takk til Fremskrittspartiet, som har sørget for en del sosiale løft knyttet til pensjon i forrige regjeringssperiode. Vi har gjennom behandlingen av denne saken spurt departementet og regjeringen om hva de ulike reguleringene av minstepensjonen vil ha å si. Vi har da fått svart på hvitt at forslaget som kom fra høyre regjeringen, som Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen fører videre nå, innebærer et kutt på 95 mill. kr bare i år. Det var det anslaget vi fikk fra regjeringen selv.

Mitt spørsmål er: Var det et overraskende tall for representanten Asheim?

Henrik Asheim (H) [10:25:16]: Det er litt vanskelig å bli overrasket, rett og slett fordi dette vil svinge fra år til år, og dette er beregninger basert på hva prisveksten vil være. Jeg tror vi alle sammen nå står og ser på at prisveksten svinger voldsomt, og mange opplever økte kostnader. Dette var jo et av argumentene for at Stoltenberg-regjeringen, som Bergstøs eget parti var en del av, gikk for 0,75 pst. istedenfor gjennomsnitt av pris- og

lønnsvekst. Grunnen til at man etterpå i Stortinget gikk bort fra den beregningen som Stoltenberg-regjeringen argumenterte godt for, og som Høyre stemte for, var at man hadde svært lave lønnsoppgjør, og når lønnsoppgjørene ble lave, betød det nedtrekk i kjøpekraften for pensjonistene. Det er klart at når man får et slikt tall, kan man tenke at det var litt overraskende, men faktum er at dette bare er anslag på prisvekst. Vi må se hva som blir resultatet.

Så er det en pensjonskommissjon som har fått et særlig oppdrag fra vår regjering om å se på minstesatsene, for å sørge for at f.eks. sliterne får en pensjon som er god nok.

Kirsti Bergstø (SV) [10:26:17]: Når fasiten foreligger, og vi ser hva som har vært anslaget og hva som blir resultatet, og vi ser at minstepensjonistene vil tape kjøpekraft med den nye reguleringen – ytterligere tape kjøpekraft er vel mer korrekt å si – er mitt spørsmål til Asheim: Mener Høyre det er rettferdig å øke minstepensjonen, eller skal det fortsatt kuttes i minstepensjonen framover?

Henrik Asheim (H) [10:26:52]: Jeg er helt sikker på at vi kommer til å få forslag om, og også vedtak om, minstepensjonsnivået, som også er ulike nivåer. Hvis man tar enslige minstepensjonister, som det har vært mye oppmerksomhet om i budsjettdebattene, kan det godt hende at nivået også skal økes videre. Nå er mitt poeng med innlegget å si at det ikke er helt uproblematisk bare å øke minste pensjonsnivå ganske kraftig, slik representanten Bergstø foreslår i komiteen nå, for det vil få en konsekvens for veldig mange av dem som jobber et langt liv, men som opplever null opptjening i pensjonen sin fordi de får den samme pensjonen som en som ikke har jobbet i det hele tatt. Derfor er det veldig viktig å ha et pensjonssystem som bidrar til at det lønner seg å jobbe, og at alt teller på pensjonen når man går av med pensjon. Derfor er det et dilemma der med tanke på om man skal gå så høyt som det representanten Bergstø foreslår.

Kirsti Bergstø (SV) [10:27:44]: Pensjonsreformen, som SV ikke har vært en del av eller støttet opp under, legger opp til at man skal ha mye individuell sparing som en del av sitt pensjonsgrunnlag senere. Derfor er det etter mitt syn urimelig å sammenligne de som har hatt muligheten til å spare, med dem som ikke har hatt det.

Representanten Asheim peker på utvalget som skal legge fram sitt arbeid i juni, og da lurte jeg på om Høyre allerede nå kan forsikre landets minstepensjonister om at de vil gå inn for den reguleringen som vil sikre best kjøpekraft til minstepensjonister for framtiden.

Henrik Asheim (H) [10:28:35]: Nå vet vi jo ikke hva pensjonskommisjonen foreslår. Jeg er veldig interessert i å se hva de faktisk foreslår å gjøre når det gjelder de minste pensjonssatsene, for vi må sørge for å ha et bærekraftig pensjonssystem som også sikrer god pensjon for dem som kanskje aldri har kunnet jobbe. Jeg er helt enig i det. Vi kommer til å være positivt innstilt til alle ordninger som gjør det, men det kan ikke bryte med det faktum at hvis vi havner i en situasjon hvor forskjellene i pensjon er 57 000 kr for en som har jobbet i 42 år, i forhold en som ikke har jobbet, tror jeg det også oppleves som urettferdig for mange arbeidstakere i Norge.

Vi må sørge for å ha et pensjonssystem som gjør at man kan gå av med tidligpensjon hvis man har opptjent det som er garantipensjonen, men jo høyere garantipensjonen blir, jo vanskeligere blir det for folk med lav lønn å gå av før fylte 67 år. Dette er dilemmaer som også mindretallet i denne saken er nødt til å ta på alvor dersom man foreslår å øke minstepensjonene såpass mye som man gjør.

Mímir Kristjánsson (R) [10:29:46]: Representanten Asheim svarte representanten Bergstø med at et forslag om å gå så høyt på minstepensjon som det mindretallet vil her, var han ikke sikker på om var riktig. Men det er ikke et spørsmål om hvor høyt man kan gå, det er snarere et spørsmål om «how low can you go», for vi diskuterer nå en gruppe mennesker som lever langt under fattigdomsgrensen i Norge. Man kan gjerne kalle det for EU60, men det er altså fattigdomsgrensen i Norge, og når 150 000 mennesker blir fattige i Norge gjennom det pensjonssystemet vi har i dag, må vel noe være alvorlig galt.

Representanten Asheim er opptatt av prinsippene i pensjonsreformen. Prinsipptrytteri er fint, men realiteten er at mange pensjonister i Norge blir fattige av det norske pensjonssystemet. Da er spørsmålet om det for Høyre er så viktig med prinsippene bak pensjonsreformen at man aksepterer at hundretusenvis av mennesker skal få en alderdom i fattigdom.

Henrik Asheim (H) [10:30:48]: Når det gjelder påstanden om at de lever under fattigdomsgrensen, er det ikke nødvendigvis riktig, for man må både regne inn de velferdsordningene man har, og man må også se på formue. Like fullt sier ikke jeg at det er fett å være minstepensjonist – på ingen måte. Det er en lav ytelse.

Samtidig kommer noen av replikkene nå fra partier som er mot hele pensjonsreformen. Det betyr at det er partier som også må se barn og barnebarn i øynene og si at vi har et pensjonssystem som ikke bærer seg. Det andre de må gjøre, er å reise ut på arbeidsplassene til folk som har stått et langt liv i arbeid, og si at de også blir minstepensjonister, for slik pensjonssystemet nå funge-

rer, er det slik at hvis man tjener opptil garantipensjonen, kan man gå av før fylte 67 år. Hvis garantipensjonen øker, vil langt flere måtte stå lenger i jobb enn det de må i dag, og langt flere blir de facto minstepensjonister som ikke kan påvirke sin egen pensjon med arbeidsinnsats. Det mener jeg også er urettferdig, og derfor er dette dilemmaer som Stortinget må ta på alvor.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:32:09]: Først vil jeg vise til saksordfører Tuva Moflags gode presentasjon av saken. Jeg vil understreke at dette er en lovproposisjon som følger av tidligere stortingsvedtak, og ikke en proposisjon som tar stilling til pensjonistoppgjøret i vår.

Hurdalsplattformen har tre viktige punkter angående det vi behandler i dag:

- Gi pensjonistenes organisasjoner forhandlingsrett på andre områder enn reguleringen av pensjonene, og dermed mulighet til å drøfte viktige spørsmål i eldrepolitikken.
- Regulere pensjonene basert på det reelle gjennomsnittet av pris og lønnsvekst.
- Øke minstepensjonen.

Dette er regjeringas arbeidsplan.

På vegne av Senterpartiet vil jeg først understreke at pensjonistorganisasjonene skal gis forhandlingsrett på andre områder enn regulering av pensjon. Premissene for disse forhandlingene må legges ved Stortingets behandling og vedtak, eksempelvis i 2022 for pensjonistoppgjøret for 2023.

Forutsigbarhet er nødvendig. Avklarte rammer i forhandlingene er helt avgjørende, og det er viktig at vi utformer dette mer konkret. Det er viktig å utforme tiltak, eksempelvis Den kulturelle spaserstokken, skolering i lettere tilgang til digitale skjemaer, og økonomisk stimulans til samspill mellom pensjonistene, organisasjoner og kommunene lokalt for å styrke samarbeidet i den tredje sektor.

Senterpartiet fikk i regjeringsforhandlingene med Arbeiderpartiet ikke støtte for at Pensjonistforbundet skal få plass i det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjøret, TBU, på vegne av pensjonistenes organisasjoner. På denne bakgrunn må Senterpartiet stemme imot forslag nr. 5, fra Fremskrittspartiet, SV og Rødt, i innstillinga. At Pensjonistforbundet ikke får plass i TBU, er sjølsagt svært uheldig, for det er dette utvalget som kommer fram til et felles tallmateriale for lønnsoppgjørene. Pensjonistoppgjørene for over en million pensjonister bygger på det samme tallmaterialet, og da er det viktig at alle viktige forhandlingsparter er rundt bordet og gis innsyn og ansvar for resultatet. Det er etter Senterpartiets syn beklagelig at arbeidslivets parter, med LO og

NHO i spissen, er imot at Pensjonistforbundet er med i TBU.

Forutsigbarhet i pensjonssystemet er viktig både for leverandører av pensjoner og for pensjonistene. Det foreslås i denne proposisjonen at alderspensjon under utbetaling skal reguleres av lønns- og prisveksten, og det foreslås at lønns- og prisveksten skal inngå i regulering av pensjonene, og at det defineres i forskrifter til det hele.

Forholdet mellom utvikling av minstenivået av pensjoner og utviklingen av utbetalt pensjon må være kjent. Det vil ikke være tilfelle dersom utbetalt pensjon blir regulert av gjennomsnittet av pris- og lønnsvekst, mens minstenivået blir regulert med lønn fratrukket effekten av levealdersjustering. Dette er grunnen til at regjeringa har foreslått en endring i reguleringen av minstenivåene.

I fjor hadde ikke Senterpartiet støtte fra flertallet i Stortinget om at prinsippet om gjennomsnitt av lønns- og prisvekst skulle gjelde ved både reallønnsøkning og reallønnsnedgang. Når lønnsveksten er større enn prisveksten, gir det altså reallønnsøkning, og reallønnsnedgang får vi når prisveksten er større enn lønnsveksten.

Prinsippet om gjennomsnitt av lønns- og prisvekst er slik at det lønner seg når reallønnsveksten er under 1,5 pst., og sjølsagt ved reallønnsnedgang. Det vi vedtar i dag, kutter topper og hever bunner for pensjoner under utbetaling, og det er etter vår vurdering rettferdig.

Når det gjelder regulering av pensjonene i 2022, er faktumet at flere av høringsinstansene har innvendinger til håndteringen av avviket i lønnsvekst for 2021. Lønnsveksten for 2021 ble av regjeringa anslått lavere enn det som ble resultatet i 2021. Anslått lønnsvekst ble satt som et tak for økningen i pensjonene under utbetaling i 2021.

Siden prinsippet for regulering av pensjon i 2021 dermed var lønnsveksten og ikke gjennomsnittet av pris- og lønnsveksten, skulle dette nå vært fulgt opp med samme prinsipp ved etterregning av endring i pensjonen under utbetaling i 2022 – dette før en beregner gjennomsnittet av pris og lønn for kalenderåret 2022. Dette har regjeringa ikke gjort, og regjeringspartiene følger innholdet i regjeringas proposisjon. Økning av minstepensjonene er nødvendig. Minstepensjonistene vil bestandig sakke etter når en tar prosentvise tillegg. Det som nå blir gjort, er nødvendig, og det som da er det sentrale, er tillegget i minstepensjonene ved de kommende oppgjørene. Det vil gi fordelingsprofilen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:37:28]: Det er avslørende at regjeringspartiene velger å gå imot en opptrappingsplan for å øke minstepensjonistenes kår. Den såkalte omtanken og omsorgen for de svakeste i sam-

funnet har vist seg å være en kulisser og en fasade. I konkret politikk er de ikke villige til å ta de grep som kreves. Regjeringspartiene sier at regjeringen har en klar politisk målsetting om å øke minstepensjonen. Da er det ganske spesielt at man skal stemme imot et forslag som har det som intensjon – hvis man har en målsetting om å øke den, i handling og ikke bare i ord.

Mitt spørsmål er: Hvor lenge skal landets minstepensjonister vente og være tålmodig før de får et løft? Hvordan kan regjeringspartiene forvente å bli trodd på at det i det hele tatt vil komme et løft, hvis det de i dag kanskje gjør i denne salen, vil være stikk i strid med det?

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:38:14]: Det er ikke minstepensjonene som blir behandlet her i dag, det er det tekniske systemet for hvordan en skal regulere pensjonene, og det har vist seg nødvendig å regulere pensjonene på samme måte for alle, med et gjennomsnitt av pris og lønn. Når det gjelder minstepensjonistene, er det helt opplagt at så lenge vi regulerer pensjonene med prosenter, vil minstepensjonistene tape. Derfor er det helt nødvendig at en har særlige tillegg for minstepensjonistene i kroner, og det er det som framgår av Hurdalserklæringen, der det står at en skal øke minstepensjonene. Hvor mye vi skal øke minstepensjonene, er et nytt spørsmål. Senterpartiet har hele tida vært med på et tillegg i minstepensjonene i kroner, og det vil vi fortsette med.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:39:12]: Det er riktig at vi her behandler det rent tekniske, hvordan man regulerer pensjonene, men det er klart at hvis man ønsker å endre praksisen til å være et gjennomsnitt – og ei heller ønsker å ta opp i seg det som har vært normen, at man faktisk tar inn det avviket som var for fjoråret – så vil minstepensjonistene få mindre til neste år. Det vil bli konsekvensen av det vedtaket vi fatter her.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:39:41]: Det vedtaket som blir fattet nå, når en går inn på gjennomsnitt av pris og lønn, kontra bare lønn, er slik at om en tjener eller taper på det, avhenger av hva som er lønnsvekst, og hva som er prisvekst. Det forslaget som nå blir gjennomført, med flertall, innebærer at pensjonister vil tjene dersom det blir reallønnsnedgang eller en reallønnsvekst på under 1,5 pst., men de vil tape dersom det blir over 1,5 pst. Det er tallene som her avgjør om en tjener eller taper. Når det gjelder minstepensjonistene, er det det særlige tillegget som vil være avgjørende for om minstepensjonistene får en bedre situasjon, og det er Senterpartiet for.

Kirsti Bergstø (SV) [10:40:43]: Representanten Lundteigen trakk fram regjeringsplattformen i sitt inn-

legg og løftet opp formuleringene knyttet til pensjon der. Han viste også til at det står tydelig at minstepensjonen skal øke. Da må man jo kunne si at regjeringen har skaffet seg litt av en oppoverbakke med å gå inn for reguleringen de har lagt fram. Derfor er det naturlig å spørre om representanten Lundteigen kan garantere at vi i framtidige budsjettforslag fra regjeringspartiene vil kunne se både at kuttene er dekket opp, og at det er et betydelig påslag til minstepensjonistene.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:41:39]: For det første: Om det er oppoverbakke eller nedoverbakke, er det altså tallene som avgjør. Som representanten Tuva Moflag sa, er de tallene som komiteen hadde under sin behandling, endret i dag, så det er helt avhengig av hvordan det utvikler seg.

Jeg kan ikke garantere noe herifra. Det vet representanten Bergstø. Det jeg kan garantere på vegne av Senterpartiet, er at en økning i minstepensjonene er det eneste fordelingsprinsippet innenfor pensjonene som kan rette opp de svakhetene som er ved prosentvise tillegg. Hvis ikke denne regjeringa vil satse på økning i minstepensjonene, går en vekk fra en fordelingsprofil på pensjonene som gjelder én million mennesker i Norge. Det regner jeg da som sikkert, at en står ved det.

Kirsti Bergstø (SV) [10:42:40]: Summene er jo ikke løsrevet fra hvilken regulering man velger. Det er et politisk spørsmål og ikke bare en teknikalitet. Representanten Lundteigen var tydelig i sitt innlegg på at Senterpartiet ikke hadde fått med Arbeiderpartiet på å endre teknisk beregningsutvalg slik at pensjonistene kan få plass der. Da er det naturlig å vise til Senterpartiets program, der de sier at de vil sette av en egen pott til bedring av minstepensjonene i det årlige trygdeoppgjøret. Da lurer jeg på om representanten Lundteigen har håp om å få bedre gjennomslag når det gjelder dette punktet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:43:28]: Representanten Bergstø vet at dette er ikke noen enkel snømåking, for å bruke et praktisk uttrykk. Det vi gjør i dag, er å endre loven i henhold til det som er tidligere vedtak. Det er en nødvendig endring for å få den nødvendige forutsigbarhet. Det er noe som SV ser bort ifra, og det er beklagelig.

Jeg har sagt ifra hvor Senterpartiet står når det gjelder TBU, at vi ikke fikk oppslutning om det. Den viktigste grunnen til det er at LO og NHO er imot det, og der har også SV en jobb å gjøre for å få LO på rett kjørl.

Så er det en pott til de lokale tiltakene innenfor pensjonistenes organisasjoner. Som jeg sa nøyte i mitt innlegg: Det er premisser som må legges ved det årlige pensjonistoppjøret, som så brukes i det kommende opp-

gjøret. Senterpartiet arbeider for at det her skal settes av midler til tiltak som kan bedre samspillet mellom pensjonistenes organisasjoner og kommunene for å styrke tredje sektor. Her er det en mulighet, som er helt fantastisk, i alle de spreke pensjonistene som er interessert i samfunnet sitt.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:44:51]: Norge har i løpet av et halvt århundre bygd opp en av verdens beste velferdsstater. Min generasjon og framtidige generasjoner som kommer etter, skal være takknemlig for den jobben som våre foreldre og besteforeldre har gjort med å skape – med hardt arbeid og forvaltning av rikdommen naturressursene har gitt oss – en så god velferdsstat.

De valgene som har blitt tatt før oss, nyter vi godt av i dag, og forhåpentligvis vil mange generasjoner gjøre det samme. Vi blir stadig flere eldre, og vi lever lenger og blir friskere lenger. Det koster mer. Men der noen ser på dette som en stor utgiftspost, mener vi at det er vel brukte penger som sørger for at den eldre generasjonen lever et godt liv med økonomisk trygghet.

For drøye ti år siden vedtok Stortinget et pensjonsforlik. Alle partiene i Stortinget stemte for, med unntak av Fremskrittspartiet. Hvorfor? Grunnen var enkel: Eldre skal ikke være salderingsposten i statsbudsjettet for å få det til å gå i hop. Det er ikke verdig, og det er ikke riktig. Heldigvis er denne saken vi behandler i dag, en oppfølging for å prøve å snu noe av det vi gjorde da.

Fremskrittspartiet har gjennom de ti siste årene gang på gang fremmet forslag for å styrke pensjonistenes kår. Altfor mange forslag har blitt nedstemt, men vi fikk til noe forbedring i samarbeid med Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Blant annet har enslige minstepensjonister fått styrket sin pensjon, gifte og samboende pensjonister har fått redusert sin avkorting i pensjonen, og etter forslag fra Fremskrittspartiet og SV er underreguleringen av pensjonen nå fjernet.

Underreguleringen av pensjonen på 0,75 pst. har ført til at pensjonister år for år har tapt kjøpekraft. Tall fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet viser at det er snakk om hele 61 mrd. kr, altså 6 mrd. kr i året. Det er mye penger, som Fremskrittspartiet mener at pensjonistene skulle hatt. Fremskrittspartiet har hele tiden vært motstander av denne underreguleringen. Nå er den historie, og landets pensjonister vil få en vesentlig bedre hverdag – det må vi alle være enige om. Det er en stor og velfortjent seier.

Samtidig må jeg si at jeg er skuffet i dag. Jeg er spesielt skuffet over Arbeiderpartiet og Senterpartiet, som nok en gang viser pensjonistenes levekår lite omtanke. Det er mye ord og lite handling.

Dagens minstepensjonister lever under fattigdomsgrensen. Mange har svært krevende dager, og de må gjøre tøffe valg for å overleve. For denne gruppen er ikke pensjonisttilværelsen et nydelig postkort om pensjonister på jordomseiling. Nei, det er en hverdag hvor de må velge mellom å skru på varmen eller å skru den av for å lage seg mat, men det er også et valg for dem som prioriterer bort ting for å ha råd til å kjøpe julegaver til barna sine.

Ikke bare sørger man for å stemme ned et forslag om å øke minstepensjonen med 7 500 kr årlig til vi når fattigdomsmålet på EU60, man sørger også for et flertall for regjeringens forslag som vil føre til at pensjonistene får enda mindre. Når minstepensjonen skal reguleres etter gjennomsnitt av lønns- og prisvekst og ikke lønnsveksten, slik som Fremskrittspartiet, SV og Rødt foreslår, og man heller ikke ønsker å korrigere for avviket i 2021 – ja, da vil minstepensjonistene få enda mindre. Det er skammelig.

Fremskrittspartiet har tidligere sammen med SV og Senterpartiet fremmet forslag om at pensjonistenes organisasjoner skal ha forhandlingsrett i trygdeoppgjøret. Dette forslaget falt, men forslaget om at organisasjonene i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene kan forhandle om andre spørsmål med betydning for pensjonistene, fikk flertall i Stortinget. Dette følger regjeringen ikke opp. Forslaget fra regjeringen innebærer i stort flere møter med regjeringen, og ikke reelle forhandlinger om saker som angår pensjonistene. Vi ønsker derfor at regjeringen på ny skal se på hvordan man skal oppfylle denne forhandlingsmuligheten for pensjonistene. Dette får heller ikke flertall i dag, og det er skuffende.

Fremskrittspartiet har alltid stått side om side med landets pensjonister, og i årevis har vi ønsket et anstendighetsløft for minstepensjonistene. I dag får vi til noe, men langt fra nok. Vi gir oss ikke. Vi skal fortsette den kampen for at landets pensjonister skal få bedre kår, herunder spesielt minstepensjonistene.

Med det tar jeg opp forslagene Fremskrittspartiet er en del av.

Presidenten: Representanten Dagfinn Henrik Olsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Tuva Moflag (A) [10:49:37]: Representanten tok i sitt innlegg opp bekymringer knyttet til høye priser, som vi jo nå ser i samfunnet. Da lurer jeg på hvorfor representanten mener det er riktig med en løsning som kun gir uttelling for lønnsveksten for minstepensjonister. Gjennomsnittet av lønns- og prisveksten bidrar til at pensjonistene i gode år får en noe lavere utvikling enn lønnsveksten, men i vanskelige tider, når prisene blir høyere enn lønnsveksten, vil jo minstepensjonistene skånes. Hvorfor mener representanten at tider med

høye priser er et argument for en regulering basert utelukkende på lønnsveksten?

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:50:22]: Nå er det jo slik at gjeldende regler er å regulere i henhold til lønnsvekst. Nå er vi i en ekstraordinær situasjon, hvor også Fremskrittspartiet har lagt fram mange forslag om å redusere strømpriser og bensinpriser – senest i dag ble det lagt fram et forslag i denne sal – og likeledes matvarepriser. Alle disse tingene skal være med og styrke minstepensjonistenes kjøpekraft, rett og slett for at de skal leve et bedre liv. Det er vårt fokus.

Tuva Moflag (A) [10:50:54]: Gjeldende regler er jo at minstepensjonene reguleres med lønnsvekst fratrukket levealdersjusteringen, mens det vi foreslår, er å gå over til et system hvor vi regulerer med snitt av pris- og lønnsvekst. Jeg opplevde at representanten uttrykte en glede over at den underreguleringen på 0,75 pst., som da gjelder øvrige pensjoner, var fjernet. Grunnen til at man ønsker å se på både pris- og lønnsvekst, er nettopp at høye priser er noe som kan være vanskelig å bære, og det at prisveksten er et element i reguleringen, er positivt når prisene er høye. Noen år får vi til og med høyere prisvekst enn lønnsvekst. Hvorfor skal ikke minstepensjonistene da bli kompensert for det?

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [10:51:43]: I vurderingen fra departementet fokuserer man på at det for enkelhets skyld vil være bedre å få samme system for gjeldende pensjoner og minstepensjoner. Det er fokuset fra departementet, men man problematiserer samtidig at det vil være vanskelig å beregne tidlig uttak av pensjon ved å innføre den ordningen man fokuserer på fra flertallet. Vi ønsker at vi skal løfte minstepensjonistene. Derfor har vi det fokuset vi har på lønnsvekst.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Kirsti Bergstø (SV) [10:52:37] (komiteens leder): Jeg har lyst til å starte med bakgrunnen for saken vi behandler i Stortinget her i dag. Det handler om at SV og Fremskrittspartiet gikk sammen i forrige stortingsperiode for å stoppe underreguleringen av pensjonen som har ført til tap av kjøpekraft for landets pensjonister i en årrekke. Derfor fremmet vi forslag om at pensjon skal reguleres som gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Et flertall sluttet seg til og gikk sammen om det verdighetsløftet vi tok initiativ til. Det var et nødvendig løft for landets pensjonister og ga også en økning i minstepensjonen. Det var en stor seier og viktig for landets eldre.

Men når høyreregjeringa skulle følge opp forslaget som hadde fått sin tilslutning i Stortinget, valgte de en usosial vri ved å regulere minstepensjonen på samme

måte, noe som gjør at de vil få mindre å leve av. Det var aldri en del av det opprinnelige forslaget vi la fram, og det har heller aldri vært aktuelt for SV å gå med på.

I dag lever 146 000 mennesker på det som kalles minste pensjonsnivå. Det store flertallet av dem er kvinnfolk. Mange av dem har mindre å leve av enn det som regnes som EUs fattigdomsgrense, og minstepensjonistene får jo mindre å leve av år for år, som det har blitt sagt i debatten. Det er folk som er nødt til å snu på krona når jula nærmer seg og barnebarna skal få julegaver. Det er folk som må slite med høye strømgregninger nå, og mange har det kaldt hjemme hos seg. Det er folk som må spare om de skal unne seg noe i kulturlivet eller noe ekstra på bordet.

Skal vi gjøre noe med de økende forskjellene i Norge, er vi nødt til å omfordele. Vi må få slutt på usosiale kutt og sørge for at de som har lite, får mer å leve av. Dessverre ser vi nå at de usosiale kuttene fortsetter selv om Høyre er ute av regjeringskontorene.

SV har jobbet hardt for at utfallet skulle bli annerledes enn det flertallet samler seg om i dag. Reguleringen av minste pensjonsnivå med gjennomsnittet av pris- og lønnsvekst fører til at alle som mottar minste pensjonsnivå og garantipensjon, taper enda mer hvert eneste år framover enn de allerede gjør i dag, i hvert fall ifølge regjeringens egne tall, som viser at bare i år er kuttene i minstepensjonen 95 mill. kr, og at minstepensjonistene vil fortsette å tape mer i årene som kommer.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har altså tatt et usosialt forslag som Høyre la fram i fjor høst, gjort det til sitt eget og nå gått sammen med Høyre for å få flertall. For SV har det aldri vært aktuelt å gå med på, og derfor skiller vi lag i dag.

Vi mener at minstepensjonen må opp, ikke ned, sånn som forslaget legger opp til. SV foreslår at minstepensjonen skal reguleres i takt med lønnsveksten, og at det trengs en opptrappingsplan for minstepensjonen der man øker med 7 500 kr årlig, fram til minstepensjonistene har kommet over fattigdomsgrensen.

For meg er det ganske uforståelig at regjeringspartiene ønsker å gå sammen med Høyre for å få flertall for et så usosialt forslag. De har valgt sin vei, vi velger vår.

Vi ønsker også å styrke forhandlingsretten, når det gjelder både innretning på oppgjørene og saker som er viktig for eldre i budsjettene, og vi foreslår at regjeringen må korrigere for avviket mellom anslått lønnsvekst i 2021 og faktisk lønnsvekst.

Leder i Pensjonistforbundet, Jan Davidsen, har brukt ganske harde ord i beskrivelsen av forslaget vi behandler i dag. Jeg vil bare bemerke at flere har pekt mot Pensjonskommisjonen, som skal legge fram sitt arbeid. Det vi vedtar i dag, krever store politiske endringer og vilje til omfordeling i videre oppfølging.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torbjørn Vereide (A) [10:57:52]: Representanten Bergstø ønsker å få pensjonistane inn i Teknisk berekningsutval. Teknisk berekningsutval spelar ei viktig rolle i den norske modellen ved å leggje grunnlaget for gode forhandlingar i lønsoppgjera. Då er det òg naturleg at dei som blir representerte, er dei same aktørane som deltek i lønsoppgjera. Spørsmålet er: Kva for rolle meiner representanten Bergstø at pensjonistane har i lønsoppgjeret som gjer at dei skal vere representerte i Teknisk berekningsutval?

Kirsti Bergstø (SV) [10:58:38]: Det henger sammen med at vi ønsker at pensjonistenes organisasjoner skal få forhandlingsrett også når det gjelder innretningen av trygdeoppgjøret, i tillegg til saker som angår eldre, og som fremmes i budsjett. Da er det viktig at man har en samstemthet når det gjelder synet på beregningsgrunnlag og tallmateriale. Derfor mener vi det er naturlig at pensjonistene får en plass også der. Det er også noe de har ønsket selv, og som vi synes er rimelig.

Torbjørn Vereide (A) [10:59:22]: Eg trur eg framleis er litt søkjande etter nøyaktig kva rolle den gruppa skal ha der, og kva som vil skje i det daglege arbeidet. Men eg har eit anna spørsmål. Det er mange organisasjonar som blir påverka av lønsoppgjera. Meiner representanten at det er andre organisasjonar eller grupper enn pensjonistane som skal vere representerte? Korleis ser representanten Bergstø for seg at dette vil påverke det vidare arbeidet i lønsoppgjera, dersom alle som blir påverka av oppgjera, skal vere representerte i det tekniske berekningsutvalet?

Kirsti Bergstø (SV) [11:00:02]: SV har ikke foreslått eller har som mål at flest mulig skal være representert i det tekniske beregningsutvalget. Vi har fremmet dette forslaget fordi det henger tett sammen med synet vi har på demokratisk forankring og arbeidet knyttet til oppgjørene om trygd. Under debatten i dag har flere vist til nettopp det tekniske beregningsutvalget og deres tallgrunnlag og også hvordan det kan variere. For at man skal ha en hensiktsmessig rolle i trygdeoppgjøret, er det naturlig at man har det samme tallmaterialet og grunnlaget, før de forhandlingene skal finne sted.

Henrik Asheim (H) [11:01:04]: Det er altså slik, som jeg også sa i mitt innlegg, at med det nivået på minstepensjonen som SV nå foreslår, vil man måtte jobbe i 40 år med 750 000 kr i gjennomsnittsinntekt for å gå utover garantipensjonsnivået. Slik pensjonsreformen nå er innrettet, betyr det at man da må stå i jobb fram til dette, med så lang ansiennitet, og så jobbe lenger for ikke å bli minstepensjonist. Mener representanten

Bergstø at det er rettferdig at en arbeidstaker som har stått i jobb i over 40 år, og som har hatt en gjennomsnittlig norsk lønn, skal bli minstepensjonist?

Kirsti Bergstø (SV) [11:01:47]: SV og Høyre skiller lag på veldig mange områder. Vi skiller lag i synet på arbeidslinjen, og vi skiller lag i synet på pensjonsreformen. Kjernen i spørsmålet til representanten Asheim er nettopp sånn pensjonsreformen er innrettet, for her er det et grunnlag vi ikke er enig i, og som vi absolutt mener det er grunnlag for å se på. Spørsmålet om rettferdighet må være knyttet til hva folk faktisk har å leve av. Vi ser at pensjonsreformen har veldig mange usosiale utslag. Vi ser at det er store grupper som taper, og vi ser at det er en kjønns- og klassedimensjon som har en veldig hard slagside nettopp i pensjonsreformen og resultatene av den.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:02:55]: Helt fra vi fikk folketrygden i 1967, med Egil Aarvik og Per Borten, var det et viktig prinsipp at vi skulle ha en pensjon for alle, uansett hvilken inntekt en hadde hatt i sitt yrkesaktive liv. Det var et stort framskritt. En er nødt til å følge opp det framskrittet videre, for minstepensjonistene har i dag i mange tilfeller godt under 200 000 kr hvis en bor sammen. Er en enslig, har en 223 000 kr. Alle vet hva det betyr med dagens kostnadsnivå.

Mitt spørsmål er: Representanten Bergstø sa at minstepensjonen skulle reguleres i takt med lønnsveksten, altså reguleres minstepensjoner under utbetaling i takt med lønnsveksten, mens vi vet at pensjonister med tilleggspensjon får pensjonene sine regulert i snitt av pris og lønn. Ønsker SV at dette skal være en varig ordning for minstepensjonistene, at den skal reguleres i takt med lønnsveksten?

Kirsti Bergstø (SV) [11:03:53]: SV er for å se på ulike måter å regulere minstepensjonen på så lenge tallene går oppover. Vi forplikter oss ikke til én modell, og vi har også i samtaler med regjeringspartiene løftet fram at det ikke er modellene som betyr noe, det er hva folk har å leve av. Derfor ser jeg fram til pensjonsutvalgets arbeid og hvordan alle dem som i dag har løftet fram nettopp viktigheten av en verdig pensjon for alle, som representanten Lundteigen åpnet med, skal følge det opp gjennom praktisk politikk. Det er en dyp urimelighet at vi har grupper av eldre som får svekket sin kjøpekraft, og som faktisk lever under fattigdomsgrensen. Der er vi nødt til å gå tilbake til målet om en verdig pensjon for alle.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Mímir Kristjánsson (R) [11:05:03]: La meg begynne med å sitere en politisk tenker som har betydd veldig mye for meg, nemlig Wenche Myhre. Hun synger:

Når man blir 66, først da tar livet til
Når man blir 66, da gjør man som man vil
Når man blir 66, først da blir livet kult
Når man blir 66, kan man trå til for fullt

Det er et litt dårlig rim på slutten der.

Wenche Myhres politiske filosofi har en svakhet ved seg, og det er at det er en god tanke, men den fungerer ikke i praksis. Tro meg, den typen politisk filosofi kjenner vi godt til i Rødt.

Realiteten er at veldig mange som fyller 66 år i dette landet, overhodet ikke kan gjøre som de vil. Realiteten er at 150 000 nordmenn lever på minstepensjon: 223 000 kr i året hvis man er enslig. Det er altså et beløp som er langt under fattigdomsgrensen. Det er et beløp som det ikke er mulig å leve et verdig liv på, i alle fall ikke når strømprisene, matprisene, boligprisene og bensinprisene når de nivåene vi ser i dag.

Da skulle man jo tro at det var et stort flertall i denne salen for å øke og løfte minstepensjonene. Man skulle jo tro at vi i Norge var kommet så langt at alderdom ikke skulle være ensbetydende med fattigdom. Derfor er det overraskende at det som i dag skjer, er at en politisk hesteko bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Høyre stemmer ned et forslag fra en politisk mothesteko bestående av SV, Fremskrittspartiet og Rødt om å få en politisk opptrappingsplan – en forpliktende plan for å løfte minstepensjonene opp til fattigdomsgrensen. Det er altså ikke sånn at det skal bli lukrativt å være minstepensjonist i framtiden; det eneste vi ber om, er at man ikke skal være fattig når man lever på minstepensjon.

Det som vedtas her i dag, vil tvert imot bety at minstepensjonistene får mindre å rutte med framover. Man vedtar ikke bare ikke en økning; man vedtar en ny underregulering. Representanten Moflag sa at man i dag fjerner underreguleringen. Det er ikke riktig. Man vedtar en ny type underregulering som, hvis den får virke, innebærer at norske minstepensjonister vil tape 20 000 lønnskroner fram til 2040. Minstepensjonistene skal altså bli 20 000 kr fattigere fram til 2040.

Så sier mange av partiene her: Jo, men minstepensjonistene vil få et løft en gang i framtiden. Vi venter på pensjonsutvalget. Vi venter på lønnsoppgjøret. Vi venter på statsbudsjettet.

Vente, vente, vente – minstepensjonistene venter på Godot, de. Han kommer aldri. Minstepensjonistene har ventet i mange tiår på å få løftet sine pensjoner, og altfor lite har skjedd. Det er ingen troverdighet i denne ventingen, og dessverre er det sånn at all verdens minstepensjonister heller ikke har så god tid og så mange år til å

vente. Skal man få gjort noe med dette, er man rett og slett nødt til å få litt mer hastverk enn man har.

Til slutt er jeg nødt til å ta et oppgjør med en av de mest brukte og misbrukte flosklene i norsk politikk, nemlig: Det skal lønne seg å jobbe.

For det første lønner det seg for alle praktiske formål alltid å jobbe i Norge.

For det andre er det ikke frivillig når man velger å gå av med pensjon. Når man hører på politikere, framstilles det som om folk velger mellom å gå av med pensjon eller å bli stående i jobb litt ekstra. Det er klart at hvis jobben er som min – å springe opp på og ned fra talerstolen – er det sikkert realiteten. Den eneste slitasjeskaden jeg risikerer å få, er jo å slite ut tungebåndet. Men vanlige folk i vanlige yrker må jo gi seg lenge før noen form for pensjonsalder fordi de har slitt ut ryggene sine, slitt ut knærne sine, ødelagt kroppene sine. For dem er det ikke et spørsmål om valg – å velge å stå litt lenger fordi de er motivert i jobben. Det er et spørsmål om tvang. Jobben har slitt dem ut. Den har fratatt dem muligheten til å jobbe videre.

Jeg må jo si jeg synes det er underlig at man nærmest skyver lavtlønne foran seg for å holde pensjonene nede. Hvis man er så opptatt av at det skal lønne seg å jobbe, finnes det en nærliggende løsning, og det er å få opp lønningene til vanlige folk og folk i dårlig betalte yrker. Det kan ikke alltid være sånn at den eneste måten i Norge det skal lønne seg å jobbe på, er å presse trygder og pensjoner ned.

Presidenten: Presidenten antar at representanten vil ta opp Rødts forslag?

Mímir Kristjánsson (R) [11:10:06]: Det stemmer.

Presidenten: Da har representanten Mímir Kristjánsson tatt opp Rødts forslag. Det blir replikkordskifte.

Anna Molberg (H) [11:10:24]: Vi er alle enige om at man i Norge skal ha anstendige pensjoner, og derfor ble også minstepensjonen økt i forrige periode, med totalt 21 000 kr. Samtidig må vi ikke havne i en situasjon der minstepensjonen og pensjonen til en vanlig industriarbeider nesten blir den samme, for det skal faktisk lønne seg å jobbe. Vi står overfor en virkelighet der antall yrkesaktive per pensjonist har sunket drastisk. I 1967 var det tre og en halv yrkesaktiv per pensjonist. Nå er det 2,1, og i 2060 forventer vi 1,5 yrkesaktiv per pensjonist. Så mitt spørsmål er: Hva slags forhold har partiet Rødt til slike tall, og hvordan ser de for seg at pensjonen blir for de neste generasjonene?

Mímir Kristjánsson (R) [11:11:17]: For det første er jeg uenig med representanten Molberg i at alle er enige

om at vi skal ha anstendige pensjoner i Norge. Hvis alle var enig i det, ville vel ikke minstepensjonen i Norge ha vært uanstendig lav, så noen må på et eller annet tidspunkt ha godkjent uanstendige pensjoner i Norge. Hvis det bare var en så rørende enighet om anstendig pensjon, ville alle ha hatt en anstendig pensjon.

Jeg kjenner ingen industriarbeidere i hele Norge som ikke unner minstepensjonistene å få et løft. Jeg kjenner bare Høyre-politikere som tenker på den måten. Industriarbeidere, folk som er hardtarbeidende i Norge, ønsker seg selvfølgelig et løft i pensjonene. Rødt er jo ikke bare for å løfte minstepensjoner, Rødt er mot pensjonsreformen i stort, Rødt er mot levealdersjustering i stort, Rødt er mot pensjonsranet som foregår i stort. Så er spørsmålet hvordan vi skal finansiere dette. Jo, hvis man er bekymret for velferdsstatens bærekraft, er man nødt til å hente inn penger fra den vanvittige private forbruksveksten som har vært i Norge de siste 20 årene. Det innebærer da altså at man lar de rike betale, i stedet for å sende regningen til de fattige.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:12:56]: Jeg er glad for at flertallet i komiteen støtter forslagene om endret regulering. Arbeiderpartiet gikk til valg på dette allerede i 2017, og nå går også et bredt flertall på Stortinget inn for å endre reguleringsreglene. Med forslagene som er til behandling i dag, sørger vi for at pensjonister ikke går i minus når lønnsinntakene går i pluss.

Denne lovsaken handler om å erstatte et system hvor løpende pensjoner reguleres med lønnsvekst fratrukket et fast fradrag, med et system hvor løpende pensjoner reguleres med gjennomsnittet av pris- og lønnsvekst. Over tid er det forventet at utviklingen vil bli lik, men i enkeltår vil det kunne gi både lavere og høyere regulering. Det er fortsatt for tidlig å konkludere med hvorvidt de nye reglene vil gi høyere eller lavere regulering i 2022 enn de gamle reglene. Denne fasiten får vi ikke før endelig lønns- og prisvekst for 2022 er fastsatt.

Jeg registrerer at enkelte forsøker å bruke denne lovsaken til å få gjennom politikk som handler om mer enn regulering av alderspensjon. Representantene fra SV, Fremskrittspartiet og Rødt foreslår bl.a. en økning av minstenivåene. Jeg deler disse representantenes bekymring for utviklingen i minstenivåene på lengre sikt, og det går fram av Hurdalsplattformen at også regjeringen vil øke minstepensjonen.

De langsiktige utfordringene knyttet til minstenivåene står sentralt i mandatet til utvalget som evaluerer pensjonsreformen. Det er viktig at pensjonssystemets hovedprinsipper har bred politisk oppslutning, og at pensjonssystemet er både sosialt og økonomisk bærekraftig. Oppfølgingen av evalueringsutvalgets innstil-

ling må sikre at det er bred politisk enighet om nivåene på minsteytelsene. Regjeringen mener derfor at det er i oppfølgingen av utvalgets innstilling som er tidspunktet for å gjøre større endringer i pensjonssystemet – ikke i en teknisk lovsak.

Jeg har behov for å kommentere merknadene til regulering av minstenivåene fra representantene fra SV, Fremskrittspartiet og Rødt. For det første påstår det at forslagene vil gi dårligere regulering enn en videreføring av dagens regler. Som jeg allerede har vært inne på, vet vi ikke om dette vil være tilfellet. Fasiten får vi først når endelig lønns- og prisvekst for 2022 er klar. Med det oppjusterte prisvekstslaget som TBU la fram forrige uke, er det ikke utenkelig at forslagene i proposisjonen faktisk vil gi en bedre regulering enn dagens regler. Utfordringene knyttet til minstenivåenes utvikling over tid oppstår ikke med dette forslaget, de var der fra før.

Representantene fra SV, Fremskrittspartiet og Rødt mener at det ikke er nødvendig å legge om reglene for regulering av minstenivåene, selv om reglene for å regulere løpende pensjon endres. Det er jeg uenig i. Selv om det hadde vært tilfellet, har jeg problemer med å forstå logikken fra å si at dagens modell «er etter disse medlemmers oppfatning mulig å videreføre i påvente av at pensjonsutvalgets arbeid blir fremlagt», til å foreslå å regulere minstenivåene med lønnsvekst. Regulering med lønnsvekst er ikke en videreføring av dagens modell, og det vil ikke løse utfordringen med vilkårsprøving av tidliguttak.

Den eneste grunnen til at regjeringen har opprettholdt forslagene om endret regulering av minstenivåene som den forrige regjeringen sendte på høring, er at denne tekniske løsningen gjør det mulig å vilkårsprøve tidliguttak på riktig grunnlag. I høringsrunden kom det ikke noen alternativ løsning som sikrer dette, forslagene fikk tvert imot bred støtte i høringen. Evalueringsutvalget har imidlertid fått som tillegg til sitt opprinnelige mandat å vurdere dette, i tråd med anmodningsvedtak i denne sal for om lag et år siden. Den løsningen vi vedtar i dag, er altså kun ment å være en midlertidig løsning i påvente av utvalget og Stortingets oppfølging av utvalgets vurderinger.

Jeg vil også kommentere påstandene om at økning i minstenivåene ikke svekker arbeidslinjen. Økte minstenivåer fører ikke utelukkende til at pensjonistene får høyere pensjon. For mange innebærer det at de får akkurat samme pensjonsnivå som før, men at den yrkesinnsatsen de har hatt gjennom mange år, ikke gir noen pensjonsmessig uttelling. Jeg mener at det er både riktig og viktig at arbeid skal gi pensjonsmessig uttelling, samtidig som vi må ha gode minstenivåer for de som har lav eller ingen egen opptjening. Derfor er jeg glad for at et pensjonsutvalg med både representanter utnevnt av

partene på Stortinget og eksperter vurderer minstenivåene i en helhetlig sammenheng.

Jeg registrerer også at SV, Fremskrittspartiet og Rødt går inn for at avviket i lønnsvekstslaget fra 2021 skal slå fullt ut i reguleringen i 2022. Jeg tillater meg å spekulere i om de hadde gått inn for samme prinsipielle standpunkt dersom avviket hadde hatt motsatt fortegn. Jeg antar at svaret er nei.

Vi bør ikke tilpasse hvilke prinsipper vi mener er riktige, etter hva anslagene for lønns- og prisvekst er. Det er både økonomisk uansvarlig og risikabelt. De siste årene har vist hvor vanskelig det er å anslå hva pris- og lønnsveksten vil bli, og hvor feil vi kan ta.

I fjor fattet Stortinget vedtak om at reguleringen i 2021 skulle gjennomføres som om reglene ble lagt om med tilbakevirkende kraft allerede fra 2020, fordi anslagene på lønns- og prisvekst indikerte et svært dårlig resultat med dagens reguleringsregime.

Presidenten: Tiden er ute, men det blir flere anledninger, for vi skal i replikkordskifte.

Henrik Asheim (H) [11:18:17]: La meg begynne med å ønske statsråden velkommen til Stortinget i en ny rolle. Vi ser frem til godt samarbeid med statsråden også i denne komiteen, så det skal bli spennende.

I forlengelsen av det er det jo slik at vi har et pensjonsutvalg, som har varslet at de skal legge frem sin innstilling 15. juni. Det betyr at dette etter hvert vil komme til Stortinget og skal behandles her. Jeg forstår at dette kanskje er litt krevende å svare på for statsråden så tidlig inn i sin nye statsrådsgjerning, men hvordan ser statsråden for seg å behandle en så komplisert og stor sak, som også er en oppfølging av et pensjonsforlik? Ser statsråden for seg et bredt blokkoverskridende forlik, eller ser hun for seg å søke samarbeid med det partiet som regjeringen normalt gjør opp budsjettene med?

Det andre spørsmålet mitt, for jeg antar at jeg bare får én replikk, er om statsråden mener det er viktig i oppfølgingen av pensjonskommissjonen at man ikke forrykker generasjonsregnskapet i pensjonssystemet, altså at det ikke blir en forskyvning av kostnader fra fremtidens pensjonister til nåværende pensjonister.

Presidenten: Representanten Asheim kan nok få to replikker, men først statsråd Persen.

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:19:24]: Det var to spørsmål, så vi får se om vi kan rekke å svare på alt. Først takk for velkomsthilsenen – det er hyggelig å komme tilbake i denne sammenheng.

Når det gjelder måten vi skal behandle Pensjonsutvalgets innstilling på, tror jeg at jeg ønsker å komme tilbake til Stortinget med et forslag om dette, men jeg har

lyst til å understreke at pensjon er et stort og viktig spørsmål, og som jeg også sa i innlegget mitt i sted, er det viktig at vi har et bredt flertall knyttet til endringer i pensjonssystemet.

Til det andre spørsmålet må jeg bare få lov til å understreke hvor viktig generasjonskontrakten er, også når det gjelder pensjonssystemet. Det er på mange måter hele bakgrunnen for pensjonsreformen at vi skal sørge for at også framtidige generasjoner (presidenten klubber) ...

Presidenten: Tiden er ute.

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:20:29]: Det går så fort i dag, president!

Henrik Asheim (H) [11:20:32]: Nå fikk jeg en replikk til, så da kan jo statsråden fortsette, holdt jeg på å si! Men la meg først bare illustrere det litt: I den diskusjonen vi har nå, har flere av de andre partiene i denne salen argumentert med at de er imot hele pensjonsreformen. De er imot alle prinsippene som ligger til grunn for pensjonsreformen, som er i form av et forlik mellom Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og Høyre. Da er spørsmålet til statsråden om hun ikke ser det som noe krevende å skulle justere en pensjonsreform som partiene i salen i dag – mindretallet – har gitt uttrykk for at de av prinsipp er imot. Derfor spør jeg om statsråden ser for seg å søke et samarbeid med de opprinnelige forlikspartnerne.

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:21:19]: Som jeg svarte i sted på akkurat det spørsmålet, ønsker jeg å komme tilbake til konkret hvordan vi legger fram endringene, for det er vanskelig å forskuttere hva utvalget faktisk kommer med. Jeg understreker likevel at jeg synes det er viktig at vi har et bredt flertall som står bak pensjonssystemet vårt, nettopp fordi det skal stå seg over viktige og lange tider.

Så er pensjonsreformen også en generasjonskontrakt, som representanten er inne på, og vi blir stadig flere pensjonister i forhold til hvor mange yrkesaktive vi har. Dermed er det rett og slett ikke bærekraftig, sånn som jeg ser det, at et lite antall yrkesaktive skal betale stadig mer for pensjonene til stadig flere pensjonister. Den utfordringen kunne vært løst på mange måter. Én mulighet kunne være å regulere bare med prisvekst. Da ville kjøpekraften f.eks. blitt opprettholdt, men pensjonister vil få mindre sammenliknet med (presidenten klubber) lønsmottakerne.

Presidenten: Det er noe med det uret som er rett foran på talerstolen!

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:22:35]: Jeg skal følge godt med på det, president!

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [11:22:37]: Ja, velkommen til denne komiteen!

Regjeringen har uttalt at de har et mål om å øke minstepensjonen, og denne uken har man hatt en budsjettkonferanse. Forrige gang regjeringspartiene forhandlet med SV om budsjett, ble ikke pensjon nevnt med ett ord. Når vil denne økningen komme, og er det et mål for regjeringen å løfte minstepensjonen til fattigdomsmålet EU60, eller er man mer opptatt av å holde minstepensjonen på et lavt nivå av hensyn til arbeidslinjen?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:23:08]: Jeg har lyst til å understreke nok en gang at de foreslåtte endringene i disse reglene i dag endrer ikke på at minstenivåene reguleres lavere enn lønnsveksten, slik det har vært gjort helt siden 2011. Det nye er at det, som for øvrig alderspensjon, foreslås å regulere med et gjennomsnitt, noe som anslås å gi en jevnere regulering enn dagens regler.

Så kan jeg jo understreke nok en gang, som jeg også sa i innlegget mitt, at denne regjeringen deler ønsket og den politiske meningen om at vi skal øke minstepensjonistenes pensjoner, slik det er formulert i Hurdalsplattformen.

Kirsti Bergstø (SV) [11:24:05]: Jeg vil starte med å gratulere statsråden med nytt ansvarsområde og ønske hjertelig velkommen hit. Vi ser fram til samarbeid.

Over til spørsmålet mitt: Vi ser at økte priser både på mat, på drivstoff og på strøm slår hardt inn for folk som har lite. Det er minstepensjonister vi snakker om i dag, som allerede sliter med å få endene til å møtes, og skal vi få gjort noe med de økende økonomiske forskjellene, må de som har lite, få mer å leve av. Ingenting ville være mer gledelig enn om statsrådens påstand blir riktig, nemlig at anslagene på tall vi har fått fra regjeringen, viser seg ikke å stemme, men om de gjør det, hvordan vil statsråden sikre økt kjøpekraft for minstepensjonistene?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:25:01]: Som jeg har understreket flere ganger, handler denne endringen først og fremst om at minstenivåene skal reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst, og da vil vi først vite resultatet av det når den endelige fastsettelsen av lønns- og prisvekst for 2022 er klar. Den er allerede blitt høyere, nettopp som en følge av de urolige tidene vi lever i, der prisene har blitt høyere, med 3,3 pst. i det foreløpige anslaget fra Teknisk beregningsutvalg.

Jeg deler representanten Bergstøs engasjement for å øke minstepensjonen, og jeg er klar på at det må komme en varig endring i minstenivåene for å motvirke at minstepensjonistene henger etter, men jeg mener at det må gjøres i sammenheng med en helhetlig og grundig oppfølging av evalueringsutvalgets rapport.

Kirsti Bergstø (SV) [11:26:04]: Som statsråden selv har sagt, vil det ta tid før rapporten både kommer og blir politisk behandlet. Minstepensjonistene, som sliter med å få endene til å møtes i dag, må ha en forsikring om hva de skal ha å leve for i tiden som kommer. Derfor lurer jeg rett og slett på om statsråden kan garantere at landets minstepensjonister skal få økt kjøpekraft hvert år på hennes post.

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:26:38]: Det jeg i hvert fall kan garantere, er at jeg skal jobbe hardt for at vi får det til. Vi lever i svært urolige tider akkurat nå, der prisene, som representanten selv var inne på i forrige replikk, øker dramatisk som følge av Russlands folkerettsstridige invasjon av Ukraina – både matpriser, energipriser og brenselpriser. Alt øker, og tidene er urolige.

Det er klart at når anslaget i dette øker, vil gjennomsnittet også øke fra Teknisk beregningsutvalg, som ligger på 3,3 pst. Vi ønsker å jobbe politisk for det når vi får utvalgets rapport. Denne saken handler først og fremst om at man skal kunne beregne rett tidspunkt for når man skal kunne gå av.

Mímir Kristjánsson (R) [11:27:50]: Jeg må få ønske statsråden til lykke i ny jobb. Statsråden og jeg møtes i stadig nye roller på stadig nye steder. Mitt spørsmål dreier seg egentlig om det konkrete i selve saken, nemlig hvordan man har valgt å løse overgangen fra nytt til gammelt reguleringssystem. Det har man altså gjort på en måte som i praksis fratrar norske pensjonister 2 mrd. kr eller et par tusenlapper per hode, ifølge Pensjonistforbundets beregninger. Det var altså gjennom en regnefinte i måten man har beregnet etterslepet på, gjennomsnittet av lønns- og prisvekst, at man har gjort det på billigst mulig måte for staten og dyrest mulig måte for pensjonistene. Så er spørsmålet hva man ville ønsket prinsipielt, og hvordan man vil det skal være, men dette dreier seg konkret om et overgangsår der pensjonistene i praksis er fratatt 2 mrd. kr. Da er mitt spørsmål til statsråden: Hvorfor opplever man at det er en rimelig ting å gjøre?

Statsråd Marte Mjøs Persen [11:28:52]: Jeg har lyst til å understreke at det alltid er hyggelig å møte representanten Kristjánsson i nye roller og takker for alle hyggelige hilsener når jeg kommer til Stortinget i en ny rolle.

Jeg har lyst til å si at avviket ble gjort i 2020. Det var det siste året der regulering av pensjon ble foretatt med lønnsveksten fratrukket 0,75 pst. Vi gjorde den overgangen for fjoråret. Dette blir å gjøre det eventuelt på nytt igjen, og det har vi ikke gått inn for i denne saken. Dette er en lovregulering som først og fremst skal sikre at gjennomsnittet av lønns- og prisvekst blir beregnet som et utgangspunkt, som gjør at vi kan fastsette tidspunktet for når pensjonistene skal gå av.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:30:09]: Jeg ønsker å ta ordet til stemmeforklaring i en viktig sak.

Overordnet vil jeg si at vi støtter regjeringens forslag om regulering av pensjon, men vi har noen unntak, og som representantene kanskje har sett, har vi fremmet et løst forslag – som jeg for øvrig tar opp før jeg glemmer det.

Det er tre punkter jeg har behov for å bemerke:

Det første punktet er forslaget om reguleringen for 2022. Forslaget kompenserer ikke for hele avviket mellom den anslåtte lønnsveksten og den reelle lønnsveksten, og det avviket blir et betydelig beløp som pensjonistene da ikke får ta del i, på tross av at det har vært tradisjon for å korrigere for avviket mellom det som er anslått, og det som er faktisk vekst i trygdeoppgjøret. Slik jeg leser det, har departementet heller ikke noen prinsipielle argumenter mot å korrigere for hele avviket, men de har valgt en annen løsning for enkelhets skyld. Vi støtter en bred bevegelse fra arbeidstakersiden og pensjonsorganisasjonene og er enige i at det bør korrigeres for hele avviket mellom den anslåtte lønnsveksten og den faktiske lønnsveksten, og derfor vil vi støtte forslag nr. 1.

Det andre punktet der vi er uenige med regjeringen, er forslaget om at minste pensjonsnivå skal reguleres på samme måte som pensjoner under utbetaling – altså etter et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Regjeringen begrunner det med at det også handler om forenkling av systemet i folketrygden, men vi mener at forenklingens hensynet ikke kan rettferdiggjøre en endring som da gjør at minstepensjonister kommer dårligere ut enn i dag, og derfor vil vi også støtte forslag nr. 2, om at minste pensjonsnivå reguleres med lønnsveksten i 2022.

Det tredje punktet er et punkt som vi har vært opp-tatt av lenge, nemlig enslige minstepensjonister, og det er fordi det er de som har klart lavest inntekter blant pensjonistene. Siden 2016 har vi i mange omganger fått gjennomslag for å øke enslige minstepensjonisters pensjon med 12 000 kr, og senest i forliket mellom Framskrittspartiet og Solberg-regjeringen i fjor økte vi ytterligere med 5 000 kr. Likevel mener vi at for enslige minstepensjonister er det et behov for fortsatt økning, og

derfor fremmer vi et løst forslag som handler om nettopp at regjeringen må komme tilbake igjen i 2023 med en opptrappingsplan som gjelder for enslige minstepensjonister, og at den første økningen skal komme i statsbudsjettet for 2023.

Presidenten: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Runar Sjøstad (A) [11:33:20]: Pensjonssystemet kan være komplisert, men prinsippene som skal ligge til grunn, er egentlig ganske enkle. Alle skal ha en grunnpensjon som gir en minstesikring, og deretter skal man få pensjon etter hvor stor innsats man legger inn.

Samfunnet endres, og det er viktig at Stortinget følger opp med nødvendig fokusering, endringer og tilpassninger av pensjonslovgivningen. Denne stortingsperioden har vi vedtatt pensjon fra første krone. I dag behandler vi endringer i folketrygdloven, og i juni legger pensjonsutvalget fram sin innstilling for videre og grundig behandling.

I 2018 fremmet Arbeiderpartiet og SV forslag som ville sikret pensjon fra første krone, men ble den gangen nedstemt. Etter ytterligere utredninger ble det heldigvis flertall for pensjon fra første krone, og reglene trådte i kraft 1. januar i år. Bedriftene har tid fram til 30. juni i år med å tilpasse sine pensjonsordninger til de nye reglene. De nye reglene vil gi ca. én million flere arbeidstakere i privat sektor opptjening av pensjon fra første krone man tjener. For dem som har høy lønn, betyr denne endringen lite, men for dem som har lav lønn, kan endringen bety mye for framtidig pensjon.

De gamle reglene ga unntak for arbeidstakere under 20 år. Alle tenåringer som jobber etter skoletid eller i deler av sommerferien, fikk ingen uttelling for dette i form av framtidig pensjon. Pensjon er viktig og angår alle, men pensjonssparing er ikke noe som opptar de fleste tenåringer. Nettopp derfor burde det ikke være opp til arbeidsgiver eller den enkelte arbeidstaker. Ungdommer som bidrar tidlig i arbeidslivet, fortjener å bygge opp pensjon på lik linje med andre arbeidstakere. Innføring av pensjon fra første krone er et viktig steg i riktig retning for å sikre bedre pensjonsopptjening for dem som fortsatt står i jobb. Ettersom vi stadig lever lenger, vil det bli enda viktigere at flest mulig har sikret seg en opptjening de kan leve gode liv med den dagen de skal tre ut av arbeidslivet.

Med den norske velferdsmodellen skal ingen måtte spare alene. Arbeidsgivere og staten skal bidra for å sikre at alle har gode muligheter til å leve godt som pensjonister. En lovfestet pensjonsopptjening fra første krone

rammer ikke noen mer enn andre. Ingen bedrifter vil dermed rammes hardere enn andre og på den måten få en konkurranseulempe. Bransjene som hovedsakelig står uten pensjon fra første krone, er etterspørselsdrevne virksomheter. Behovet for hotellovernattinger og ansatte i handelsbransjen, innen reiseliv eller i renholdsbransjen blir ikke mindre av at arbeidsgiver får en ekstrautgift på 2 000 kr.

Jeg ser frem til at pensjonsutvalget legger fram sin innstilling i juni. Det vil bli et viktig bidrag til det videre arbeidet med framtidige pensjoner.

Alf Erik Bergstøl Andersen (FrP) [11:36:36]: Endelig får vi gjort noe med den uverdige behandlingen av landets pensjonister. På grunn av pensjonsreformen, som Fremskrittspartiet som eneste parti stemte imot, har pensjonistene fått stadig mindre igjen for pensjonen sin, mens folk flest har fått bedre kjøpekraft. Derfor er det svært gledelig at et samlet storting i dag bekrefter at underreguleringen skal bort, og at pensjonistene nå sikres en inntektsvekst lik snittet av lønns- og prisveksten. Å få fjernet denne underreguleringen har vært en ti år lang kamp for Fremskrittspartiet. Det er fortsatt et godt stykke til mål for en anstendig pensjon for alle landets pensjonister, men det er verdt å glede seg over at denne urettferdige underreguleringen nå forsvinner.

Fremskrittspartiet har ønsket at pensjonistene skal ha anledning til å forhandle om sin pensjon. Vi mener det var uheldig at pensjonistenes organisasjoner mistet en viktig rolle da forhandlingsretten ble fjernet med pensjonsreformen. Vi har tidligere foreslått en gjeninnføring av forhandlingsretten for landets pensjonister. Det ble nedstemt, men det ble flertall for at pensjonistene skal kunne forhandle om andre spørsmål av betydning for pensjonistene. Eksempler på dette kan være midler til eldreråd eller kursing av eldre i data og teknologi som kan være nyttig i deres hverdagsliv. Det kan være dagsenter eller andre aktivitetstilbud for eldre. Det er et stort behov for å løfte pensjonistenes kår, ikke bare med styrket pensjon – men da må også pensjonistorganisasjonene få vite hva de kan forhandle om. Regjeringens oppfølging av dette vedtaket, og som Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Høyre slutter seg til, er flere møter, men hva skal alle disse møtene inneholde? Hva kan organisasjonene påvirke, og hva kan de ikke påvirke? Det er et spørsmål som fortsatt er helt i det blå. Derfor fremmer Fremskrittspartiet sammen med SV og Rødt i dag forslag om at regjeringen må komme tilbake til Stortinget med tydelige forslag om dette. Dessverre vil det ikke få flertall.

Jeg er glad for at pensjonistene nå får et anstendighetsløft, det er på tide, og jeg er glad for at det var denne saken som var på sakslisten akkurat i dag, slik at dette

kunne bli tema i mitt første innlegg fra denne talerstolen.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Dagfinn Henrik Olsen (FrP) [11:39:30]: I denne saken bekreftes det nok en gang hvor vanskelig det er for Fremskrittspartiet å få gjennomslag for nødvendige løft for landets pensjonister. Jeg sa tidligere at da vi satt i regjering, fikk vi til en del ting, men det var heller ingen enkel sak. Når man i dag hører at dette bare er en teknisk endring som skal til, at dette ikke har noen effekt på pensjonen til minstepensjonistene, tenker jeg at man må se litt på hva som står i departementets egen vurdering, og hva som er intensjonen med at man velger å regulere det på samme måte som løpende pensjon.

Å regulere minstenivået på samme måte som løpende alderspensjon vil bidra til en forenkling og lette vilkårsprøvingen for tidliguttak. Regulering med gjennomsnitt av lønns- og prisvekst på lang sikt vil kunne medføre en dårligere utvikling av minstenivået enn dagens system. Derfor ønsker vi ikke å støtte det. Derfor ønsker vi å gjøre nettopp det som det står i forslaget vårt. Når man velger å sette et anstendig nivå på pensjon, altså til å leve av, opp mot arbeidslinjen og pensjon for dem som har stått i jobb – hvis det skal være retningsgivende for hva vi foretar oss i denne salen – mener jeg som navigatør at dette huset er fullstendig ute av kurs. Det kan ikke være en målsetting at dette skal være det bærende elementet for hvilken levestandard norske minstepensjonister har. Da må vi løse de andre problemene hver for seg. Når vi kommer til avstemning i denne saken, håper jeg at vi fokuserer på hva som er det anstendige, og det er nemlig å løfte minstepensjonistene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [11:41:31]

Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 165/2019 av 14. juni 2019 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2015/2366 om betalingstjenester i det indre marked (PSD2) og forordning (EU) 2017/2055 om samarbeid og utveksling av informasjon mellom myndigheter (Innst. 183 S (2021–2022), jf. Prop. 225 S (2020–2021))

Per-Willy Amundsen (FrP) [11:42:27] (komiteens leder og ordfører for saken): Saken dreier seg om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 165/2019 av 14. juni 2019 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2015/2366 om betalingstjenester i

det indre marked, også omtalt som PSD2, og forordning (EU) 2017/2055 om samarbeid og utveksling av informasjon mellom myndigheter.

Direktivet avløser det første betalingstjenesteditivet, direktiv 2007/64/EF og bygger videre på dette.

Det nye direktivet, altså PSD2, tar sikte på å skape og legge til rette for et enhetlig rettslig rammeverk for betalingstjenester i EØS-området. PSD2 er et fullharmoniseringsdirektiv, og handlingsrommet for nasjonale myndigheter er derfor begrenset. Direktivet har som mål å modernisere regelverket i tråd med utviklingen i markedet, åpne opp for nyskaping og mer konkurranse, legge til rette for lavere priser og fremme sikrere løsninger.

Videre omhandler direktivet nye betalingstjenester og nye betalingstjenestetilbydere som skal kunne tilby betalingstjenester, såkalte tredjepartsaktører.

Utenriks- og forsvarskomiteen hadde ingen merknader og uttrykker sin støtte til direktivet og innstillingen fra justiskomiteen. Det er en enstemmig justiskomite som står bak innstillingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Etter ønske fra justiskomiteen vil sakene nr. 7 og 8 behandles under ett.

Sak nr. 7 [11:44:41]

Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godtakelse av forordning (EU) 2017/2226 om etableringen av inn- og utreiseprogrammet, forordning (EU) 2017/2225 om nødvendige endringer i forordning (EU) 2016/399 for så vidt angår bruken av inn- og utreiseprogrammet og forordning (EU) 2018/1240 om etableringen av fremreiseprogrammet (videreutvikling av Schengen-regelverket) (Innst. 184 S (2021–2022), jf. Prop. 231 S (2020–2021))

Sak nr. 8 [11:44:41]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i grenseloven, utlendingsloven og politiregisterloven (etablering av systemer for inn- og utreise, fremreise og passasjerlisteopplysninger mv.) (Innst. 161 L (2021–2022), jf. Prop. 229 L (2020–2021))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver parti-gruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Odd Harald Hovland (A) [11:46:30]: (ordfører for sak. nr 7): Først vil eg takke medlemene i justiskomiteen for godt samarbeid i desse to sakene.

Me behandlar i dag to proposisjonar som gjeld vidareutvikling av Schengen-regelverket. Proposisjon 231 S gjeld tre forordningar som etablerer eit inn- og utreiseprogram, endringar som angår bruken av inn- og utreiseprogrammet, og etablering av framreiseprogrammet.

Noreg skal på sjølvstendig grunnlag avgjere om innhaldet skal godtakast og innarbeidast i norsk rett. Det er altså det samtykket me behandlar no, og som er nødvendig etter Grunnlova § 26 andre ledd fordi det er ei sak av særleg stor viktighet.

Det er ein samla komité som legg fram innstillinga angående proposisjon 231 S. Når det gjeld gjennomføringa av rettsaktene, krev det lovendringar i grenselova, utlendingslova og politiregisterlova. Desse er behandla i proposisjon 229 L. Her ligg det føre ei samla tilråding, med unntak av ny § 16 a i grenselova, som vert støtta av Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet.

Forordningane inneber at det vert etablert eit system for elektronisk registrering av tidspunkt og stad for inn- og utreise over Schengen-samarbeidets yttergrenser for tredjestatsborgarar på korttidsopphald på Schengen-territoriet, Entry/Exit System, forkorta EES.

Registrering og kontroll i EES erstattar dagens praksis med manuell stemping i reisedokument. Systemet vert effektivisert og styrkjer kvaliteten i grensekontrollprosessen. Det vert vidare etablert ei ordning der medlemsstatane, gjennom utferding av eller avslag på løyve til å reise fram til Schengens yttergrense, kan vurdere og avgjere om visumfrie tredjestatsborgarar som ønskjer å reise til Schengen-området, utgjer ein risiko. På yttergrensa vil det verte føreteke grensekontroll som normalt før innreise.

Den sentrale og mest omfattande delen av inn- og utreiseprogrammet EES vert utvikla og finansiert gjennom EUs indre tryggleiksfond. Det vil likevel kome til kostnader som må dekkjast av medlemsstatane. Dette er bl.a. tilpassingar og drift av nasjonale system, anskaffing av utstyr i grensekontrollen og bemanning.

Det vert òg utvikla eit framreiseprogram, European Travel Information and Authorisation System, forkorta ETIAS. Det vil i stor grad verte bygd på dei tekniske løysingane som vert utvikla for EES.

Komiteen viser til at Noreg som deltakar i Schengen-samarbeidet har utvikla indre grensekontroll mot dei andre medlemsstatane. Indre reisefridom stiller sterke krav til at medlemsstatane varetek kontrollen med passering av de felles yttergrensene. Det er difor i Noregs interesse at denne kontrollen vert styrkt og skjer einskapleg i tråd med vedtekne standardar. Komiteen ser det som sentralt at det vert sett i verk tiltak for å for-

hindre at tilreisande ulovleg kan operere med fleire identitetar.

Komiteen legg til grunn at inn- og utreiseprogrammet vil auke kvaliteten i grensekontrollprosessen, og det er eit sentralt verkemiddel for å styrkje den indre sikkerheita på Schengen-territoriet og kjempe mot ulovleg migrasjon. Opptak, lagring og kontroll ved inn- og utreise av opplysningar om tredjestatsborgarar, biometriske kjenneteikn frå denne og reisedokumenta til vedkomande avgrensar moglegheita til å nytte ulike identitetar i grensekontrollen og på Schengen-territoriet.

Når det gjeld proposisjon 229 L, viser komiteen til viktigheita av at norske myndigheiter på ein god måte gjer oss i stand til å kjempe mot terrorisme og annan alvorleg kriminalitet gjennom lov og forskrift. I proposisjonen vert det bl.a. føreslått ein ny § 16 a i grenseloven, som etablerer ei nasjonal løysing for innsamling og bruk av PNR-opplysningar, altså passasjerlisteopplysningar, samt å leggje til rette for at Noreg kan delta i EUs PNR-samarbeid.

Komiteens medlemmer frå SV og Venstre støttar ikkje ny § 16 a i grenselova, som altså inneber førehandsmelding av passasjerar. Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Framstegspartiet, meiner dei føreslåtte lovendringane er viktige tiltak i møte med organisert kriminalitet og internasjonal terror, og at lovendringane vil kunne ha avgjerande betydning for etterforskning og bevisførsel i saker om grenseoverskridande kriminalitet. Fleirtalet meiner at omsynet til det førebyggjande arbeidet for å kjempe mot terror må vege tungt i Stortingets vurdering av det nye regelverket, og med tilvising til den avgrensa tilgangen og den restriktive bruken av dataa departementet har beskrive, støttar fleirtalet forslaga i proposisjonen.

Oppsummert: Det er som sagt ein samla komité som tilrår eit vedtak i samsvar med proposisjon 231 S. Innstillinga er òg førelagd utanriks- og forsvarskomiteen, som sluttar seg til ho og ikkje har nokon merknader. Når det gjeld proposisjon 229 L, vert tilrådinga fremja av ein samla komité, med unntak av grenselova ny § 16 a, som vert støtta av Arbeidarpartiet, Høgre, Senterpartiet og Framstegspartiet.

Ivar B. Prestbakmo (Sp) [11:51:49] (ordfører for sak nr. 8): Norge har som medlem i Schengen deltatt i utviklingen av et nytt regelverk, som også i stor grad er redegjort for av representanten Hovland. Det innebærer registrering av tredjelandsborgere og inn- og utreise i Schengen-området, og regelverket ble altså vedtatt på EU-nivå i 2018 og skal nå implementeres i de enkelte Schengen-land.

Prop. 231 S for 2020–2021 omhandler enkelt sagt Stortingets godkjenning av forordningen, mens Prop. 229 L

for 2020–2021 omhandler de norske lovendringene som kreves for å gi samsvar mellom nasjonal rett og våre internasjonale forpliktelser.

Gjennom forskriften som foreslås godtatt i Prop. 231 S og de medfølgende nasjonale lovendringene i Prop. 229 L, etableres et system for elektronisk registrering av tidspunkt og sted for inn- og utreise over Schengen-samarbeidets yttergrenser, for tredjestatsborgere på korttidsopphold på Schengen-territoriet. Med Entry/Exit System, EES, følger også et framreisystem, ETIAS, og systemet vil også registrere alfanumeriske data og biometriske kjennetegn, altså ansiktsbilder og fire fingeravtrykk for de reisende. Dataene vil bli kontrollert ved senere inn- og utreiser.

For Prop. 231 S er det viktig å si at når det gjelder tiltak for å styrke Schengen-området indre sikkerhet, ligger både inn- og utreiseprogrammet og framreiseprogrammet i kjernen av Schengen-samarbeidet. Inn- og utreiseprogrammet vil øke kvaliteten i grensekontrollprosessene, og det er et sentralt virkemiddel for å styrke den indre sikkerheten for Schengen-territoriet og bekjempelse av ulovlig migrasjon.

Når det gjelder Prop. 229 L, der man foreslår de lovendringene som må til for å gjennomføre forordningene som Prop. 231 S om godkjennelse gjør rede for, er det viktig å si at viktigheten av at norske myndigheter på en god måte gjøres i stand til å bekjempe terrorisme og annen alvorlig kriminalitet gjennom lov og forskrift, må kunne vektlegges sterkt.

Det foreslås, som også vist til, en ny § 16 i grenseloven som etablerer en nasjonal løsning for innsamling og bruk av PNR-opplysninger, samt å legge til rette for at Norge kan delta i EUs PNR-samarbeid. Endringene i politiregisterloven går ut på å åpne for at opplysninger i nærmere bestemte register i sin helhet underlegges taushetsplikt. Det gjelder altså innsamling av PNR-opplysninger og passasjerlisteopplysninger fra alle flyreiser til Norge og deretter lagring av disse opplysningene i fem år. PNR-opplysninger inkluderer bl.a. opplysninger om den reisendes navn, adresse, telefonnummer, e-post, reiserute, navn på personer som reiser sammen, bestillingshistorikk og betalingsinformasjon. Naturlig nok er det et tema som er viktig å diskutere og fokusere på, sett i lys av oss som innbyggere i et land der personvernet står sterkt.

For Senterpartiet og komiteens flertall er det viktig å vise til at når det gjelder de foreslåtte endringene og etablering av en nasjonal løsning for innsamling og bruk av PNR-opplysninger og tilretteleggelse for Norges deltagelse i EUs PNR-samarbeid, mener man at de foreslåtte endringene vil være viktige tiltak i møtet med organisert kriminalitet og internasjonal terror. Lovendringene vil kunne ha avgjørende betydning for etter-

forskning og bevisførsel i saker om grenseoverskridende kriminalitet, noe som også ble understreket i høringene av politiet og PST.

Samtidig er det selvfølgelig viktig å være opptatt av personvernet til privatpersoner og understreke viktigheten av at all innsamling av informasjon fra privatpersoner må være forholdsmessig. I denne sammenheng kan det være naturlig å vise til departementets uttalelse på side 17 i proposisjonen:

«I forholdsmessighetsvurderingen er det imidlertid også av sentral betydning at videre bruk av opplysningene er forbeholdt saker om terrorhandlinger og alvorlig kriminalitet, og at behandlingen vil være strengt begrenset gjennom sikkerhetsmekanismene som vil bli gitt i politiregisterforskriften, herunder regler om tilgang, taushetsplikt, utlevering, informasjonsplikt, innsyn, retting, sletting og maskering. Departementet viser til at det i høringsnotatet blant annet ble foreslått at det bare er tjenestepersonene i PNR-enheten som gis tilgang til opplysningene i registeret, og at alle opplysningene skal underlegges taushetsplikt.»

Hensynet til det forebyggende arbeidet og bekjempelsen av terror må veie tungt i Stortingets vurdering av det nye regelverket, og sett hen til det er det viktig å understreke at for Senterpartiets del må denne typen innhenting og bruk av informasjon kunne begrunnes i sterke samfunnsmessige hensyn, noe vi her mener at man gjør.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [11:57:00]: Overvåking av egne borgere og lagring av informasjon er ikke noe vi skal ta lett på. Et sterkt personvern er en verdi vi skal hegne om, og personvernet bør styrkes, ikke svekkes.

Selv om PNR-direktivet nå er implementert i EU, er det innholdsmessig ikke avklart, og det pågår flere rettsprosesser hvor EU-domstolen bl.a. har blitt bedt om å ta stilling til om direktivet er uforenlig med artiklene 7 og 8 i EUs charter om grunnleggende rettigheter. Det er en svakhet at forslaget fremmes før det er avklart om PNR-direktivet er i strid med grunnleggende menneskerettigheter. Datatilsynet peker i sitt hørings svar på at European Data Protection Board den 22. januar 2021 sendte et brev til EU-kommisjonen hvor det konkluderes med at en generell og udifferensiert innsamling av opplysninger om flypassasjerer ikke er i tråd med EU-retten, bl.a. fordi mengden opplysninger som blir samlet inn, ikke er proporsjonal med nytteverdien.

I en rapport fra Kommisjonen blir det lagt til grunn at det var samlet inn data fra om lag én milliard passasjerer i året. Samtidig kunne man kun vise til 13 saker hvor det hadde gitt konkrete resultater. Ifølge SSB foretok

norske borgere over seks millioner utenlandsreiser i 2019. Innhentingen vil dermed omfatte en vesentlig og betydelig del av den norske befolkningen. En generell og uddifferensiert innsamling av alle norske borgeres flyplasspassasjerinformasjon med fem års lagringstid lar seg ikke begrunne uten et grundig dokumentert behov og tilstrekkelige rettssikkerhetsmekanismer. Særlig er det dette behovet for fem års lagringstid som er lite begrunnet i lovforslaget. Alminnelige personvernprinsipper om nødvendighet og minimering tilsier at lagringsplikten også med hensyn til tidsmessig utstrekning ikke går lenger enn hva som er strengt nødvendig for formålet.

Norges institusjon for menneskerettigheter er ikke overbevist om at forslaget ivaretar kravet til effektivt rettsmiddel. Bakgrunnen for det er at forslaget vil tillate innhenting av opplysninger om alle reisende uavhengig av mistankegrad. Videre søk eller utlevering forhøyer dette inngrepet, og i mangel på en mer spisset begrunnelse for hvorfor det motsatte er nødvendig, er NIMs syn at systemet burde innrettes slik at det gis notifikasjon i etterkant av behandlingen. NIM har også uttrykt bekymring for om kontrollmuligheten til Datatilsynet vil fungere effektivt, særlig når informasjonstilfanget blir så stort som dette forslaget legger opp til.

Det er viktig å se dette forslaget i sammenheng med vedtatte lovforslag som innebærer overvåkning av norske borgere, som tilrettelagt innhenting i ny etterretningslov, innhenting av IP-adresser ved ekomloven samt forslaget som nå er på høring om at PST skal få lagre informasjon fra åpne kilder i 15 år. Alle disse forslagene åpner i stadig større grad for skjult overvåkning uten forhåndskontroll.

Denne glidende effekten av stadig mer overvåkning og et svakere personvern er en utvikling vi i SV ikke støtter. Vi kommer dermed til å stemme imot ny § 16 a i grenseloven.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [12:01:14]: Et sterkt vern om den enkeltes privatliv er avgjørende for friheten og for demokratiet. Friheten forutsetter vern mot utilbørlig registrering, overvåkning og inngripen i privatlivet. Dette er rettigheter som også er beskyttet av Den europeiske menneskerettskonvensjonen, EU-charteret om grunnleggende rettigheter og Grunnloven. Utviklingen av nye digitale løsninger gjør at presset mot personvernet blir stadig sterkere. Det må derfor stilles strenge krav til lagring, bruk og videreformidling av informasjon som er innhentet elektronisk, uavhengig av aktør.

Både Datatilsynet og Norges institusjon for menneskerettigheter er kritiske til forslaget om ny § 16 a i grenseloven, som vi i dag skal votere over. Forslaget vil gi rett til å lagre opplysninger i fem år med muligheten til

å gjøre stordatasøk, uavhengig av forhåndskontroll. Det vil si at hver av oss kan være gjenstand for undersøkelser fra politiet bare fordi vi har vært på utenlandsreise, og at disse opplysningene om oss kan lagres i fem år.

I fjor kom EMD med dommene Big Brother Watch mot Storbritannia og Centrum for Rättvisa mot Sverige, hvor temaet var myndighetenes bulkinnsamling av grenseoverskridende elektronisk data. I begge dommene kom EMD til at det forelå en krenkelse av EMK artikkel 8 om retten til privatliv. dommene er relevante også i denne saken, selv om de omhandler bulkinnsamling av kommunikasjon primært til etterretningsformål. dommene har flere vurderinger som er generelt formulert, med tanke på omfattende innsamling, lagring og framtidige søk i data, slik som dette forslaget legger opp til. Med bakgrunn i dette bør forslagens forhold opp mot Den europeiske menneskerettskonvensjonen utredes nærmere. I tillegg til dette pågår det rettsprosesser hvor EU-domstolen skal se på hvorvidt PNR-direktivet er forenlig med EU-charteret om grunnleggende rettigheters artiklene 7 og 8, som representanten Unneland også viste til.

Det er problematisk at dette forslaget voterer over før disse rettslige avklaringene knyttet til menneskerettighetene er gjort. Det europeiske personvernrådet har i sine retningslinjer framholdt at generell og uddifferensiert innsamling av opplysninger om flyplasspassasjerer ikke er i tråd med EU-retten, bl.a. fordi mengden opplysninger ikke er proporsjonal med nytteverdien, altså mengden opplysninger som er samlet inn om oss, opp mot resultatene knyttet til avdekking og straffefølgning av kriminalitet.

For at PNR-systemet skal være i samsvar med EMK artikkel 8, må regelverket og systemet inneholde betryggende og tilstrekkelige rettssikkerhetsgarantier og rettslige rammer. Dette ivaretar ikke dette forslaget godt nok, noe som også Norges institusjon for menneskerettigheter og Datatilsynet problematiserer i sine høringssvar.

Politiets behov for å vite om personer som kommer til landet, er mistenkt for eller knyttet til internasjonal terrorisme eller annen alvorlig kriminalitet, er forståelig, men vi er bundet av personvernprinsippene knyttet til dataminimering og nødvendighet, samt menneskerettighetenes regler knyttet til forholdsmessighet. Derfor vil Venstre stemme imot forslaget om ny § 16 a i grenseloven.

Statsråd Emilie Mehl [12:05:07]: Jeg er glad for at Stortinget i dag behandler lovproposisjonen om endringene i grenseloven og utlendingsloven for å gjennomføre EUs forordninger om etableringen av et inn- og utreisesystem og et framreisesystem. Inn- og utreisesystemet vil registrere reisende fra tredjeland hver gang

de krysser yttergrensen og derigjennom motvirke irregulær migrasjon og bidra til sikkerheten innenfor Schengen.

Systemet vil også bidra til å modernisere og effektivisere yttergrensekontrollen, bl.a. ved at dagens praksis med manuell stempling av reisedokumenter erstattes av det nye systemet. Framreisystemet, ETIAS, skal også motvirke ulovlig migrasjon og bidra til sikkerheten i Schengen ved at reisende fra visumfrie tredjeland vil gå igjennom en elektronisk forhåndskontroll før de ankommer Schengen-territoret. Dette vil også bidra til en bedre og mer effektiv yttergrensekontroll.

Jeg er også glad for at Stortinget behandler ny § 16 a i grenseloven, som etablerer en ny nasjonal løsning for innsamling og bruk av PNR-opplysninger. Det vil også legge til rette for en senere tilslutningsavtale med EU, dersom Stortinget går inn for dette. PNR-opplysninger vil kunne spille en avgjørende rolle på flere stadier under etterforskningen og avdekkingen av terrorhandlinger og alvorlig kriminalitet, og det vil være et nyttig verktøy for de etatene som har som oppgave å bekjempe terror og alvorlig kriminalitet. Tiltaket oppfyller således også kravet til nødvendighet som følger av EMK artikkel 8.

Nødvendigheten av inngrepet taler også for at tiltaket er forholdsmessig. I forholdsmessighetsvurderingen er det imidlertid også av sentral betydning at videre bruk av opplysningene er forbeholdt saker om terrorhandlinger eller/og alvorlig kriminalitet. Dermed er den potensielle bruken av PNR-opplysningene atskillig mer begrenset enn hva som gjelder for opplysninger som er lagret i politiets øvrige systemer.

Regjeringen vil bidra til et forsterket justispolitisk samarbeid i Europa for bedre å kunne bekjempe digital og annen grensekryssende kriminalitet. Inn- og utreise-systemet, framreisystemet og tilgangen til PNR-opplysninger vil sette politiet – med flere – bedre i stand til å bekjempe grensekryssende kriminalitet.

Grenseloven ble vedtatt av Stortinget i 2018. Arbeidet med det tilhørende forskriftsverket har synliggjort et behov for å gjøre enkelte endringer i både grenseloven og utlendingsloven. Behandlingen i Stortinget i dag innebærer at grenseloven kan settes i kraft i løpet av kort tid. Regjeringen tar sikte på at dette vil skje allerede 1. mai i år.

Stortinget behandler også forslaget til endring i politiregisterloven § 69 første ledd nr. 11, om at opplysninger i enkelte registre i sin helhet vil kunne være underlagt taushetsplikt. Slike regler vil gi økt forutberegnelighet for den registrerte, og regelverket vil bli lettere å anvende for tjenestepersoner i politiet. Dette gjelder for det første opplysninger i det nye PNR-registeret, men

også andre registre, som f.eks. informantregisteret og kriminaletterretningsregisteret.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 7 og 8.

Sak nr. 9 [12:08:19]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kristoffer Robin Haug og Rauand Ismail om en kvitteringsordning ved personkontroller (Innst. 185 S (2021–2022), jf. Dokument 8:36 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver parti-gruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Kamzy Gunaratnam (A) [12:09:15] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for godt samarbeid om et viktig tema, som omhandler politiets tillit. I denne saken behandler vi et representantforslag om innføring av en obligatorisk kvitteringsordning som sikrer at det skal deles ut en kvittering til personer som er gjestand for personkontroller i regi av politi og tollmyndigheter.

Komiteen merker seg den offentlige debatten om etnisk profilering og det mange opplever som tilfeldige stopp av politiet. Komiteen viser videre til budsjettenigheten for 2022, der man skal gjennomføre en pilot på kvitteringsordning i Oslo. Det er en enstemmig komité som innstiller på at representantforslaget ikke vedtas. Et flertall i komiteen ønsker først å følge pilotordningen i Oslo.

Nå vil jeg gjerne redegjøre for Arbeiderpartiet og Senterpartiets syn i saken. Det er et felles mål for oss alle at politiet nyter høy tillit i samfunnet. Og la meg understreke det: I Norge nyter politiet i gjennomsnitt høy tillit. Men det er forskjeller, og noen grupper føler ikke like sterkt på den tilliten. Det må vi som Norges nasjonalfor-samling ta på alvor.

La meg starte med å rose Miljøpartiet de Grønne for dette representantforslaget. Både Miljøpartiet De Grønne, SV og Arbeiderpartiet i Oslo har gjennom sin byråds-plattform initiert en pilotordning i hovedstaden som rulles ut nå i 2022.

Mange i vårt samfunn har gitt uttrykk for at de opplever å bli tilfeldig stoppet litt for ofte. Det er derfor behov for mer kunnskap om omfanget av en slik praksis, både for politiets del, for dem som stadig opplever å bli

stoppet, og for å utvikle god politikk for å motvirke dette. Likestillings- og diskrimineringsombudet, Organisasjonen mot offentlig diskriminering, OMOD, og flere sivilsamfunnsorganisasjoner har lenge etterspurt en kvitteringsordning. Debatten om en slik kvitteringsordning har faktisk foregått i 30 år. At et flertall i denne sal anerkjenner etnisk profilering som et problem, er en viktig start. Det åpner opp for mange muligheter, for en kvitteringsordning er ikke den eneste løsningen, men kanskje en av flere løsninger.

Forskning på hvordan det er å bli stoppet og kontrollert, viser at det er en skjør linje mellom det å kontrollere og det at politiet stopper noen for å prate. Hvordan kan politiet bli flinkere til å gi en forklaring, så de som blir stoppet, opplever seg rettferdig behandlet?

Politiet i Oslo har etablert undervisningsopplegget «Rettførdig politi» for å trene på ferdigheter, kompetanse og yrkesetikk som fremmer åpenhet og reduserer vilkårlige kontroller. Dette undervisningsopplegget blir nå delt med resten av landet.

Et annet element i denne debatten er «bodycam», kroppskamera. Mange har tatt til orde for at dette burde erstatte en eventuell kvitteringsordning. Jeg er usikker på om «bodycam» løser utfordringene som vi ser at en kvitteringsordning kanskje kan gjøre, men uavhengig av det er det riktig å vurdere «bodycam» som en del av politiuniformen for utvalget som skal se på politiets maktbruk.

Et tredje viktig tiltak er å øke mangfoldet blant politiet. Representativitet betyr noe også her. Mangfoldig bakgrunn og mangfoldskompetanse er også avgjørende for å styrke tilliten til politiet.

Sist, men ikke minst: Vi må ha nok politi. De aller fleste politifolk jeg snakker med, vil gjerne ha tid – god nok tid – til å gjøre jobben sin. De må få den tiden de trenger til kontrollen, med den respekten kontrollen fortjener.

I dag morges ble det overlevert statsministeren en UNICEF-rapport. I den rapporten kommer det fram at syv av ti ungdommer mener at de som bestemmer i landet, ikke gjør nok for å stoppe rasisme – syv av ti. Å bli stoppet av politiet er ikke nødvendigvis rasisme, men bare det at mange av våre unge opplever det slik, bør være grunn nok til å engasjere seg og ta dette på alvor.

Vi ønsker alle at politiet skal nyte høy tillit i samfunnet. Det krever flere ulike tiltak, kanskje også en kvitteringsordning. Derfor ønsker Arbeiderpartiet og Senterpartiet å støtte opp under piloten i Oslo og høste erfaringer fra den før vi diskuterer veien videre, og det er jeg sikker på at flere i salen er med på.

Ingunn Foss (H) [12:14:22]: Jeg har stor forståelse for at noen personkontroller kan oppleves belastende

for dem som utsettes for det. Å oppleve at en blir mistenkeliggjort, er veldig ubehagelig. Samtidig er personkontroller i mange tilfeller nødvendig for at politiet skal kunne utføre sitt samfunnsoppdrag på en forsvarlig måte.

Selv om enkelttilfeller med forskjellsbehandling og rasisme kan forekomme, er det ingen holdepunkter for å si at norsk politi er preget av strukturell eller institusjonell rasisme, eller at norsk politi driver med utstrakt systematisk forskjellsbehandling eller etnisk profilering.

Norge har et av verdens best utdannede politi, og jeg har tillit til at de utfører sitt samfunnsoppdrag i tråd med loven og på en samvittighetsfull måte. Dette viser også målinger over folks tillit til politiet. Innbyggerundersøkelsen for 2021 viser at politiet jevnt over nyter høy tillit i Norge. Samlet sett oppgir 80 pst. at de har svært stor eller ganske stor tillit til politiet, og tallene har vært stabilt høye over flere år. Tilliten er høyest i distriktene Oslo, Sør-Øst og Innlandet.

Flere enn to av tre oppgir at de har svært godt eller ganske godt inntrykk av politiet når det gjelder å behandle folk med respekt uavhengig av hvem de er. Det samme gjelder oppfatningen av om politiet tar rettførdige, upartiske avgjørelser i saker som behandles. I Oslo er tallet høyere enn landsgjennomsnittet.

Folks høye tillit til politiet og myndighetene er ikke noe vi kan ta for gitt. Vi ser av samme undersøkelse at andelen som oppgir at de mener politiet behandler folk med respekt uavhengig av hvem de er, er markert lavere blant ungdom under 25 år. Det er bekymringsfullt og et signal vi må ta på alvor.

Politidirektoratet har varslet at de allerede har igangsatt et arbeid med å styrke tilliten til politiet, hvor en pilotordning med bedre sikring av notoritet for personkontroller i Oslo er et av tiltakene.

Vårt syn er at det er fornuftig å avvente evalueringen av pilotordningen før vi eventuelt utvider til å innføre en obligatorisk ordning i alle politidistrikter.

Ivar B. Prestbakmo (Sp) [12:16:52]: Som det er godt redegjort for fra saksordførerens side, er tillit til politiet viktig. Vi lever heldigvis i et land der tilliten til politiet i all hovedsak er stor. Det er likevel viktig å ta på alvor at det kan være situasjoner der tilliten blir utfordret. Da er det viktig å ha et bredt perspektiv på hvordan man kan tilnærme seg det å sikre og ivareta en god tillit til politiet også i framtiden, blant alle deler av befolkningen.

Pilotordningen vil nok mange se fram mot med litt spenning med tanke på hvordan den fungerer rent praktisk, men også hvorvidt den vil ha den ønskede effekten. Da ville det være litt uheldig å konkludere før pilotordningen har fått fungere i Oslo. Når det er sagt, tror jeg vi skal ta på alvor at grupper i samfunnet, knyttet til opple-

velser med politiet og også andre, opplever at myndigheten på mange måter kanskje ikke er den gode myndigheten som vi i utgangspunktet forutsetter og vi alle legger til grunn, nemlig at tilliten er der, og at det er riktig og rett det som skjer. Det er det viktig å ha i fokus, og det synes jeg diskusjonene i saken gjenspeiler på en god måte. Men det er viktig at en slik kvitteringsordning blir prøvd ut, og at vi ser både hvordan den fungerer i praksis, og hvorvidt den imøtekommer hensikten. – Med det sier jeg takk.

Per-Willy Amundsen (FrP) [12:19:09] (komiteens leder): Vi behandler i dag et forslag fra den ytterste venstresiden som legger til grunn en forståelse som man kanskje ser andre steder i verden – eller som er en diskusjon andre steder i verden, da også representert ved venstresiden, særlig i USA.

Vi lever i en verden hvor mediene flyter sammen. Folk leser på nett, folk blir informert om debatter som foregår på den andre siden av jorden, og man har dannet seg et inntrykk av det. Det er kanskje det som – slik fremstår det iallfall – er premisset for den debatten vi har i dag: antakelsen om et rasistisk politi. For dersom man skal bruke denne typen virkemiddel, er det fordi man antar at det er et problem, og at politiet i Norge er rasistisk. Det er en ukritisk amerikanisering, hvor man legger til grunn en debatt som foregår på helt andre premisser, under helt andre forutsetninger, i et land som er helt annerledes når det gjelder akkurat disse tingene.

Dette er indirekte en insinuasjon, det er en mistenkeliggjøring av norsk politi, og det synes jeg det er trist at vi skal stå og diskutere her i Stortinget. Er det noe vi vet, er det at vi har et dyktig politi som behandler folk likt, som nyter stor respekt, og som altså ikke fortjener å bli trukket ned slik jeg oppfatter at man gjør med denne debatten. Jeg synes det er trist at vi i det hele tatt diskuterer det. Men det er venstresidens debatt, og det må de selvfølgelig få lov til å drive på med.

Det som er langt verre, er at denne saken blir avvist ikke fordi det er et dårlig forslag – for det er det – men fordi regjeringen har tenkt å gjøre det samme. Regjeringen har faktisk tenkt å gjøre det samme. Å lytte til Senterpartiet – som var her oppe ved forrige taler før meg – nærmest mistenkeliggjøre norsk politi, det er en dag jeg ikke hadde trodd skulle komme. For det var det jeg opplevde at forrige taler gjorde, og det er grunnlaget for den saken vi behandler her i dag: en antakelse om at norsk politi er rasistisk.

Så er det slik at Ali på 18 blir nok oftere stoppet på gaten enn Olga på 75. Det handler ikke om hudfarge, det handler ikke om rasisme. Det handler gjerne om at man beveger seg i et miljø, i en geografi, befinner seg i en alder hvor utfordringene og kriminaliteten er langt mer

representert. Det handler om at politiet skal få lov å gjøre sin jobb. Men jeg oppfatter at man indirekte, i og med at man da har en antakelse om at Ali blir stoppet oftere enn Astrid eller Olga, sier at det er rasistisk. Nei, det er det ikke, det har nok å gjøre med at personer som er i disse områdene og tilhører de samme gruppene, er ekstremt overrepresentert – hvis vi skal være ærlige – i norsk kriminalitetsstatistikk. Det gjør at når man beveger seg i de områdene, kan man bli utsatt for å bli stoppet av politiet.

Det handler om at politiet skal gjøre sin jobb, men det man gjør her, er å gjøre det vanskeligere for politiet å gjøre sin jobb. For hva skjer når Ali er blitt stoppet tre ganger og det er godt begrunnet? Da kommer ikke politiet til å tørre å stoppe Ali en gang til. Hvorfor? Jo, for da er politiet rasistiske – da kommer de beskyldningene. Så dersom man tror noe annet enn at dette kommer til å hemme politiet i å gjøre sin viktige jobb, tar man grundig feil.

Dette er et enormt eksperiment, et gigantisk eksperiment som regjeringen har til hensikt å iverksette, som ingen andre land har gjort på tilsvarende måte, og det er drevet frem av en ideologisk venstreside som ikke forholder seg til fakta, men til diskusjoner og debatter som foregår på den andre siden av Atlanteren.

Vi har viktigere saker å behandle i denne sal enn dette forslaget, som heldigvis blir avvist i dag, men som dessverre regjeringen kommer til å foreslå selv.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [12:24:22]: Kvitteringsordning handler om å bygge tillit gjennom åpenhet. I motsetning til det forrige taler fra Fremskrittspartiet påsto, skjer etnisk profilering i Norge. Det har skjedd, og det skjer. Det er ikke SVs ord, men ord fra daværende statsminister fra Høyre, Erna Solberg. Når man forvalter statens maktmonopol, er man avhengig av tillit fra befolkningen. For veldig mange med annen hudfarge enn meg er det dessverre altfor vanlig å bli stoppet tilfeldig av politiet.

Abdi, en ung mann som Dagsavisen intervjuet i fjor, fortalte om ransakelsen som skjedde da han var 15 år – den første av flere ransaker han skulle oppleve. Mubarak Omer har siden han var 14 år, blitt stoppet over ti ganger av politiet uten grunn. 22 år gamle Moin opplyste for få år siden til TV 2 at han hadde blitt stoppet over 30 ganger av politiet de siste årene. Advokat Awon Amidu fra Trondheim fikk i fjor medhold i diskrimineringsnemnda i at politiet hadde stoppet ham langt oftere enn befolkningen ellers, og dette på bakgrunn av hans hudfarge.

Mange føler seg mistenkeliggjort når de opplever at de blir stoppet av politiet på bakgrunn av hvordan de ser ut. Det er liten grunn til å anta at de fleste politifolk driver

aktiv etnisk profilering, men det er grunn til å anta, basert på folks opplevelser, at det forekommer uforholdsmessig mange kontroller av mennesker med minoritetsbakgrunn. At ubevisste mønstre i praksiser kan oppstå, er ikke noe nytt, og en kvitteringsordning vil være en viktig del av det å få mer kunnskap om omfanget.

En kvitteringsordning handler om at dersom man blir stoppet, skal man få en kvittering som et bevis på kontroll. Poenget med ordningen er å gjøre terskelen for kontroller noe høyere ettersom det må skrives ut en kvittering, og det vil samles kunnskap om omfanget. Man blir dermed tvunget til å stoppe og tenke før man gjennomfører en kontroll. På den måten vil forhåpentligvis omfanget av unødig kontrollering reduseres, og man vil få et bedre kunnskapsgrunnlag for å kunne ha en opplyst debatt om politiets praksis. Forskning viser at stans på mistanke skjer ut fra kjennetegn som spiller på stereotypiske oppfatninger om hvem og hva som er mistenkelig, og her har utseende og oppførsel en viktig rolle.

Det var viktig for SV i forhandlingene med Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen å sikre gjennomslag for politikk som styrker minoriteters tillit til politiet. I første omgang startes et prøveprosjekt med kvitteringsordning for å høste erfaringer. Det er en ordning likestillings- og diskrimineringsombudet har etterspurt, og som SV har foreslått på Stortinget flere ganger. Når vi nå skal starte med å teste ut en kvitteringsordning, kommer vi i selskap med andre land som bl.a. England, Skottland, Romania, Polen og Slovakia. Når Fremskrittspartiet påstår at vi nå er i gang med et eksperiment ingen andre har gjort før, er det faktisk feil.

Etterprøvnbarhet ved personkontroller er nødvendig for å styrke tilliten til politiet. Et politi med høy tillit er et politi som kan gjøre jobben sin bedre, men for å skape tillit trengs åpenhet, et selvkritisk politi som erkjenner at det kan oppstå strukturer i deres praksis som rammer enkelte grupper hardere enn andre, og at man er åpen for å iverksette tiltak for å hindre det.

Jeg er stolt over at SV sikret gjennomslag for at vi skal få startet opp pilotprosjektet med kvitteringsordning, men for SV er det bare starten på å innføre ordningen i Norge. Vi i SV er tydelig på at vårt mål er en nasjonal ordning. Derfor ønsker SV å støtte Miljøpartiet De Grønnes forslag, som de fremmer i dag.

Seher Aydar (R) [12:29:04]: Dette er på mange måter et spørsmål om tilliten til politiet og hvordan den kan styrkes. Det er helt avgjørende for at vi skal ha et velfungerende politi. Dessverre er det ikke alltid sånn. Forskning viser at noen grupper ikke stoler på at politiet skal bistå dem hvis de har behov for det. Ungdom med minoritetsbakgrunn opplever at de blir stoppet av politiet oftere enn andre og mistenkeliggjort, uten at

det er noen grunn til det. Antirasistisk Senter publiserte i 2017 en rapport der det kommer fram at over 12 pst. av dem som er født med én eller to utenlandske foreldre, opplevde at politiet stanset dem regelmessig.

Man kan se for seg en gutt på 18 år, kanskje svart eller brun, som har opplevd å bli stoppet regelmessig av politiet flere ganger i året i løpet av hele sin ungdomstid, uten at man har gjort noe galt. Disse guttene er mine venner, de er mine naboer, de er våre ungdommer. Vi i denne salen er også folkevalgte for dem. Det er ikke sånn at det er fordi noen beveger seg i visse områder; noen ganger er man bare på vei hjem.

Også FNs menneskerettighetsråd konkluderte i 2018 med at norsk politi faktisk driver med etnisk profilering. Rasisme og etnisk profilering er ikke bare forkastelig og noe som ikke hører hjemme i samfunnet – det hører absolutt ikke hjemme hos politiet. Det svekker den tilliten som politiet er avhengig av fra befolkningen.

Offisielt er formålet med personkontroll at det skal være kriminalitetsbekjempelse, men vi vet at det også forekommer at det blir misbrukt til sosial kontroll av deler av befolkningen, særlig svake grupper i samfunnet. Det kan også være hjemløse og rusavhengige.

Spørsmålet om kvitteringsordning handler om at unge og rusavhengige blir profilert. Dette handler også om tillit. Politiet forvalter, i likhet med oss i denne salen, tilliten til befolkningen. De er kanskje ikke valgt av folket, men de skal likevel beskytte folket og forvalte den tilliten vi legger i deres hender. Når deler av befolkningens tillit til politiet svekkes, har vi et enormt problem.

En kvitteringsordning ved personkontroller vil gi dem som opplever å bli stoppet og kontrollert uten grunn, en kanal for å kreve begrunnelse. Det vil gi dem som kontrolleres, muligheten til å dokumentere hyppigheten av kontrollen. Det vil også gi politiet et redskap for å vurdere kontroll opp mot resultatene. Dette mener vi er et godt informasjonsgrunnlag for politiet.

Minoritetsungdommer opplever å bli stanset i politikontroller hyppigere enn andre ungdommer som ikke har minoritetsbakgrunn. Det betyr en mistenkeliggjøring uten grunn. Det kan skape utenforskap, slitasje og enorm frustrasjon. Våre innbyggere, våre ungdommer trenger å ha et verktøy som aktivt motarbeider og forebygger etnisk profilering.

Vi vet at det skjer, og vi må gjøre noe for å motvirke det. Det er på tide å stille opp for dem som etter gjentatte ganger med kontroll sitter igjen med en følelse av avmakt og fortvilelse. De spør: Hvorfor meg?

Dette er ikke mye å be om. Oslo har besluttet at det skal settes i gang prøveprosjekt med kvitteringsordning, og det er utrolig bra. En slik prøveordning vil gi viktig erfaring som kan videreføres til en nasjonal kvitteringsordning. Det burde være en nasjonal ordning, og det

burde være en del av samfunnskontrakten vi alle skal være omfattet av.

Helt til slutt: Jeg skulle ønske at det ikke var nødvendig. Jeg skulle ønske at disse ungdommene ikke hadde disse erfaringene, men de har det. Uansett hva en eller annen politiker skulle si, finnes de erfaringene i samfunnet vårt. Uansett hva noen andre skulle påstå, skjer dette. De ungdommene kan vi stille opp for, for det trenger de, og Rødt kommer til å støtte forslaget.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [12:33:37]: Venstre vil uttrykke sin fulle støtte til forslaget fra Miljøpartiet De Grønne om å rulle ut en kvitteringsordning på nasjonalt nivå. Politiet er helt avhengig av tillit i befolkningen for å kunne gjøre jobben sin på en god måte. Ulovlig etnisk profilering har som konsekvens at tilliten til politiet svekkes, særlig i minoritetsbefolkningen. Politiet nyter stor tillit i Norge, spesielt sammenlignet med andre land. Men tillit kan alltid økes, og ting kan alltid bli bedre.

Det er liten tvil om at slik etnisk profilering finner sted i Norge i dag. Det er ikke snakk om noen ukritisk amerikanisering, som representanten fra Fremskrittspartiet forfekter. Den europeiske kommisjonen mot rasisme og intoleranse kom allerede i 2008 med en anbefaling om at Norge måtte se nærmere på etnisk profilering, særlig knyttet til «stopp og sjekk» utført av politi og tollpersonale. I en rapport fra 2018 uttalte FNs menneskerettighetsråd bekymring for at politiet i Norge driver med etnisk profilering. Rådet anbefalte å gjennomgå utlendingsloven for å sikre at det ikke foregår forskjellsbehandling basert på utseende, hudfarge eller etnisk opprinnelse.

Så nylig som i april 2021 fattet diskrimineringsnemnda vedtak hvor de konkluderte med at en person hadde blitt utsatt for ulovlig diskriminering av politiet på grunn av etnisitet. Mannen opplevde at han påfallende ofte ble stoppet og kontrollert av politiet når han var ute og kjørte bil. I perioden fra 2015 til 2020 ble han stoppet hele ti ganger. I 2019 anmeldte han Trøndelag politidistrikt og de aktuelle tjenestepersonene til spesialenheten. Der ble den henlagt, men i 2020, da han klagde saken inn til diskrimineringsnemnda, fikk han gehør. Nemnda konkluderte med at mannen hadde blitt ulovlig diskriminert av politiet på grunn av sin etnisitet og viste i sitt vedtak til at han hadde blitt stoppet langt oftere enn befolkningen ellers, og at begrunnelsen for dette var hans etnisitet.

Denne saken fra diskrimineringsnemnda illustrerer behovet for og viktigheten av en kvitteringsordning og at den rulles ut på nasjonal basis. En kvitteringsordning er et effektivt virkemiddel for å få bukt med etnisk profilering i politiet. For det første vil en slik ordning kunne virke forebyggende. Det vil føre til økt bevissthet rundt

etnisk profilering hos de ansatte i politiet i utførelsen av deres jobb. Ordningen vil dermed kunne hindre unødvendige og ulovlige kontroller. For det andre vil en kvitteringsordning innebære at politiet skal loggføre når de stopper folk på gaten, og all denne statistikken blir offentlig tilgjengelig. Sånn vil vi kunne kartlegge hvor stort problemet med ulovlig diskriminering som følge av etnisitet er. For det tredje vil en kvitteringsordning innebære at de som blir stoppet, får en kvittering med en begrunnelse for hvorfor de blir stoppet, og det vil gjøre det lettere for personene å vurdere om de skal klage inn saken eller ikke.

Kvitteringsordningen er også et effektivt virkemiddel for å øke tilliten til politiet i befolkningen, særlig for minoriteter. I et liberalt demokrati skal alle kunne være seg selv og leve det livet de selv ønsker, og det er majoritetens plikt å sørge for at minoriteter blir godt ivaretatt og får utfolde seg.

Når kvitteringsordningen nå ikke ser ut til å skulle ruller ut på nasjonalt nivå, blir det desto viktigere å sørge for at prøveprosjektet i Oslo benyttes til å høste erfaringer som kan brukes til å videreutvikle og forbedre kvitteringsordningen med tanke på en senere utrulling på nasjonal basis.

Det må alltid tilstrebes å arbeide for økt tillit til politiet. Venstre varsler derfor at vi kommer til å stemme for Miljøpartiet De Grønnes løse forslag, i tråd med våre merknader i denne saken.

Rasmus Hansson (MDG) [12:37:45]: «No justice, no peace» ropte tusenvis av mennesker på Eidsvolls plass og gikk ned på kne for å minnes ofre for politiovergrep over hele verden.

Det er nå to år siden George Floyd i USA ble drept, og det utløste en internasjonal antirasistisk protest, ledet av mennesker som kjemper for grunnleggende rettferdighet og mot rasisme og diskriminering. Denne hendelsen var i USA, ikke i Norge. Det er store forskjeller, men hendelsen og bølgen som fulgte, vekket oppmerksomheten om at det også i Norge er eksempler på skjevhet og ubalanse i hvordan folk blir sjekket av politiet, og på faren det skaper for spenninger i samfunnet og urettferdighet overfor enkeltmennesker.

Derfor lovet mange av oss å ta den antirasistiske kampen videre inn på Stortinget for å fjerne strukturer som skaper diskriminering av folk i Norge, og det er det Miljøpartiet De Grønne har gjort i dag. Vi foreslår altså å innføre en obligatorisk ordning som sikrer at det alltid deles ut kvitteringer til personer som er gjenstand for personkontroll fra politi og fra tollmyndigheter.

Dette er ikke et mistillitsforslag mot politiet. Det er det motsatte. Det er et forslag for å sikre at mistanke om skjevhet overfor enkelte grupper i politikontroller skal

bli borte, for mistanken er der av en grunn: Dette skjer. Det er dokumentert at folk med en annen hudfarge, melaninrike folk – eller hvilket begrep man ønsker å bruke – blir fulgt opp av politiet oftere enn andre. Politiet trenger tillit for å gjøre jobben sin, og folk må bli behandlet rettfærdig og oppfatte seg rettfærdig behandlet for å ha tillit til politiet.

En kvitteringsordning vil sørge for det. Den vil sørge for at de som opplever personkontroller som diskriminerende eller usaklige, får dokumentert hvor og når de er blitt kontrollert. Dermed vil det også kunne dokumenteres om politiets kontroller har skjevheter eller ikke. Det vil styrke folks rettssikkerhet, det vil forebygge diskriminering, og det vil styrke politiets egen relasjonsbygging og legitimitet i alle grupper, noe som er et svært viktig formål med dette forslaget.

Den europeiske kommisjonen mot rasisme og intoleranse har anbefalt Norge å undersøke etnisk profilering i personkontroller utført av politi og tollmyndigheter. FNs menneskerettighetsråd har uttrykt bekymring for at politiet i Norge driver etnisk profilering i enkelte saker. Til dem som måtte være i tvil: Diskrimineringsnemnda konkluderte altså i fjor – en sak som har blitt nevnt av flere – med at en person hadde vært utsatt for etnisk profilering av politiet.

Miljøpartiet De Grønnes forslag er støttet av Organisasjonen mot offentlig diskriminering, av Agenda X, av Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom, av African Students Association, av Diskrimineringshjelpen og Meglingsbenken, av Likestillings- og diskrimineringsombudet og av Amnesty Norge, og jeg takker for god støtte og gode innlegg fra flere andre partier her i salen.

Vi er glade for at stortingsflertallet i budsjettet for i år vedtok en prøveordning for dette i Oslo, men vi mener fortsatt at å loggføre politiets kontroller bør være enkelt og fornuftig å gjennomføre over hele landet, og jeg tar derfor opp Miljøpartiet De Grønnes forslag.

Presidenten: Da har representanten Rasmus Hansson tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Emilie Mehl [12:42:10]: En samlet komité tilrår å avvise forslaget om å be regjeringen innføre en obligatorisk kvitteringsordning. Det er jeg glad for. I min vurdering av forslaget kom jeg fram til at det ville være uheldig og lite hensiktsmessig om Stortinget skulle vedta at en kvitteringsordning må komme på plass før pilotprosjektet som i år skal iverksettes i Oslo politidistrikt, er gjennomført og evaluert. Komiteens flertall har også vist til at erfaringen med bruken i praksis vil være nyttig med tanke på en senere utrulling på nasjonal basis, som er det jeg opplever at forslagsstillerne ønsker nå.

Politiet skal ha oppmerksomhet på praktiseringen av personkontroller og på hvordan disse oppleves av

innbyggerne. I pilotprosjektet skal det utøves en teknisk løsning for tilbud om og utstedelse av en bekreftelse på gjennomført personkontroll. Iverksettelsen av prosjektet er forankret i tildelingsbrevet til Politidirektoratet for 2022, der det framgår at tiltaket skal ses i sammenheng med øvrige tiltak for økt tillit til politiet og politiets personkontroller. Oslo kommune, organisasjoner og andre relevante aktører skal involveres i arbeidet, og det framgår også av tildelingsbrevet at prosjektet skal evalueres, noe som er viktig for å avdekke om en slik ordning har ønsket effekt eller gir utilsiktede konsekvenser.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per-Willy Amundsen (FrP) [12:43:59]: På justisfeltet som på de fleste andre felt er det sånn at når man gjennomfører tiltak – og da også ganske radikale tiltak, som det man snakker om her – er de som regel basert på kunnskap, på forskning, på dokumenterte behov. I denne debatten har vi ikke hørt noe annet enn enkeltrepresentanter som kommer med anekdoter i en eller annen variant – man mener å kjenne noen som har opplevd at – eller så refererer man til en FN-komitè som har noen meninger om saken. Det ser ut til å være hele grunnlaget for at vi har den debatten i dag, og for regjeringens arbeid, et arbeid som skal komme med – jeg holdt på å si – tilsvarende ordning for Oslo. Er det ikke et problem for justisministeren at man skal løse et problem man ikke dokumenterer eksisterer – og i så fall: Vil statsråden si at dette er et reelt problem som preger politiet?

Statsråd Emilie Mehl [12:45:11]: Det er behov for mer kunnskap om omfanget av denne praksisen som noen opplever å være utsatt for. Derfor er det veldig fint at vi nå starter med et pilotprosjekt som vil gi oss nyttig kunnskap om dette, og som vil gi oss nyttige erfaringer som gjør at man kan ta stilling til om dette er noe å gå videre med senere for en større del av landet enn Oslo politidistrikt, som prøveprosjektet er avgrenset til.

Tor André Johnsen (FrP) [12:45:59]: Ordet «tillit» har blitt brukt av flere i debatten i dag, men tillit er ikke bare de kriminelles tillit til politiet – for å si det på den måten. Det er folk flests tillit til politiet, at vi har tillit til at politiet har mulighet og verktøy til å gjøre en god jobb, slik at man sikrer tryggheten og sikkerheten i folks hverdag. SV var inne på at terskelen for kontroller skal heves. Det vil si at de ønsker færre kontroller, og at færre potensielt kriminelle skal bli stoppet. Da er min bekymring og mitt spørsmål til ministeren om hun kan garantere at en eventuell innføring av en kvitteringsordning ikke vil bidra til at potensielt kriminelle slipper unna kontroll, og at de da fritt kan fortsette med sin kriminelle aktivitet, siden politiet rett og slett ikke får lov

til å stoppe dem – dersom venstresiden vinner fram med sin politikk.

Statsråd Emilie Mehl [12:46:56]: Jeg kan ikke se at det å utstede en kvittering når noen har blitt stoppet i en personkontroll, har noe som helst å gjøre med om kriminelle kan fortsette med sin virksomhet eller ikke.

Tor André Johnsen (FrP) [12:47:15]: Så statsråden ser ikke for seg at en som kan ha blitt stoppet klokken syv på kvelden eller senere, f.eks. klokken ni, kan ha f.eks. bevæpnet seg eller skaffet seg narkotika og begått en del aktivitet i de timene hvor han tydeligvis er fredet, og fortsatt er fredet utover kvelden, fordi han har blitt stoppet en gang tidligere?

Statsråd Emilie Mehl [12:47:37]: Jeg har tillit til at politiet løser dette på en god måte. De har mye kunnskap både om det å møte befolkningen på en trivelig måte, om rammene for politiloven, som deres kontroll er ligger innenfor, og om hvordan man skal håndtere kriminelle. Dette er en ordning som jeg mener det er viktig at vi får kunnskap om. Vi må finne ut hvordan man skal gjøre det i praksis. Vi må trekke erfaringer på dette, og det tror jeg er positivt på mange måter.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [12:48:25]: Takk til ministeren for gode svar på spørsmålene fra Fremskrittspartiet.

Jeg vil først av alt si at vi i SV er stolt over og glad for det gjennomslaget vi har fått, sammen med regjeringen, om at vi skal få i gang et prøveprosjekt med pilotordning. Det jeg vil høre fra ministeren, er hvordan dette arbeidet pågår, hvordan man sikrer tilstrekkelig medvirkning i dette arbeidet, og hvordan Politidirektoratet er involvert i dette arbeidet. Vi registrerer at det er startet opp i Oslo, det er påbegynt et arbeid der, men jeg vil gjerne høre mer om hvordan ministeren ønsker å følge opp dette arbeidet.

Statsråd Emilie Mehl [12:49:07]: Jeg ser fram til at vi får et pilotprosjekt, og det går tydelig fram av tildelingsbrevet som er gitt til Politidirektoratet, at dette skal komme i gang raskt. Så må politiet få jobbe med det, og så må vi trekke erfaringer på det for å finne ut hva som blir den riktige veien videre, i stort.

Rasmus Hansson (MDG) [12:49:43]: Regjeringens igangsettelse av et pilotprosjekt i Oslo er heldigvis en bekreftelse på at regjeringen ser muligheten for at dette er et nyttig og legitimt tiltak, og ikke ser det som en mistillitserklæring til politiet, slik representanten Amundsen og andre har indikert. Det faktum at dette er noe som nå settes i gang i Oslo, er bra, men erfaring trengs fra mange situasjoner. Vil regjeringen vurdere å utvide

pilotprosjektet slik at erfaringene blir mer representative for hele landet?

Statsråd Emilie Mehl [12:50:28]: Per nå er det riktig at pilotprosjektet som er igangsatt, får virke, og vi har ikke noen planer om å utvide pilotprosjektet nå.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tor André Johnsen (FrP) [12:50:58]: Først må jeg si at jeg reagerer veldig sterkt på den antydningen som Miljøpartiet De Grønne egentlig kom med i stad, da de viste til den brutale hendelsen i USA, den helt absurde og uvirkelige hendelsen hvor George Floyd ble drept av politiet. Så modererer riktignok Rasmus Hansson seg ved å si at det er store forskjeller. Jeg vil si at det absolutt ikke er noe sammenligningsgrunnlag i det hele tatt. Jeg håper jeg misforstår representanten Hansson, men jeg oppfattet innlegget hans som en delvis sammenligning ved at det tydeligvis var strukturelle rasistiske problemer også i Norge, og det tar jeg veldig sterkt avstand fra. Jeg vil si det er helt sjokkerende å dra inn et sånt eksempel i denne debatten om norsk politi – om hvordan norsk politi håndterer norske innbyggere.

Saken om kvitteringsordning er veldig spesiell. Det kan virke som om premisset for å innføre en slik ordning, som vi fikk høre fra flere av representantene på venstresiden i dag, er en idé om at norsk politi er rasistisk. Det er de ikke. Det er en sånn antydning vi i Fremskrittspartiet tar sterkt avstand fra. En såkalt kvitteringsordning er ikke vanlig i andre land. Det er riktignok noen land som kanskje vurderer en eller annen form for kvitteringsordning, men det er absolutt ikke vanlig internasjonalt sett, og det er ikke noe verken politi eller folk flest i Norge krever.

I går kveld var jeg på Gardermoen og tok imot flyktninger fra Ukraina. Der var det også veldig mye politi. Da tok jeg opp kvitteringsordningen med politiet for å høre litt om hva de tenkte, og hva de sier, for å få litt ferske nyheter. Sånn sett var det egentlig rykende ferske meningsmålinger fra politiet der ute – politiet som jobber for å trygge hverdagen i hvert fall for oss lovlidige borgere. De var tydelig klart mot en kvitteringsordning. De forsto heller ikke hvordan det skulle fungere rent praktisk i en hektisk hverdag. Når jeg hører flere representanter si at man skal begynne med et rapporteringssystem og registrering, høres det ut som om man skal byråkratisere norsk politi sånn at de må bruke mer tid på å drive og registrere hvem de har snakket med og hvorfor de har gjort det, enn på rett og slett å håndheve jobben sin og sørge for trygghet til folk flest der ute.

Om det skal være slik at de skal gi en kvittering til en de akkurat har stoppet og kontrollert, f.eks. for narkotika og våpen, kan den som har fått kvittering, både bevæpne seg og skaffe seg narkotika umiddelbart etter at politiet har ransaket den personen og gitt en kvittering. Om politiet da møter den samme personen igjen senere på kvelden eller natten, skal han da kunne slippe å bli kontrollert, og han kan fortsette å drive sin kriminelle aktivitet uforstyrret. Det er det vi frykter, og det er det vi ser på som en realistisk konsekvens av et sånt helt meningsløst forslag.

Dette blir rett og slett for dumt. Det er et sjokkerende naivt forslag. Sånn sett er jeg i hvert fall litt beroliget med tanke på at vi har ansvarlige partier som Arbeiderpartiet og Senterpartiet, som i hvert fall foreløpig har satt foten ned for et sånt helt meningsløst naivt forslag.

Ivar B. Prestbakmo (Sp) [12:54:19]: Noen ganger må man faktisk ta seg selv i at man har et behov for å prøve å høre etter en gang til når det gjelder hva som blir sagt. For å være helt ærlig mener jeg definitivt at både undertegnede, Senterpartiet og Arbeiderpartiet har en ganske så balansert tilnærming til denne saken. At enkeltrepresentanter fra Fremskrittspartiet forsøker å framstille det som at man beskriver det norske politiet som rasistisk, er i beste fall en alternativ virkelighetsbeskrivelse jeg hadde håpet man holdt seg for god til. Til det er temaet for alvorlig og for viktig.

Jeg var ganske tydelig på at er det noe vi har i Norge – og vi skal være glad for at vi har det – er det stor tillit til politiet, men vi kan jo ikke være blinde for at det finnes mennesker og grupper i samfunnet som opplever situasjoner vi bør ta på alvor. At det skal bli karakterisert som at man beskylder noen for å være rasistiske, faller egentlig enkelt og greit på sin egen urimelighet, men det tjener selvfølgelig et narrativ – som det heter på fint – som noen ønsker å tegne.

Det norske politiet trenger ressurser, tid og kapasitet. Det er i hvert fall denne regjeringen klar på. Det har ikke alltid vært tilfellet ved tidligere justisministre fra Fremskrittspartiet.

Når det er sagt, tror jeg faktisk vi skal balansere denne diskusjonen til det den faktisk handler om, nemlig et sett med virkemidler som sørger for at vi opprettholder den tilliten som politiet har, og at størst mulig del av befolkningen – ja, faktisk hver eneste en i dette samfunnet – opplever at tilliten er til stede, og at man blir behandlet på en ordentlig måte.

Det vil ikke være slik at når man har fått en kvittering, er det en blankofullmakt til å gjøre hva man vil etterpå. Det faller definitivt på sin egen urimelighet. Det norske politiet er faktisk bedre enn som så.

Mahmoud Farahmand (H) [12:56:27]: Det er interessant å følge debatten som nå pågår. Som en melaninrik innvandrer mann – eller gutt, som jeg var en gang i tiden – har jeg blitt stoppet av politiet ikke bare én gang, men godt over ti ganger. Noen av politibetjentene som stoppet meg i ung alder, er nå mine venner. Noen av dem har vært kollegaer tidligere. Det har jo tydeligvis gått greit.

Det jeg kan si, er at denne typen debatter er interessante å følge, for virkelighetsbeskrivelsen som framsettes, er ikke alltid hele sannheten. Som vi alle er enige om her: Politiet gjør sitt beste for å ivareta vår sikkerhet. Politiet i Norge nyter høy tillit, også blant store deler av innvandrerbefolkningen. Det som kanskje er det paradoksale, er at til tross for at politiet har høy tillit og det er flere politifolk med innvandrerbakgrunn i det norske politiet i dag, er det akkurat i dag, i vår tid, at disse debattene dukker opp – om diskriminering, systematisk kartlegging eller hva man nå velger å bruke av ord og uttrykk.

Min bekymring er at denne typen debatter kan føre til at innvandrerbefolkningens tillit til politiet reduseres ytterligere. Det er noe vi må være bevisst og obs på. Jeg er ikke så bekymret for at kriminaliteten vil eksplodere og komme ut av kontroll, men det vi vet fra andre land, er at når politiet har innført slike tiltak, har politifolkene vegret seg for å gjøre sin jobb. Det er en reell problemstilling vi må ta inn over oss.

Jeg må si jeg er betrygget over det justisministeren legger fram her, og at dette er en prøveordning man ønsker å gjennomføre først og fremst i Oslo. Den vil muligens gi oss noe innsikt, men vi skal ikke undervurdere de negative effektene av et slikt tiltak. De fleste politifolk gjør sitt beste. De får noe av de bedre utdanningene innenfor sitt fagfelt i verden.

Så er det slik at man ikke utelukkende kan konkludere med at systematisk sjekk eller hva det måtte være, har sin grobunn i individers etnisitet, rase og bakgrunn. Det kan være geografiske forhold som slår inn, og hvem man er sammen med, kan også ha en effekt. Som eksempel er disse problemstillingene så å si ikke-eksisterende i mitt hjemfylke Telemark, mens de er veldig høyt på listen her i Oslo. Det er noe man bør vurdere, og noe man bør se nærmere på.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [12:59:10]: Det er ingen i denne salen utenom Fremskrittspartiet som har påstått at norsk politi er rasistisk. Det er ingen som har påstått det. Det man har påstått, og det man har godt belegg for å si, er at folk med en annen hudfarge enn meg blir stoppet oftere av politiet, og at man kan se et mønster. Dette er ikke synsing, som Fremskrittspartiet påstår. Man kan vise til mange enkelthendelser som har fått omtale i media, ikke bare i år eller i fjor, men i tiår. Senest i fjor fikk advokat Awon Amidu fra Trond-

heim medhold i Diskrimineringsnemnda om at politiet hadde stoppet ham langt oftere enn befolkningen ellers, og dette på bakgrunn av hans hudfarge.

Politiet skal ikke stoppe folk bare tilfeldig. Politiet skal kunne grunngi hvorfor de stopper folk, for det kan oppleves stigmatiserende og belastende å bli stoppet av politiet på gaten – at folk ser at politiet holder en igjen, skal stille en rekke spørsmål og ta en ut av kompisgjengen. Det kan være belastende for mange. De skal ha en viss terskel for å gjøre det; det skal være gode grunner for at det skal gjøres.

Etnisk profilering skjer i Norge, og det har skjedd. Man trenger ikke være SV-er for å si det. Dette har til og med Erna Solberg fra Høyre sagt mens hun var landets statsminister.

Fremskrittspartiet er veldig opptatt av å male dette til en amerikanisering av norsk debatt, men dette er ikke en amerikansk ordning. Dette er en ordning vi har i en rekke europeiske land, bl.a. England, Skottland, Romania, Polen og Slovakia. Dette er ikke en revolusjonerende ordning, men det er en ordning som gir oss mer kunnskap, og som sørger for at folk av ulik bakgrunn kan ha en større tillit til norsk politi.

Det er nettopp det som er poenget, og det er derfor vi i SV er stolt over dette gjennomslaget, for det handler om å iverksette tiltak som styrker tilliten til norsk politi, og som gir oss mer informasjon. Hvis Fremskrittspartiet er så opptatt av å male et bilde av at dette fenomenet ikke skjer, burde de være for en kvitteringsordning som nettopp kan gi oss et enda bedre tallgrunnlag og fakta, sånn at man kan iverksette målrettede tiltak.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Rasmus Hansson (MDG) [13:02:12]: I denne saken diskuterer vi et forslag som har til hensikt å fjerne spenningen mellom det norske politiet og befolkningsgrupper som kan oppleve seg uriktig behandlet av politiet. At noen opplever det, er ikke noe Fremskrittspartiet kan avgjøre ut fra hva de synes om politiet. Det er et faktum som noen opplever. Derfor er det ganske paradoksalt at det er Fremskrittspartiet som i denne debatten arbeider hardt for å skape spenning, for å kalle ting for beskyldninger om rasisme, når formålet er det stikk motsatte.

Jeg tar selvfølgelig skarp avstand fra representanten Johnsens anklager om at jeg beskylder politiet i Norge for rasisme. Den typen påstand er hentet ut av løse lufta. Det er ikke så farlig for meg, men det er uheldig for debatten at Fremskrittspartiet på denne måten bygger opp spenningen, når det vi snakker om, er et tiltak som skal bidra til å fjerne eventuelle spenninger som skyldes at den norske befolkningsstrukturen forandrer seg, at

kultur forandrer seg, hvilket er strålende, men det er også noe som politiet må følge med på.

Derfor er jeg glad for at regjeringen har bekreftet med sitt pilotprosjekt at dette er et legitimt tiltak som man ønsker å utprøve. Det har ingenting med anklager mot politiet å gjøre i det hele tatt. Det er altså det stikk motsatte, og det håper jeg også at Fremskrittspartiet kan ta inn over seg.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:04:17]: Det bruker å være slik at når man skal komme opp med løsninger, er det fordi man faktisk har et problem å løse. Dersom man mener det er behov for å løse et problem – som man da åpenbart gjør når man skal innføre denne ordningen – er det ut fra en antakelse om at problemet eksisterer.

Det er oppsiktsvekkende at den statsråden som skal være ansvarlig for å gjennomføre denne ordningen, ikke selv kan dokumentere – eller si seg enig i – at problemet eksisterer. Deri ligger problemet, for når man skal løse et problem som ikke eksisterer, og komme opp med forslag som er ment å løse det, så har man også uttrykt at problemet eksisterer, selv om man ikke kan dokumentere det. Dersom man er redd for å skape mistillit mellom politiet og innvandrerungdom, er det jo nettopp det man bidrar til å gjøre, som jeg også oppfattet at Høyres representant var inne på.

Så er det sånn at når slike ting skjer, er det som regel når venstresiden sitter i regjering. Sist man skulle løse et problem som ikke eksisterte, var under den forrige rødgrønne regjeringen. Da skulle man anonymisere jobbsøknader, ut fra antakelsen om at de som ikke hadde norskklingende navn, altså utenlandske navn, hadde vanskeligere for å komme inn i arbeidsmarkedet. Det var altså basert på en antakelse. I fjor fikk vi resultatet av den forsøksordningen, og det som viste seg, var et stikk motsatt resultat, nemlig at søkere med utenlandsk bakgrunn i mindre grad ble kalt inn til intervju når man anonymiserte søknader. Altså: Problemet eksisterte ikke.

Det samme er tilfellet her. Man bidrar til å skape motsetninger i samfunnet. Man sier ikke i klartekst at politiet er rasistisk, men man insinuerer at problemet eksisterer – og da må det jo være fordi politiet opptrer på en eller annen måte som kan tolkes å være rasistisk.

Fremskrittspartiet er sterkt imot dette. Vi mener at vi har et godt utdannet politi som gjør sin jobb på beste måte for å sikre folks trygghet i hverdagen. Da bør vi ikke bruke tid på ordninger som dette, hvor man skal løse et problem som man selv ikke kan dokumentere eksisterer.

Fremdeles har jeg ikke hørt annet enn anekdoter bli ramset opp fra denne talerstolen når man skal begrunne forslaget.

Presidenten: Representanten Andreas Sjalg Unneland har hatt ordet to ganger tidlegare i debatten og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [13:07:37]: Jeg tar sterkt avstand fra det Fremskrittspartiet påstår om at dette ikke er et problem i Norge. Det er interessant at representanten fra Fremskrittspartiet hele tiden mener at det kun finnes anekdotiske bevis. Det finnes masse anekdotiske bevis, så mange at man kan si at det pågår på et systematisk nivå. Også Diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda har slått fast at folk har blitt stoppet på bakgrunn av hudfargen sin.

Det er ikke noe nytt og oppsiktsvekkende at det foregår en systematisk forskjellsbehandling i samfunnet vårt. Det røykes mer hasj på Oslo vest enn på Oslo øst; likevel blir flere på Oslo øst stoppet av politiet. Riksadvokaten har nettopp slått fast at det har vært en systematisk feil i politiets håndtering av tvangsmiddelbruk. Det er en rekke ting vi er nødt til å rydde opp i, og det handler ikke om mistillit til politiet. Det handler om hvordan vi skaper høy tillit til politiet.

Kamzy Gunaratnam (A) [13:08:55]: Det er blitt sagt mange oppsiktsvekkende ting her i dag, og en av de tingene var at komitélederen refererte til Miljøpartiet De Grønne som et ytre venstreparti. Det er jeg litt spent på representanten Hanssons reaksjon på.

Fra spøk til alvor: Som flere har nevnt her, handler det først om å anerkjenne at etnisk profilering er et problem. Erna Solberg har gjort det; det setter jeg ufattelig stor pris på. Arbeiderpartiet nevner i vårt program at strukturell rasisme er en utfordring. Selv de i politiet som ikke vil ha en kvitteringsordning, evner i hvert fall å anerkjenne at det er et problem som de må jobbe med, men de har andre tiltak, som jeg også setter pris på.

Dette er ingen amerikanisering av debatten. Selv om min gode kollega fra SV nevnte flere eksempler i Europa, mener jeg vi bare skal se på tall i eget land. Syv av ti ungdommer sier at de som bestemmer i dette landet, ikke gjør nok for å stoppe rasisme – tall levert til statsministeren i dag tidlig. La oss ta det litt på alvor.

I Arbeiderpartiet mener vi at personkontroller er nødvendige. De er det. Til påstandene om at en kvittering er carte blanche: Det er det ikke. Man kan bli stoppet senere. Det er å få det beviset og kunnskapsgrunnlaget vi ønsker å bygge videre på, det handler om.

Politiet vil ha tid og tillit. Det må vi sørge for ressurser til, så de kan gi forklaringen, bruke tid, gjøre en vurdering. Tilliten må vi jobbe med over tid, og det handler om flere ting.

Vi ser alle fram til å følge med på erfaringene med denne pilotordningen. Jeg gleder meg til å lære av den. Jeg gleder meg til å ta komitélederen med på tur rundt i Oslo for å lære av denne piloten. Det betyr ikke at å innføre en kvitteringsordning er det eneste vi kan gjøre. Som sagt er Oslo-politiet allerede i gang med Rettferdig

politi, som nå skal rulles ut til resten av landet, vi må rekruttere mangfoldig, «bodycam» – det er flere ting vi diskuterer her. Dette er én av flere ting vi ønsker å teste ut og se om vi kan dra noen nytte av.

Jeg var med på å kjempe fram en pilotordning i Oslo. Dette har jeg kjempet for i flere år. Jeg mener derfor at en pilotordning, at den får virke, og at vi kan lære av den, er viktig før vi eventuelt diskuterer dette for resten av landet. Ellers: Masse kudos til representantene fra Miljøpartiet De Grønne, som har fremmet dette forslaget.

Jeg vil gjerne si en ting helt til slutt. Det er viktig å ikke stå på denne talerstolen å bagatellisere rasisme. Rasisme er blitt bevist flere ganger. Takket være Black Lives Matter-bevegelsen, som skjøt fart etter George Floyd-drapet, har vi fått fram enda flere eksempler i samfunnet, som ikke bare har kommet fram som anekdoter, men også som systematisk statistikk. Jeg ber forsamlingen – selvfølgelig gjennom presidenten – om å sette seg inn i disse tallene.

Tor André Johnsen (FrP) [13:12:00]: Representanten fra SV synes at Fremskrittspartiet burde vært for kvitteringsordningen, for da kunne vi sett eller ikke sett om det som vi nå diskuterer, er et problem. Når vi snakker om hva vi kan se og ikke se, er vi inne på «bodycam», som foregående taler også var inne på, heldigvis. Jeg er glad for at Arbeiderpartiet har nevnt det noen ganger her i debatten, for det er noe vi i Fremskrittspartiet mener kunne være et klokt tiltak, at politiet får et kamera på kroppen som kan filme og ta opp alt som skjer. Da tror jeg absolutt alle i denne sal, inkludert dem på ytterste venstre fløy – om de føler seg hjemme der eller ikke, har i hvert fall folk flest og vi plassert dem langt ute på venstresiden et sted – vil se at norsk politi opptrer høflig, saklig og ryddig og ikke er så negative overfor enkelte grupper i befolkningen som noen prøver å skape et inntrykk av. Eller motsatt, jeg tror man også vil se at mange av de kriminelle og dem som politiet stopper, ikke oppfører seg så eksemplarisk som noen tydeligvis prøver å tro, eller hva de nå tenker. Det vil være en fordel for politiet, tror jeg, å ha «bodycam».

Vi frykter uten tvil at en kvitteringsordning vil være en gavepakke for kriminelle. Som representanten fra SV sa tydelig tidligere i dag: Terskelen for å kontrollere skal heves. Politiet vil da kvie seg for å stoppe potensielt kriminelle, og det vil gjøre det enklere for pøbler og kriminelle, gjøre det vanskeligere for politiet og gjøre hverdagen for folk flest mindre trygg.

Tilbake til forslaget som regjeringen jobber med: Jeg er veldig glad for at forslaget fra Miljøpartiet De Grønne i dag ikke blir vedtatt, men når det gjelder forslaget som ligger inne fra statsbudsjettet om et pilotprosjekt i Oslo, er det et par ord der som jeg håper kan være en redning

for alle i denne salen, og for politiet og kanskje de kriminelle også hvis det er aktuelt. Det er en «teknisk løsning». De ordene står i forslaget fra statsbudsjettet. I mitt hode bør en teknisk løsning kunne være «bodycam», og det håper jeg kan bli en god konklusjon.

Nå har dessverre representanten fra SV ikke mer taletid, men vi ble beskyldt for noe i stedet – det er ingen i denne sal som påstår at politiet er rasistisk, bortsett fra oss i Fremskrittspartiet. Det er heller motsatt. Det er jo snudd helt på hodet. Det er bare vi i Fremskrittspartiet som tydelig påstår at det ikke er rasisme i politiet. Sånn sett hadde det vært interessant å høre hva SV egentlig mener: Er det rasisme i politiet, eller er det ikke rasisme i politiet?

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:15:19]: Etter flere år som justispolitiker har jeg opplevd et svært godt samarbeid med politiet vårt. Med forbundene og de tillitsvalgte har vi sittet mange ganger rundt bordet og kommet fram til gode løsninger. Også når det gjelder denne forsøksordningen, kvitteringsordningen, kommer vi til å sette oss ned sammen med politiet – sammen med de tillitsvalgte, sammen med forbundene – og lytte til deres erfaringer med arbeidet, som vi også skal lytte til publikums erfaringer med denne prøveordningen.

Det er viktig for oss å si, som flere fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet har nevnt, at vi nå vil høste erfaringer fra pilotordningen, og vi kan derfor ikke støtte det løse forslaget fra Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [13:16:12]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i inkassoloven og finanstilsynsloven (klagebehandlingen av Finanstilsynets vedtak etter inkassoloven) (Innst. 158 L (2021–2022), jf. Prop. 5 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ynske frå justiskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar parti-gruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Ingunn Foss (H) [13:16:53] (ordfører for saken): Bakgrunnen for denne saken var regjeringens Solbergs forslag om endringer i inkassoloven og finanstilsynsloven for å overføre myndighet til å behandle klager over Finanstilsynets avgjørelser i inkassosaker fra Justis- og

beredskapsdepartementet til klagenemnda for revisor- og regnskapsførersaker.

Formålet med endringen er å sikre en bedre og mer effektiv behandling av disse sakene. Inkasso er det eneste saksfeltet innen finansnæringen hvor Justis- og beredskapsdepartementet er klageorgan i dag. Det er få saker, og det gir en lite effektiv saksbehandling og en sårbar kompetansesituasjon. Etter departementets syn egner sakstypen seg bedre for klagebehandling i nemnd enn i departementet, noe en samlet komité er enig i.

Klagenemnda for revisor- og regnskapsførersaker har en god sammensetning og kompetanse som gir nemnda gode forutsetninger for å behandle klager i inkassosaker. Komiteens tilråding fremmes av en enstemmig komité.

Statsråd Emilie Mehl [13:18:14]: Det å drive inkassovirksomhet krever bevilling. Bevilling gis av Finanstilsynet dersom vilkårene i inkassoloven er oppfylt. Finanstilsynet kan også tilbakekalle inkassobevillinger.

Klager over Finanstilsynets vedtak på inkassoområdet behandles i dag av Justis- og beredskapsdepartementet. Inkasso er det eneste saksområdet innen finansnæringen der Justis- og beredskapsdepartementet er klageorgan.

Departementet behandler i snitt én til to klager over Finanstilsynets vedtak i året. Vedtakene blir sjelden omgjort i klagebehandlingen. En høy andel av vedtakene om tilbakekall av inkassobevilling blir igjen brakt inn for domstolene. Dette gir høye samfunnskostnader per sak.

Når det er så få saker i året som klagebehandles ved enkeltaksbehandling i departementet, fører det til en lite effektiv saksbehandling og en sårbar kompetansesituasjon. Dette er bakgrunnen for forslaget om å overføre kompetansen til å behandle klagesakene til en klagenemnd.

Klagenemnden for revisor- og regnskapsførersaker behandler lignende sakstyper, og det er visse likhetstrekk mellom fagfeltene. Etter departementets syn egner klagenemnden seg som klageorgan for inkassosakerne, noe nemnden også er enig i selv. Departementet vil vurdere behovet for eventuelle endringer i nemndens sammensetning før kompetansen overføres for å sikre at nemnden har tilstrekkelig kompetanse til å behandle inkassosakene.

Forslagets formål er å oppnå en mer effektiv og hensiktsmessig saksbehandling i klagesakene, og jeg er glad for at en samlet komité støtter lovforslaget. Dersom lovforslaget vedtas, vil det trolig gi en mer effektiv saksbehandling og bedre sammenheng med øvrige finansfagfelt. Samtidig vil nemndens uavhengige stilling og nær-

het til fagfeltet kunne bidra til at bransjen får høyere til-
lit til klagebehandlingen enn ved dagens ordning.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak
nr. 10.

Sak nr. 11 [13:20:03]

*Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffe-
loven mv. (klargjøring av inndragningsregler m.m.)
(Innst. 159 L (2021–2022), jf. Prop. 241 L (2020–2021))*

Presidenten: Etter ynske frå justiskomiteen vil pre-
sidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar parti-
gruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta
gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter
innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte
teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei
taletid på inntil 3 minutt.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [13:20:40] (ordfører
for saken): Jeg vil starte med å takke medlemmene i ko-
miteen og komitésekretæren for samarbeidet ved be-
handlingen av denne saken.

I denne saken foreslås det lovendringer som skal bi-
dra til å klargjøre og presisere enkelte av de allerede gjel-
dende inndragningsreglene i straffeloven. Det vises til
departementets vurdering av at endringene kan gjøre
praktiseringen og håndhevingen av regelverket mindre
utfordrende. Dette har også en viktig side til forutbereg-
nelighet og rettssikkerheten for den enkelte.

Lovforslaget følger opp enkelte av forslagene i Straf-
felovrådets utredning NOU 2020: 10. Straffelovrådets
overordnede konklusjon er at gjeldende inndragnings-
regler i all hovedsak gir tilstrekkelige hjemler for å sikre
effektiv inndragning av utbytte fra gjengkriminalitet, og
at utfordringene knyttet til inndragning i stor grad har
andre årsaker enn mangler ved reglene i straffeloven ka-
pittel 13.

Rådet har likevel foreslått lovendringer som er ment
å klargjøre og presisere rettstilstanden. Stortinget an-
modet i desember 2020 regjeringen om å utarbeide for-
slag til lovendringer som legger til rette for mer effektiv
inndragning av utbytte fra straffbare handlinger.

Det er tre bestemmelser i straffeloven som er fore-
slått endret. I straffeloven § 68, om utvidet inndragning,
presiseres bestemmelsens sentrale virkeområde i første
ledd, endringen i bestemmelsens tredje ledd er ment
som en kodifisering av gjeldende rett på området, og
endringen i fjerde ledd er en videreføring av den nåvæ-
rende bestemmelsens andre ledd med en endring i ord-
lyd. Endringen som foreslås i § 72, er knyttet til forhold-
et til erververe, knyttet til hva uaktsomheten må omfat-

te i god tro-vurderingen. Endringen i § 74 er knyttet til
klargjøring av regelverket knyttet til hvorvidt gjenstand-
en som påstås inndratt, må være beslaglagt.

I tillegg til dette ligger det, ikke relatert til inndrag-
ningsreglene, en endring i skadeerstatningsloven § 3-3,
hvor straffeloven § 253, om tvangsekteskap, og § 299,
om voldtekt av barn under 14 år, er føyd til i oppregnin-
gen av bestemmelser i straffeloven som gir rett til opp-
reisningserstatning. Henvisningen til disse var falt bort
ved en inkurie, og endringen gjøres for å rette opp i det-
te.

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité,
og jeg legger til grunn at hvert parti vil redegjøre for sine
syn i saken ved behov.

Ingunn Foss (H) [13:23:24]: Selv om gjengkrimina-
litet heldigvis ikke er veldig utbredt i Norge, har den
kriminaliteten som begås, store konsekvenser for sam-
funnet. Voldshandlinger og drap skaper utrygghet i ut-
satte bydeler og oppvekstmiljøer. Verdier unndras fra
felleskapet, og gjengene drar ungdom inn i en krimi-
nell løpebane. Vi må gjøre alt vi kan for å bekjempe
denne formen for kriminalitet.

Før sommeren la Solberg-regjeringen fram stor-
tingsmeldingen Sammen mot barne-, ungdoms- og
gjengkriminalitet. Meldingen gjennomgår status og
utviklingstrekk, oppsummerer igangsatt arbeid, identi-
fiserer gjenstående utfordringer og peker ut en videre
satsing på området. Beklageligvis har Arbeiderpartiet og
Senterpartiet valgt å trekke denne meldingen.

Blant tiltakene vi forslo, var å styrke konfliktrådene,
gjennomføre flere lovendringer som vil gjøre det van-
skeligere å være gjengkriminal i Norge, og utvide mulig-
heten til å inndra utbytte fra gjengkriminalitet.

Vi vet at andelen av det totale utbyttet som beslag-
legges etter straffbare handlinger, er lav. Ineffektive og
uklare inndragningsregler bidrar til å gjøre kriminalitet
mer lønnsomt ettersom sjansen for å beholde utbyttet
er stor. Kriminalitet skal ikke lønne seg, og det må mer-
kes både gjennom straffenivået og ved at verdier fra krimi-
nelle handlinger inndras. Vi må gjøre det lettere å
komme ut av kriminalitet, samtidig som vi gjør det van-
skeligere å rekruttere nye til gjengmiljøer.

Disse lovendringene er første skritt i retning av tyde-
ligere og mer effektive inndragningsregler. Det er viktig
at loven er klar på i hvilke tilfeller domstolene kan inn-
dra utbytte, sånn at reglene kan brukes i større grad enn
i dag.

Som sagt beklager jeg at regjeringen Støre har truk-
ket stortingsmeldingen om barne-, ungdoms- og gjeng-
kriminalitet, og at de i tilleggsproposisjonen til budsjet-
tet for 2022 også fjernet styrkingen av konfliktrådet. En
generell beskrivelse på én og en halv linje i Hurdalsplatt-

formen er alt feltet er tilgodesett med. Det er vanskelig å lese ut av denne plattformen at dette arbeidet vil «pågå med full innsats», som det står i saken, men jeg er glad for at en samlet komité stiller seg bak tilrådingen i denne saken.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:25:56] (komiteens leder): Fremskrittspartiet står selvfølgelig bak innstillingen, hele komiteen gjør det. Det er et bra forslag, og det er viktig at man går videre for å ha effektive tiltak for å bekjempe ungdoms- og gjengkriminalitet.

Men jeg opplever at det blir i overkant mye retorikk her. Det er kanskje passende med den bakgrunnslyden som vi har her nå, med sirener. Det det handler om nå, er å sette inn de tiltakene som fungerer. Jeg er for så vidt også enig i at vi godt kunne ha drøftet en ny stortingsmelding. Det viktige er at man nå operasjonaliserer de vedtakene Stortinget allerede har fattet. Vi har mange grunnlag på dette fra forrige stortingsperiode. Det er for så vidt ikke riktig slik dagens regjeringspartier forsøker å fremstille det, der man kommer med noen retoriske angrep på Fremskrittspartiet og de tidligere regjeringspartiene, for vi har vært veldig opptatt av det. Vi har fremmet konkrete forslag i Stortinget, og Fremskrittspartiet har også i noen grad fått flertall for flere av de forslagene vi fremmet i forrige storting – altså anmodningsvedtak. Noen flertall skaffet vi med Høyre og de andre borgerlige partiene, andre faktisk med Senterpartiet og Arbeiderpartiet.

Man har en lang smørbrødtype dersom man vil ha mer effektive tiltak for å bekjempe ungdoms- og gjengkriminalitet. Statsråden har det på sitt bord. Jeg håper justisministeren velger å prioritere det arbeidet. Selvfølgelig har Justisdepartementet veldig mange andre viktige ting å ta tak i, men på dette området bør det prioriteres å operasjonalisere, få frem proposisjoner til Stortinget med de lovendringene Stortinget allerede har bedt om – og med dertil relativt store flertall her i denne sal. Vi trenger egentlig å gjennomføre politikk, ikke bare diskutere politikk.

Min lille henstilling til regjeringen og til justisministeren er at man i det videre arbeidet prioriterer de anmodningsvedtakene på dette området som Stortinget allerede har sluttet seg til, med et bredt flertall, og som garantert vil få flertall dersom de fremmes og kommer til behandling i Stortinget.

Statsråd Emilie Mehl [13:29:00]: Kriminelle gjenger representerer en betydelig utfordring. Gjennom vold, trusler og annen kriminalitet er dette gjenger som bidrar til å skape utrygghet i befolkningen, og vi har ingen plass til kriminelle gjenger i samfunnet vårt.

Utsiktene til profitt er en viktig drivkraft bak gjengkriminalitet, slik det ser ut. Inndragning av utbytte fra

kriminelle handlinger er derfor et viktig tiltak for å bekjempe gjengene. Effektiv inndragning vil både kunne forhindre gjengenes kriminelle aktivitet, og det vil kunne forhindre rekruttering.

Utredningen NOU 2020: 10 fra Straffelovrådet viser at inndragningsreglene på enkelte punkt oppfattes som uklare, og at de gir for lite veiledning om hva som skal inndras, og i hvilke situasjoner. Dette kan gjøre det utfordrende å praktisere og håndheve regelverket. Endringene som nå foreslås, tar sikte på å klargjøre inndragningsreglene og gjøre det lettere å finne reglene. Reglene blir mer tilgjengelige. Dette vil kunne bidra til mer effektiv inndragning av utbytte fra straffbare handlinger. Det er ingen som skal tjene på kriminelle handlinger. Da må disse reglene være klare.

Forslaget går for det første ut på å presisere virkeområdet for og adgangen til såkalt utvidet inndragning i straffeloven. Videre foreslås det en presisering av adgangen til inndragning overfor omsetningserververe samt en klargjøring av bestemmelsen om partsstillingen i saker om inndragning av utbytte som ikke tilhører lovbyrteren. Proposisjonen følger opp deler av Straffelovrådets utredning NOU 2020: 10 om inndragning av utbytte fra gjengkriminalitet, men svarer også ut deler av Stortingets anmodningsvedtak nr. 446 fra 18. desember 2020.

Jeg er fornøyd med at en samlet justiskomité har stilt seg bak forslagene til klargjøring og presisering av inndragningsreglene. Dette er et skritt i riktig retning for å sikre en mer effektiv inndragning av utbytte fra straffbare handlinger og for mer effektiv bekjempelse av gjengkriminalitet.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [13:31:26]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein og Audun Lysbakken om å sikre demokratisk forankring og kontroll av inngripende smitteverntiltak (Innst. 186 S (2021–2022), jf. Dokument 8:50 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ynske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får også ei taletid på inntil 3 minutt.

Hans Inge Myrvold (Sp) [13:32:16] (ordfører for saka): Eg vil takka representantane Hussein og Lysbakken for å løfta denne saka om demokratisk forankring og kontroll av inngripande smitteverntiltak. Eg vil òg retta ein takk til komiteen for det konstruktive samarbeidet og ikkje minst det gode arbeidet knytt til saka.

Det er kome inn 21 skriftlege innspel til høyringa vår. Det etterlèt ingen tvil om at mange er opptekne av demokratisk forankring når det gjeld smittevern og inngripande tiltak i kvardagen.

Etter to år med pandemi og ein lang kamp mot covid-19 lever dei fleste av oss endeleg eit relativt normalt liv igjen. Men under pandemien har det vore utfordrande å handtera ein pandemi og ulike smitteverntiltak for både lokale og nasjonale myndigheiter. I denne salen vart ein midlertidig koronalov etablert og seinare forlengd som eit fundament for Stortingets demokratiske forankring og kontroll i handtering av pandemien.

Samtidig er ei rekkje føresegner heimla i smittevernloven, med fullmakts- og beredskapslovgjeving som skal gje nasjonale og lokale myndigheiter mogleikheit til å ta vare på sikkerheita til innbyggjarane ved smitteutbrot gjennom tiltak som vert vurderte som naudsynte og forholdsmessige. Det at inngripande smitteverntiltak skal vera naudsynte og forholdsmessige, er ein viktig føresetnad for å kunna setja i verk tiltak etter smittevernloven.

Eg vil òg trekkja fram at smittevernloven er ein rettsikkerheitslov. Samfunnets interesser må vegast mot enkeltmenneskets personlege integritet og rettsvern, og alle fullmakter i smittevernloven vart utløyste fordi covid-19 vart definert som ein allmennfarleg smittsam sjukdom.

Det er i saka fremja forslag om å setja ned eit lovutval som skal gå gjennom lovverk og rammeverk for innsats mot pandemiar. Det er ein samla komité som er oppteken av at regjeringa gjennom koronakommisjonens arbeid og ein nyleg annonsert ekstern uavhengig gjennomgang av koronapandemien må koma attende til Stortinget på eigna måte med korleis ein gjennomgang av regelverket vil verta handtert.

Vidare vil eg knyta nokre avsluttande kommentarar til forslaget på vegner av Senterpartiet. Me vil ikkje stemma for forslaga i saka, då ein meiner at denne annonserte uavhengige gjennomgangen av pandemien frå regjeringshald vil leggja eit grunnlag for ein brei og heilskapleg gjennomgang av – og gje Stortinget nødvendig kunnskap om – demokratisk forankring.

Cecilie Myrseth (A) [13:35:26]: Jeg vil takke for at man fremmer dette forslaget til et viktig tema. Jeg vil også bruke anledningen til å takke for samarbeidet gjennom de siste to årene, og det har vært med skiften-

de regjering. Så kan vi se at Norge tross alt har klart seg rimelig godt når man sammenligner med andre land. Vi er et av de landene som både har færrest tiltak og som har kommet oss godt igjennom dette.

I går kunne FHI melde om at vi nå har nådd toppen. Vi er på vei ned når det gjelder både innleggelser og bruk av intensivkapasitet. Selv om dette ikke er det som er mest framme i mediebildet og i bevisstheten – av helt naturlige årsaker – er det fremdeles viktig å følge med.

Smittevernloven gir fullmakter til å iverksette inngripende tiltak raskt, om nødvendig og når det er forholdsmessig. Sånn er det fordi man skal kunne beskytte både samfunnet og innbyggerne. Man skal forebygge smitte, men man skal også begrunne de inngripende tiltakene som man faktisk gjør, og det mener jeg at man har gjort. Det å ha åpenhet hele veien rundt det man gjør, og hvorfor, er en viktig del av dette.

Både den forrige og den nåværende regjeringen har også jobbet gjennom koronakommisjonen. Nå har denne regjeringen annonsert at det arbeidet skal videreføres, med en uavhengig gjennomgang av pandemien. Det er viktig for å få kunnskap om hvordan vi kunne ha gjort dette bedre, hva som har fungert, og hva som ikke har fungert. Det er også et faktum vi må ha med oss, at ingen visste hvordan man skulle gjøre dette riktig, da det kom. Det viktige var å gi de nødvendige fullmaktene for å komme oss best mulig gjennom det.

Komiteen har veldig nylig vært i både Finland og Sverige for å se på hvordan man har løst dette, og snakket mye om det. Da ble det trukket fram både i Finland og Sverige at Norge sammen med Finland har klart seg aller best, og forskjellen mellom oss og Sverige er ganske tydelig. Der er kritikken fra koronakommisjonen at man ikke har hatt nok statlig regjeringsstyring, og de har et helt annet helsevesen som er mye mer fragmentert enn vårt. Jeg tenker at det skal vi ta med oss, og så skal vi være åpne for de rundene som kommer. Vi skal ikke legge dette i en skuff idet vi kan si at vi er ferdige med pandemien – vi skal lære av det, og det arbeidet mener jeg regjeringen er godt i gang med.

Erlend Svardal Bøe (H) [13:38:36]: Smittevernarbeidet i Norge er hovedsakelig regulert gjennom smittevernloven. Her har Stortinget gitt regjeringen fullmakter til raskt å kunne iverksette inngripende smitteverntiltak dersom det er nødvendig og forholdsmessig for å trygge folkehelsen og verne befolkningen mot allmennfarlige, smittsomme sykdommer, men smittevernloven gir ikke regjeringen ubegrensede fullmakter. Smittevernloven ble sist revidert i Stortinget i 2019, og da ble det tatt inn en egen bestemmelse i smittevernloven som begrenser disse fullmaktene. Det stilles i bestemmelsen krav til at smitteverntiltak skal ha en klar

medisinskfaglig begrunnelse og være nødvendige og tjenlige etter en helhetsvurdering. Det innebærer at hvilke smitteverntiltak som er aktuelle og lovlige, vil variere ut fra hvordan situasjonen er.

I koronakommisjonens første rapport, som ble levert våren 2021, ble det konkludert med at myndighetenes håndtering av koronapandemien samlet sett har vært god. En viktig grunn til det er, ifølge kommisjonen, at regjeringen raskt har kunnet sette inn smitteverntiltak for å beskytte befolkningen mot koronaviruset. Kommisjonen mener at fullmaktene regjeringen har i smittevernloven til å fatte hastevedtak når hensynet til smittevernet tilsier det, må videreføres, men de sier også at smittevernloven ikke stiller tilstrekkelig krav til demokratisk kontroll når smitteverntiltakene må beslutes raskt. På bakgrunn av dette har kommisjonen i sin rapport anbefalt at smittevernloven gjennomgås.

Høyre mener det er riktig å gjennomgå smittevernloven, slik kommisjonen anbefaler. Det er bl.a. grunn til å spørre seg om smittevernloven er godt nok utarbeidet for å håndtere langsiktige pandemier. Det mener Høyre den ikke er. En gjennomgang av smittevernloven vil være viktig for å lære av erfaringene koronapandemien har gitt oss, slik at vi får et bedre lovverk og et bedre planverk ved en eventuell ny pandemi.

Høyre mener at smittevernloven i minst mulig grad bør endres under en pågående pandemi, slik representantforslaget foreslår. Det er også grunnen til at vi ikke støtter representantforslaget i salen i dag. Det må være en bred og helhetlig gjennomgang, ikke stykkevis og delt.

Helt til slutt vil jeg si at jeg er glad for at Solberg-regjeringen i sitt siste statsbudsjett også varslet en egen stortingsmelding om helseberedskap, der både lovverk og planverk vil være viktig for Stortinget å følge opp.

Bård Hoksrud (FrP) [13:41:42]: Jeg vil takke forslagsstillerne for dette viktige forslaget. Det er altså land i Europa som nå står i krig og kjemper for demokratiet og friheten sin, og derfor er dette viktig. Derfor mener jeg også det er en viktig debatt – uten sammenligning for øvrig, heldigvis.

Demokratiet er hva samfunnet vårt er bygd på, og demokratiske forankringer er derfor helt grunnleggende når man iverksetter tiltak som får store konsekvenser for folks hverdag. Det er ingen tvil om at koronapandemien har gitt enormt utslag på folks liv og hverdag de siste to årene. Likevel var det viktig at tiltakene som var nødvendige, ble innført så fort faglige anbefalinger lå til grunn. Det har ført til at man under pandemien ikke har fått den demokratiske forankringen man gjerne skulle hatt, og at Stortinget ikke har vært involvert like mye som man skulle ønske.

Svært inngripende tiltak gir enorme konsekvenser for næringslivet, for folks økonomi og for folks psykiske helse. Vi skal ikke bare tenke oss om en eller to ganger før man innfører slike inngripende tiltak, men gjerne fire eller fem ganger. Likevel måtte man gang på gang oppleve at helseministeren innførte strengere tiltak så fort anbefalingene lå på bordet, mens når det var snakk om å lette på tiltakene, tok hun seg god tid.

Vi kan ikke ha det sånn at det er lettere å frata folk frihet enn det er å gi den tilbake. Det er galt av praktiske årsaker, og det er galt av prinsipielle årsaker. Man kan jo tenke seg at et serveringssted går konkurs og folk må ut i arbeidsledighet, eller de ekstra psykiske påkjenningene det har hatt for studenter buret inne på studenthybler, uten noen sosiale møteplasser, kun fordi helseministeren har vært mer ivrig på å stenge ned enn faktisk å åpne opp.

Når man har slike holdninger til folks frihet, skaper det mistillit mellom politikere og folket. Det skaper helt gale signaler å være mer ivrig etter å frata folk friheten enn å gi den tilbake. Nå håper jeg virkelig at nedstenging er historie, at vi skal slippe det i framtiden, men dersom det skulle bli nødvendig igjen, skal ikke smitteverntiltak vare én dag lenger enn nødvendig – og det siterer jeg også statsministeren på.

En av de foregående talerne, representanten Myrseth, var oppe og viste til hva myndighetene i Sverige har gjort, men jeg registrerte at man ikke var like opptatt av myndighetene i Finland med hensyn til demokratisk styring av dette. I Finland var man ganske tydelig på at det var viktig med politisk forankring. Det mener Fremskrittspartiet er viktig, og det er det dette handler om, den forankringen og å kunne sikre at man har den gode forankringen. Derfor er vi opptatt av at dette er en viktig debatt. Vi er enig i at man må ha mulighet til å stenge ned, og man har også de mulighetene, men jeg mener – som koronakommisjonen – at det er viktig at man nå faktisk går gjennom dette.

Så vil jeg ta opp forslagene Fremskrittspartiet er med på i saken.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud har teke opp dei forslaga han refererte til.

Marian Hussein (SV) [13:44:43]: Vi står overfor mange utfordringer, både nasjonalt og internasjonalt. Som foregående taler sa: Det som først og fremst preger dagens nyhetsbilde, er Russlands grove overgrep overfor Ukraina. Jeg burde ha brukt hele innlegget på det, men det skal jeg ikke. Det jeg skal snakke om, er det nærliggende temaet demokratisk forankring, som det ukrainske folket også kjemper for.

Innen både miljø og helse og i krig og fred kreves det i vår tid inngripende tiltak av stor betydning for den en-

kelte samfunnsborger. Dette er fordi min frihet kan bli en annens ufrihet. Antidemokratiske strømninger har resultert i storming av den amerikanske kongressen, og tusener har tatt til gatene i europeiske byer i protest mot smitteverntiltak. Her hjemme har vi strevd med å få nødvendig oppslutning om vaksiner og munnbindbruk i enkelte deler av befolkningen. Vi så at åpenhet førte til at det var lettere å sette inn nødvendige tiltak der det var størst behov. Vaksinasjonskontorene i Oslo må nå redusere kapasiteten betydelig – både fordi veldig mange er vaksinert, og fordi det er en del som ikke banker ned dørene deres.

I krisetider er vår viktigste forsvarsberedskap at befolkningen har tillit til landets ledere, at demokratiske prosesser fungerer ved at inngripende tiltak er besluttet av folkevalgte og ikke av byråkratiet – og særlig viktig: åpenhet og innsyn og viktigheten av offentlig samtale, hvor man kan snakke om de ulike implikasjonene av et tiltak. Foregående talere har snakket mye om hvordan svenskene valgte å løse dette – svenskene valgte f.eks. ikke å stenge ned skolene, som vi lærte på turen – og om barn og unges behov.

Derfor er demokratisk forankring viktig, og at vi diskuterer det. Jeg registrerer at det ikke blir flertall for vårt forslag i dag. Demokratisk forankring gir legitimitet, og det trenger vi mest av alt i kriser. Vi i SV har følt oss relativt alene i kampen for demokratisk forankring. Vi hører all verdens unnskyldninger, først og fremst av praktisk art. Her i Norge har vi sittet i to år i ulike Teams- og Zoom-møter, og det er synd at vi ikke skal kunne organisere oss slik at vi sikrer demokratisk forankring og kontroll av inngripende tiltak. Det synes jeg ikke holder.

Seher Aydar (R) [13:48:00]: For to år siden ble vi satt på en vanskelig prøve i møte med en pandemi vi visste veldig lite om. Vi trenger nå å dra lærdommer av den, både for å styrke helseberedskapen og for å se hvordan kriser skal håndteres i et demokratisk samfunn. De siste to årene har regjeringen, med hjemmel i smittevernloven, bestemt

- at vi skal holde oss hjemme
- hvor mange gjester vi kan ha
- om vi kan holde restauranter, teatre og treningssenter åpne
- hvor langt fra hverandre vi må sitte på bussen
- at besteforeldre ikke har fått lov til å ha besøk på sykehjem
- at vi ikke har fått lov til å ha med oss pårørende når vi har trengt helsehjelp

Dette er enormt inngripende tiltak, men de aller fleste av oss er nok enige om at de sannsynligvis var helt nødvendige, og befolkningen har i stor grad etterlevd dem. Det hadde ikke vært mulig uten et tillitsbasert

samfunn. Den tilliten har en stor verdi. Det er faktisk en av de viktigste grunnene til at vi har klart å komme oss godt igjennom pandemien så langt. Det er en tillit vi skal forvalte med varsomhet og respekt.

For å kunne holde på tilliten i befolkningen må folk kunne føle seg trygge på at valgene som blir tatt for dem, er godt begrunnet og har bred støtte. Demokratiet er helt avgjørende også i krisetider – kanskje spesielt i krisetider. En pandemi er kanskje en unntakstilstand, men den har vart i over to år nå. Det forteller oss noe om at vi er nødt til å ha et lovverk som sikrer at demokratiet vårt er operativt på en god måte også i unntakstider. Også i kriser må befolkningen kunne være trygg på at de bestemmelsene som blir tatt, og som får konsekvenser for deres liv, er forankret i Stortinget, der de har blitt debattert og stilt spørsmål om i en åpen og demokratisk prosess.

Vi må kunne handle raskt, og vi skal handle på bakgrunn av kunnskap, men det kan aldri være en begrunnelse for å undergrave demokratiet vårt. Det tror jeg vi alle er enige om, heldigvis. Men vi er med på forslagene fordi vi mener at alle inngripende smitteverntiltak må forankres i Stortinget, enten før de vedtas, eller umiddelbart etterpå dersom forankring på forhånd ikke er mulig på grunn av en akutt situasjon, ikke minst ved en gjennomgang av smittevernloven, med den beskrivelsen som vi er inne i forslaget med.

Irene Ojala (PF) [13:50:41]: Jeg skal bare gi en liten stemmeforklaring til denne saken, sak nr. 12. I innstillingen til saken står Pasientfokus ved en feil sammen med flertallet. Jeg vil bare si at Pasientfokus vil støtte mindretallet.

Presidenten: Det vert no ein pause fram til votering kl. 14.

Stortinget tok pause i forhandlingane kl. 13.51.

Stortinget tok opp att forhandlingane kl. 14.00.

Votering

Etter at det var ringt til votering, sa

presidenten: Stortinget går til votering, og me startar med den resterande saka frå torsdag 10. mars, dagsorden nr. 55.

Votering i sak nr. 7, debattert 10. mars 2022

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Carl I. Hagen, Tor André Johnsen og Silje Hjemdal om utbetaling av vedtatt tilskudd til X Games Nor-

way (Innst. 181 S (2021–2022), jf. Dokument 8:99 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Turid Kristensen sett fram i alt to forslag på vegner av Høgre, Framstegspartiet og Venstre.

Det vert votert over forslag nr. 1, frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen betale ut tilskuddet til X Games Norway / SAHR på 15 mill. kroner som vedtatt ved behandlingen av statsbudsjettet for 2022, slik at dette kan gå til å gjennomføre kvalifikasjonsrunder og planlegge og gjennomføre et fullskala arrangement når pandemirestriksjonene tillater det.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre vart med 58 mot 40 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.01.15)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 2, frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen betale ut 2 mill. kroner av det vedtatte tilskuddet i 2022 til X Games Norway / SAHR Productions til planlegging av neste års arrangement, og at de resterende 13 millionene av det bevilgede tilskuddet for 2022 legges inn i statsbudsjettet for 2023 til gjennomføring av et fullskala arrangement på Lillehammer.»

Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre vart med 58 mot 42 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.01.35)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:99 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Carl I. Hagen, Tor André Johnsen og Silje Hjemdal om utbetaling av vedtatt tilskudd til X Games Norway – vedtas ikke.

Presidenten: Høgre, Framstegspartiet, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 61 mot 38 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.02.09)

Presidenten: Stortinget går så til votering over sakene nr. 1–9 og sak nr. 17 på dagens kart.

V o t e r i n g i s a k e n e n r. 1–4

Presidenten: Sakene nr. 1–4 er andre gongs behandling av lovsaker og gjeld lovvedtaka 46–49.

Det ligg ikkje føre nokon forslag til merknad. Stortingets lovvedtak er dermed godtekne ved andre gongs behandling og vert å senda Kongen i samsvar med Grunnlova.

V o t e r i n g i s a k n r. 5, debattert 17. mars 2022

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (endret regulering av alderspensjon under utbetaling) (Innst. 194 L (2021–2022), jf. Prop. 41 L (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt sju forslag. Det er

- forslaga nr. 1–5, frå Dagfinn Henrik Olsen på vegner av Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt
- forslag nr. 6, frå Mímir Kristjánsson på vegner av Raudt
- forslag nr. 7, frå Kjell Ingolf Ropstad på vegner av Kristeleg Folkeparti

Det vert votert over forslag nr. 6, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om at løpende alderspensjon og minste pensjonsnivå og garantipensjon i folketrygden, og pensjon fra de andre lovbestemte pensjonsordningene, blir G-regulert i 2022.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt vart med 95 mot 5 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.45)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 7, frå Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en opptrappingsplan for pensjonen for enslige minstepensjonister. Første økning må komme i statsbudsjettet for 2023.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Raudt har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Kristeleg Folkeparti vart med 82 mot 17 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.06)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 3–5, frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette en opptrappingsplan for minstepensjon i de årlige pensjonsoppgjørene slik at nivået økes med 7 500 kroner årlig, frem til minstepensjonen når fattigdomsmålet EU60. Første økning må komme inn i statsbudsjettet for 2023.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som følger opp Stortingets vedtak om at organisasjonene i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene skal kunne forhandle om andre spørsmål med betydning for pensjonistene, som innebærer at pensjonistene får reell forhandlingsrett. I forslaget må det tydeliggjøres hva pensjonistenes organisasjoner kan forhandle om.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Pensjonistforbundet får plass i Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU) på vegne av pensjonistenes organisasjoner.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 74 mot 26 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.23)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1 og 2, frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen korrigere for avviket mellom anslått og faktisk lønnsvekst i 2021 og tillegge dette pensjoner under utbetaling for 2022.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen regulere minste pensjonsnivå likt med lønnsveksten i 2022.»

Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 72 mot 28 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 14.04.43)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

I o v

om endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (endret regulering av alderspensjon under utbetaling)

I

I lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs gjøres følgende endringer:

§ 5 nr. 3 første ledd første punktum skal lyde:

Alderspensjon under utbetaling reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

§ 28 nr. 1 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Satsene reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

§ 34 tredje ledd skal lyde:

Pensjon under utbetaling reguleres med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

II

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:

§ 42 andre ledd første og andre punktum skal lyde:

Regulering av alderspensjon etter kapittel 5 under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*. Regulering av alderspensjon etter kapittel 5 a under utbetaling foretas ved at pensjonen reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med *gjennomsnittet av lønns- og prisvekst*, likevel slik at alderspensjon etter § 26 h reguleres etter første punktum.

§ 42 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Deretter reguleres pensjonsgrunnlaget i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

III

I midlertidig lov 29. juni 1951 nr. 34 om tillegg til lover av 13. desember 1946 om 1) Krigspensjonering for hjemmestykkepersonell og sivilpersoner og 2) Krigspensjonering for militærpersoner skal del III nr. 4 andre punktum lyde:

Fra fylte 67 år reguleres krigspensjon under utbetaling i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

IV

I lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere skal § 7 nr. 2 første ledd første punktum lyde:

Alderspensjon under utbetaling reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

V

I lov 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd skal § 57 nr. 1 andre ledd første punktum lyde:

Fra 67 år reguleres de nevnte satsene i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

VI

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere gjøres følgende endringer:

§ 39 andre ledd første og andre punktum skal lyde:

Regulering av alderspensjon etter kapittel 4 under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*. Regulering av alderspensjon etter kapittel 4 a under utbetaling foretas ved at pensjonen reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med *gjennomsnittet av lønns- og prisvekst*, likevel slik at alderspensjon etter § 11 h reguleres etter første punktum.

§ 39 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Deretter reguleres pensjonsgrunnlaget i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

VII

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 19-7 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Lønnsvekst fastsatt etter § 19-14 åttende ledd med deretter fratrukk av 0,75 prosent inngår i beregningene.

§ 19-9 andre ledd skal lyde:

Dersom pensjonen tas ut *før eller* ved 67 år, framgår minste pensjonsnivå av § 19-8. *Dersom uttaket skjer etter 67 år, oppreguleres minste pensjonsnivå som gjaldt da vedkommende fylte 67 år med lønnsveksten fram til uttakstidspunktet.*

§ 19-11 første ledd skal lyde:

For å ta ut alderspensjon før fylte 67 år må summen av grunnpensjon, tilleggspensjon og pensjonstillegg etter §§ 19-5 og 19-9 *minst* tilsvare minste pensjonsnivå med full trygdetid. *I vurderingen skal minste pensjonsnivå med særskilt sats etter § 19-8 sjette ledd bokstav a benyttes. Grunnpensjonen i basispensjonen, se § 19-5, skal beregnes med satsen etter § 3-2 tredje ledd. Se også § 19-15 tredje ledd.*

§ 19-14 andre ledd skal lyde:

Pensjoner under utbetaling reguleres i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

§ 19-14 tredje ledd skal lyde:

Satsene for minste pensjonsnivå, se § 19-8, reguleres i samsvar med *andre ledd*.

§ 19-14 sjette ledd skal lyde:

Til grunn for reguleringen legges forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år, og *forventet prisvekst i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk prisvekst året før.*

§ 20-11 andre ledd skal lyde:

Dersom pensjonen tas ut *før eller* ved 67 år, framgår garantipensjonsnivået av §§ 20-9 og 20-10. *Dersom uttaket skjer etter 67 år, oppreguleres garantipensjonsnivået som gjaldt da vedkommende fylte 67 år med lønnsveksten fram til uttakstidspunktet.*

§ 20-13 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Lønnsvekst fastsatt etter § 20-18 åttende ledd med deretter fratrukk av 0,75 prosent inngår i beregningene.

§ 20-15 første ledd skal lyde:

For å ta ut alderspensjon før fylte 67 år må summen av inntektpensjon og *garantipensjon minst* tilsvare garantipensjonsnivået med full trygdetid. *I vurderingen skal garantipensjonsnivå med høy sats benyttes, se § 20-9. Se også § 20-19 tredje ledd.*

§ 20-18 andre ledd skal lyde:

Pensjoner under utbetaling reguleres i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

§ 20-18 tredje ledd skal lyde:

Satsene for garantipensjon, se § 20-9, reguleres i samsvar med *andre ledd*.

§ 20-18 sjette ledd skal lyde:

Til grunn for reguleringen legges forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år, og *forventet prisvekst i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk prisvekst året før.*

VIII

I lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten skal § 3 syvende ledd første punktum lyde:

Pensjon under utbetaling reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

IX

I lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse skal § 4 tredje punktum lyde:

Pensjonen, unntatt forsørgingstillegg og AFP-tillegg, reguleres i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

X

I lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer gjøres følgende endringer:

§ 6-4 andre ledd fjerde punktum skal lyde:

Når avdøde var over 67 år ved dødsfallet, skal pensjonsgrunnlaget for tiden fra 67 år reguleres med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

§ 7-1 første ledd første punktum skal lyde:

Alderspensjon etter kapittel 2 under utbetaling reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

§ 7-1 andre ledd første punktum skal lyde:

Regulering av alderspensjon etter kapitlene 3 og 4 under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

§ 7-3 andre ledd første punktum skal lyde:

Fra måneden etter fylte 67 år reguleres etterlattepensjonen i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

XI

I lov 13. desember 2013 nr. 106 om tjenstepensjon skal § 4-14 første ledd andre punktum lyde:

Slik regulering skal være i samsvar med *et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst*.

XII

1. Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.
2. Ved regulering av alderspensjon under utbetaling 1. mai 2022 skal det ved beregning av gjennomsnittet av lønns- og prisvekst ikke korrigeres for avvik mellom forventet og faktisk prisvekst året før reguleringsåret.

Presidenten: Det vert votert over VII § 19-14 tredje ledd og § 20-18 tredje ledd.

Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 72 mot 28 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.14)

Presidenten: Det vert votert over resten av VII og dei andre romartala.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Votering:

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 6, debattert 17. mars 2022

Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 165/2019 av 14. juni 2019 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2015/2366 om betalingstjenester i det indre marked (PSD2) og forordning (EU) 2017/2055 om samarbeid og utveksling av informasjon mellom myndigheter (Innst. 183 S (2021–2022), jf. Prop. 225 S (2020–2021))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 165/2019 av 14. juni 2019 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2015/2366 om betalingstjenester i det indre marked (PSD2) og forordning (EU) 2017/2055 om samarbeid og utveksling av informasjon mellom myndigheter.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 7, debattert 17. mars 2022

Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godtakelse av forordning (EU) 2017/2226 om etableringen av inn- og utreisesystemet, forordning (EU) 2017/2225 om nødvendige endringer i forordning (EU) 2016/399 for så vidt angår bruken av inn- og utreisesystemet og forordning (EU) 2018/1240 om etableringen av fremrei-

sesystemet (videreutvikling av Schengen-regelverket) (Innst. 184 S (2021–2022), jf. Prop. 231 S (2020–2021))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgende

v e d t a k :

Stortinget samtykker i godtakelse av forordning (EU) 2017/2226 om etableringen av inn- og utreise-systemet, forordning (EU) 2017/2225 om nødvendige endringer i forordning (EU) 2016/399 for så vidt angår bruken av inn- og utreisestystemet og forordning (EU) 2018/1240 om etableringen av fremreisestystemet (videreutvikling av Schengen-regelverket).

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 8, debattert 17. mars 2022

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i grenseloven, utlendingsloven og politiregisterloven (etablering av systemer for inn- og utreise, fremreise og passasjerlisteopplysninger mv.) (Innst. 161 L (2021–2022), jf. Prop. 229 L (2020–2021))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgende vedtak til

l o v

om endringer i grenseloven, utlendingsloven og politiregisterloven (etablering av systemer for inn- og utreise, fremreise og passasjerlisteopplysninger mv.)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

Kapittel 2 overskriften skal lyde:

Kapittel 2. Visum, kontroll og bortvisning mv.

Ny § 9 a skal lyde:

§ 9 a Fremreisetillatelse

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2018/1240 om etableringen av fremreisestystemet (ETIAS-forordningen) gjelder som lov.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av forordningen, blant annet om saksbehandlingen for søknader om fremreisetillatelse og hvem som er klageinstans.

§ 17 første ledd bokstav b skal lyde:

b) når utlendingen ikke viser visum eller fremreisetillatelse når dette er nødvendig,

§ 17 første ledd ny bokstav n skal lyde:

n) når utlendingen nekter å avgi biometrisk personinformasjon når det er påkrevd etter rettsakten i grenseloven § 8 første ledd nr. 1 artikkel 6 nr. 1 bokstav f.

§ 23 første ledd bokstav c tredje punktum skal lyde:

Unntak gjelder også for utenlandske sjøfolk som arbeider om bord på utenlandsk registrert *sjøfartøy*.

§ 80 første ledd skal lyde:

Forvaltningsloven og personopplysningsloven gjelder *med mindre annet er bestemt i eller i medhold av lov*.

§ 84 a første ledd skal lyde:

Utlendingsmyndighetene skal uten hinder av taushetsplikt utlevere opplysninger til politiet når det er nødvendig for politiets oppgaver etter loven her eller *grenseloven kapittel 3*.

§ 90 syvende ledd første og annet punktum skal lyde:

Dersom slikt pålegg som nevnt i sjette ledd ikke blir fulgt, utreisefrist ikke er gitt, eller det er konkrete holdpunkter for å anta at utlendingen ikke vil forlate riket innen utløpet av fristen, kan politiet *uttransportere utlendingen*. Når særlige grunner taler for det, kan utlendingen bli ført til et annet land enn det vedkommende kom fra.

§ 91 skal lyde:

§ 91 Ansvar for utgifter mv.

En utlending som i medhold av loven *uttransporteres*, plikter å betale utgiftene ved sin egen utreise. Utlendingen skal også betale utgifter til vakhold når dette er nødvendig fordi det er grunn til å frykte at utlendingen vil motsette seg retur eller oppføre seg truende eller farlig i forbindelse med utreisen. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Er det stilt garanti for utgifter etter første ledd, kan utgiftene kreves dekket av garantisten. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Når en utlending som er kommet med *sjøfartøy* eller luftfartøy, eller som er brakt til riket av en transportør som utfører yrkesmessig landtransport av personer, blir bortvist, plikter transportmidelets eier eller leier enten å ta utlendingen om bord igjen, på annen måte bringe utlendingen ut av riket, eller dekke utgifter som måtte bli påført det offentlige ved at utlendingen *uttransporteres*. På samme måte foreligger det en plikt til å ta om bord *mannskap* og dekke utgifter til eskorte av utlendingen ut av riket når politiet finner dette nødvendig. Tilsvarende ansvar som transportmidelets eier eller leier har etter dette leddet, gjelder for transportmidelets fører eller agent i riket.

Tredje ledd gjelder tilsvarende ved utvisning som reaksjon på overtredelse av lovens regler om innreise og ved uttransportering av en utlending som nektes innreise til riket på grunn av et fortsatt gjeldende utvisningsvedtak.

Tredje ledd gjelder tilsvarende for sjøfolk om bord på sjøfartøy som har forlatt fartøyet i strid med § 16 første ledd. Ansvarer omfatter da også utgifter som måtte bli påført det offentlige i inntil tre måneder ved utlendingens opphold i riket.

For utenlandsk blindpassasjerer gjelder tredje og femte ledd tilsvarende, uten hensyn til om utlendingen har forlatt fartøyet i strid med § 16 første ledd.

Dersom utgiftene ved at utlendingen uttransporteres ikke dekkes etter første til femte ledd, dekkes de av staten.

Ansvarer etter tredje, fjerde, femte og sjette ledd gjelder ikke ved innreise over indre Schengengrense.

Bestemmelsen gjelder ikke for utlendinger som overføres fra Norge til et annet land i henhold til Dublin III-forordningen, jf. § 32 fjerde ledd.

§ 100 annet ledd bokstav a skal lyde:

- a) politiets oppgaver etter loven her *eller grenseloven kapittel 3,*

II

I lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten skal § 69 første ledd nr. 11 lyde:

11. gjennomføring av bestemmelsene om utlevering og taushetsplikt, jf. kapittel 5 og 6, *herunder at opplysninger i nærmere bestemte registre alltid er omfattet av taushetsplikten.*

III

I lov 20. april 2018 nr. 8 om grensetilsyn og grensekontroll av personer gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd annet punktum skal lyde:

Loven skal også legge til rette for lovlig bevegelse over grensene og bidra til å bekjempe grensekryssende kriminalitet, ulovlig innvandring og trusler mot folkehelsen.

§ 8 skal lyde:

§ 8 *Gjennomføring av EU-rettsakter og bistand fra europeiske grensekontrollteam*

Følgende rettsakter gjelder som lov:

1. *Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2016/399 om bevegelsen av personer over grenser (grenseforordningen), som endret ved Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/2225, Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/458 og Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2018/1240 artikkel 80*

2. *Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/2226 om etableringen av inn- og utreisestystemet (EES-forordningen)*

3. *Rådsdirektiv 2004/82/EF om transportselskapers plikt til å fremsende opplysninger om passasjerer (API-direktivet).*

Europeiske grensekontrollteam kan etter anmodning bistå politiet med gjennomføring av grensekontroll. Politiloven § 20 a annet og tredje ledd får tilsvarende anvendelse for utenlandske tjenestemenn som deltar under utførelsen av slike bistandsoppgaver.

§ 13 første ledd skal lyde:

Ytre Schengen-grense skal passeres over grenseovergangssted fastsatt av departementet *eller den departementet gir fullmakt,* og innenfor fastsatte åpningstider.

§ 15 første ledd ny nr. 5 skal lyde:

5. *etter begjæring på innretninger og anlegg som nyttes på eller er tilknyttet norsk kontinentalsokkel.*

§ 16 skal lyde:

§ 16 *Forhåndsmelding om reisende og mannskap*

Transportør av luftfartøy som kommer fra eller går til utlandet, og fører av sjøfartøy på vei til eller fra indre farvann eller norsk havn, skal, *med mindre annet er bestemt,* oversende opplysninger om reisende og mannskap til politiet, og melde planlagt tid og sted for ankomst eller anløp og avreise.

Ny § 16 a skal lyde:

§ 16 a *Forhåndsmelding om passasjerer (PNR-opplysninger)*

For det formål å bekjempe terrorisme og annen alvorlig kriminalitet plikter luftfartsselskaper ved flyvning til eller fra utlandet å overføre opplysninger om passasjerene (PNR-opplysninger) til PNR-enheten. Opplysningene skal overføres i samme omfang som de er innsamlet i selskapenes ordinære forretningsdrift.

Dersom flyturen deles med ett eller flere luftfartsselskaper, skal selskapet som utfører flyvningen overføre PNR-opplysningene over samtlige passasjerer.

PNR-opplysningene skal overføres

1. *24–48 timer før avgang og*
2. *umiddelbart etter at passasjerene har gått om bord i luftfartøyet, og fartøyets dører er lukket.*

Overføringer etter nr. 2 begrenses til oppdateringer og utfyllende opplysninger til de opplysninger som er avgitt etter nr. 1.

Når det unntaksvis er nødvendig med tilgang til PNR-opplysninger for å avverge en konkret og reell trussel i forbindelse med terrorhandlinger eller alvorlig kriminalitet, skal luftfartsselskapene etter anmodning fra PNR-enhe-

ten overføre PNR-opplysninger til andre tidspunkter enn de som er nevnt i tredje ledd nr. 1 og 2.

Luftfartsselskapene skal overføre PNR-opplysningene i elektronisk form til PNR-enheten.

Kongen gir forskrift om behandling av PNR-opplysninger, og kan gi forskrift om overføringen av slike opplysninger til andre tidspunkter enn de som er nevnt i tredje ledd.

§ 17 skal lyde:

§ 17 *Kontroll av sjøfolk som fratrer stilling på fartøy mv.*

En utlending som fratrer sin stilling om bord på et sjøfartøy, kan ikke forlate fartøyet før innreisekontrollen skal gjennomføres. Det samme gjelder en utlending som er blindpassasjer om bord i et sjøfartøy. Politiet bestemmer hvor og når innreisekontrollen skal finne sted.

§ 25 nr. 3 skal lyde:

3. grenseovergangssteder, blant annet om fastsetting, innretting av kontrollen og samarbeid mellom grensekontrollmyndigheten og eier eller driver av grenseovergangssted, jf. § 13,

§ 25 nr. 8 skal lyde:

8. hvilke fartøy og opplysninger som omfattes av § 16, av hvem, når og hvordan opplysningene skal oversendes og om plikt for fører til å rette seg etter politiets anvisning om ankomst-, anløps- eller avreisested for gjennomføring av inn- og utreisekontroll,

§ 25 ny nr. 12 skal lyde:

12. gjennomføringen av rettsakter som nevnt i § 8 første ledd, blant annet om behandling av opplysninger.

§ 26 første punktum skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser, påbud, forbud eller vilkår gitt i eller i medhold av § 9 første ledd annet punktum, § 10 annet ledd annet punktum, §§ 11, 12 eller 13, § 14 tredje ledd, § 16, § 16 a, § 17 eller § 25 nr. 1, 2, 7 eller 8.

§ 28 annet ledd nr. 4 skal lyde:

4. I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 6 annet ledd skal lyde:

Kongen kan i forskrift fravike lovens regler for innretninger og anlegg som nevnt i første ledd, samt gi forskrift om kontroll ved reise mellom disse og norsk landterritorium.

§ 6 femte ledd skal lyde:

Loven gjelder ikke for norske sjøfartøy i utenriksfart. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om når loven eller regler gitt i medhold av loven får anvendelse for norske sjøfartøy i utenriksfart som anløper norsk havn.

§§ 14 og 15 oppheves.

§ 16 skal lyde:

§ 16 *Adgang til riket for sjøfolk som fratrer stilling mv.*

Sjøfolk eller blindpassasjer om bord på sjøfartøy som skal innreisekontrolleres etter grenseloven § 17, kan ikke forlate fartøyet før det er fastsatt hvor og når innreisekontrollen skal gjennomføres.

Kongen kan gi forskrift om vilkårene for sjøfolk og blindpassasjerers adgang til riket, blant annet om sjøfolks landlov, og om saksbehandlingen og klageadgangen i slike saker.

§ 20 første ledd bokstav a og b oppheves. Nåværende bokstav c til g blir bokstav a til e.

§ 20 nytt fjerde ledd skal lyde:

Regler om plikt for transportør av luft- og sjøfartøy til å gi forhåndsmelding om reisende og mannskap følger av grenseloven § 16.

§ 22 skal lyde:

§ 22 *Adgang til å gjennomføre utlendingskontroll*

Kongen kan gi forskrift om Tolletatens og andre myndigheters adgang til å gjennomføre utlendingskontroll.

§ 66 første ledd bokstav a skal lyde:

a) når utlendingen grovt eller gjentatte ganger har overtrådt en eller flere bestemmelser i loven her eller grenseloven, forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt vesentlig uriktige eller åpenbart villedende opplysninger i en sak etter loven, eller unndrar seg gjennomføringen av et vedtak som innebærer at vedkommende skal forlate riket,

§ 100 b første ledd første punktum skal lyde:

I forbindelse med kontroll etter § 21 eller grenseloven § 15, eller i forbindelse med behandlingen av en sak etter utlendingsloven, kan politiet, Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda, Utenriksdepartementet, utenriksstasjon eller andre med kontrollmyndighet etter § 22 eller grenseloven innhente biometrisk personinformasjon i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk til kontroll av fremlagt oppholdskort eller kontroll av annet kort med registrert biometrisk personinformasjon etter § 100 a annet ledd.

§ 108 annet ledd bokstav a skal lyde:

Med bot eller med fengsel inntil seks måneder eller med begge deler straffes den som:

a) Forsettlig eller uaktsomt overtrer de bestemmelsene som er angitt i det følgende, eller forbud, påbud eller vilkår gitt i medhold av disse bestemmelsene:

§ 8 første ledd

§ 9 første og fjerde ledd

§ 16 første ledd

§ 19 første og annet ledd

§ 20 tredje ledd

§ 21 første ledd

§ 27 første ledd, jf. fjerde ledd

§ 55 første og annet ledd, med mindre overtredelsen rammes av tredje ledd bokstav f

§ 83 første og annet ledd

§ 90 sjette ledd

§ 93 første ledd annet punktum

§ 100 b første ledd annet punktum

§ 105 første ledd

§ 126 første ledd

§ 130 første ledd, jf. § 105

IV

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de ulike bestemmelsene skal tre i kraft til ulik tid. Endringene under del III trer i kraft straks.

Presidenten: Det vert votert over III Ny § 16 a.

Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 82 mot 15 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.49)

Presidenten: Det vert votert over resten av III og dei andre romartala.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken.

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile vart samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil verta sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9, debattert 17. mars 2022

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kristoffer Robin Haug og Rauand Ismail om en kvitteringsordning ved personkontroller (Innst. 185 S (2021–2022), jf. Dokument 8:36 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Rasmus Hansson sett fram eit forslag på vegner av Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det innføres en obligatorisk kvitteringsordning som sikrer at det alltid deles ut en kvittering til personer som er gjenstand for personkontroller i regi av politi og tollmyndigheter.»

Det vert votert alternativt mellom dette forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre har varsla støtte til forslaget.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:36 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kristoffer Robin Haug og Rauand Ismail om en kvitteringsordning ved personkontroller – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne vart tilrådinga vedteken med 82 mot 18 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.01)

Sak nr. 17 [14:08:09]

Referat

- (303) Statsministerens kontor melder at
 - lov om tollavgift (tollavgiftsloven)
 - lov om inn- og utførsel av varer (vareførselsloven) – er sanksjonert under 11. mars 2022
- (304) Utdannings- og forskningskomiteen melder å ha valgt Maren Grøthe til fungerende første nestleder
Samr.: Nr. 1 og 2 vert lagde ved protokollen.
- (305) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mimir Kristjánsson, Seher Aydar og Hege Bae Nyholt om å sikre reell streikerett (Dokument 8:144 S (2021–2022))

- Samr.: Vert sendt arbeids- og sosialkomiteen.
4. (306) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Birgit Oline Kjerstad, Lars Haltbrekken, Alfred Jens Bjørlo, Ola Elvestuen, Sofie Marhaug og Une Bastholm om å stanse gruvedumping i sjø (Dokument 8:145 S (2021–2022))
 5. (307) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Guri Melby og Alfred Jens Bjørlo om tiltak for energisparing og mer energi inn i kraftmarkedet (Dokument 8:148 S (2021–2022))
Samr.: Nr. 4 og 5 vert sende energi- og miljøkomiteen.
 6. (308) Endringer i gravplassloven (teieplikt og arkiv m.m.) (Prop. 65 L (2021–2022))
Samr.: Vert send familie- og kulturkomiteen.
 7. (309) Lov om levering av digitale ytelser til forbrukere (digitalytelsesloven) og samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 70/2021 av 5. februar 2021 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2019/770 om visse aspekter ved avtaler om levering av digitalt innhold og digitale tjenester (Prop. 66 LS (2021–2022))
Samr.: Vert send familie- og kulturkomiteen, unntatte B, som vert send familie- og kulturkomiteen, som legg sitt utkast til tilråding fram for utanriks- og forsvarskomiteen til fråsegn før innstilling vert lagd fram.
 8. (310) Endringer i lov om endringer i helselovgivning (oppheving av overføring av det offentlige tannhelsetjenestestansvaret) (Prop. 64 L (2021–2022))
Samr.: Vert send helse- og omsorgskomiteen.
 9. (311) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Roy Steffensen, Sylvi Listhaug, Morten Stordalen, Frank Edvard Sve, Silje Hjemdal, Per-Willy Amundsen, Tor André Johnsen, Erlend Wiborg og Terje Halleland om å fjerne drivstoffavgiftene for å kompensere for en ekstraordinær prisutvikling (Dokument 8:150 S (2021–2022))

Presidenten: Presidenten føreslår at representantforslaget vert sendt finanskomiteen.
Terje Halleland har bedt om ordet.

Terje Halleland (FrP) [14:09:08]: Situasjonen som har oppstått på bakgrunn av de ekstraordinære kostnadsøkningene, krever at det blir en rask oppfølging. Jeg ber derfor om at saken hastebehandles etter forretningsordenen § 39 andre ledd bokstav c.

Presidenten: Det ligg då føre to forslag til behandlingssmåte for representantforslaget.

Det vert votert alternativt mellom forslaget frå presidenten om komitébehandling og forslaget frå Fram-

stegspartiet om behandling etter forretningsordenen § 39 andre ledd bokstav c.

Votering:

Ved alternativ votering mellom forslaget frå presidenten og forslaget frå Framstegspartiet vart forslaget frå presidenten vedteke med 83 mot 17 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 14.09.46)

Vidare vart referert:

10. (312) Representantforslag fra stortingsrepresentantene André N. Skjelstad, Alfred Jens Bjørlo og Guri Melby om å få flyktninger raskt i arbeid (Dokument 8:147 S (2021–2022))
Samr.: Vert sendt kommunal- og forvaltningskomiteen.
11. (313) Statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli–31. desember 2021
12. (314) Riksrevisjonens undersøkelse av politi- og lensmannsetatens måloppnåelse på sentrale oppgaver (Dokument 3:7 (2021–2022))
Samr.: Nr. 11 og 12 vert sende kontroll- og konstitusjonskomiteen.
13. (315) Noregs fiskeriavtalar for 2022 og fisket etter avtalane i 2020 og 2021 (Meld. St. 8 (2021–2022))
Samr.: Vert send næringskomiteen.
14. (316) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ine Eriksen Søreide, Hårek Elvenes, Ingjerd Schou, Charlotte Spurkeland, Tage Pettersen, Erlend Larsen og Sveinung Stensland om å bekjempe falske nyheter og desinformasjon (Dokument 8:146 S (2021–2022))
Samr.: Vert sendt utanriks- og forsvarskomiteen.

Ein fortsette handlinga av

sak nr. 12 [14:10:37]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein og Audun Lysbakken om å sikre demokratisk forankring og kontroll av inngripende smitteverntiltak (Innst. 186 S (2021–2022), jf. Dokument 8:50 S (2021–2022))

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:11:06]: Smittevernloven er en fullmakts- og beredskapslov. Loven gir lokale og sentrale myndigheter kompetanse til å iverksette nødvendige smitteverntiltak. Den skal også gi grunnlag for at lokale og sentrale helsemyndigheter kan håndtere utbruddssituasjoner som på forhånd er ukjent, og som man ikke kjenner hendelsesforløpet til. Smittevernloven er, som det er sagt av flere talere, også en rettssikkerhetslov, noe som framgår av formålsbestem-

melsen. Ved iverksettelse av tiltak må hensynet til samfunnets interesser veies mot enkeltmenneskets personlige integritet og rettsvern.

Koronapandemien har medført behov for å iverksette en rekke inngrepene smitteverntiltak. Mange av tiltakene har blitt innført på kort varsel og ofte uten at det på forhånd har vært anledning til å gjennomføre ordinær høring.

Jeg er opptatt av at tiltakene til enhver tid er forholdsmessige, slik loven krever, og at befolkningen har tillit til det vi gjør. Det er viktig at regjeringen og departementet er åpne om de faglige og rettslige vurderingene som ligger til grunn for tiltakene, at vi informerer godt om tiltakene, og at de justeres raskt dersom erfaring eller ny kunnskap tilsier at tiltakene ikke lenger er forholdsmessige. Jeg mener vi har ivaretatt dette.

Regjeringen vil følge opp koronakommisjonens anbefalinger og ser også behov for en gjennomgang av bl.a. smittevernloven og helseberedskapsloven. I et slikt arbeid vil også de problemstillinger som representantene har tatt opp, måtte vurderes. I likhet med komiteens flertall mener jeg det er mest hensiktsmessig å gjøre det som del av en bred og helhetlig gjennomgang av relevant regelverk.

Jeg har ikke konkludert i spørsmålet om en slik regelverksgjennomgang skal skje ved nedsettelse av et lovutvalg eller på annen, egnet måte. Jeg vil komme tilbake til Stortinget med redegjørelse for hvordan regjeringen og departementet vil gjennomføre en regelverksgjennomgang sett i lys av anbefalinger fra koronakommisjonen og de erfaringene vi siden mars 2020 har høstet gjennom håndtering av covid-19-pandemien.

Presidenten: Det er klart for replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [14:13:48]: Koronakommisjonen ble satt ned i april 2020 og leverte sin første rapport i april i fjor. De skal levere sin andre rapport i løpet av våren – også det mest sannsynlig i april. Regjeringen har nå varslet at de også skal se på den resterende biten av koronahåndteringen, og det synes jeg er bra at en gjør. Det er en rekke anbefalinger, i hvert fall i den første delrapporten til koronakommisjonen. Statsråden var litt inne på det med lovverket, men det er en rekke andre ting som handler om koronahåndteringen, som planverk og oppfølging av kommunene, primærhelsetjeneste og sykehus. Mitt spørsmål til statsråden er: Hvordan har regjeringen tenkt å følge opp koronakommisjonens anbefalinger i det videre arbeidet?

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:14:40]: Pandemien er jo ikke over selv om tiltakene er lettet og vi lever livene våre ganske normalt igjen. Vi har varslet at vi skal komme med en endring av den strategien vi har for å hånd-

tere pandemien, og det skal være en leve-med-strategi. Vi vil ha covid-19-viruset blant oss i lang tid, og det kan komme nye varianter som kan overraske oss igjen. Vi vil legge fram dette helhetlig overfor Stortinget, hvor vi da synliggjør en beredskap som kan mobiliseres hvis ting skulle endre seg. Sånn situasjonen ser ut nå, går vi en lys vår i møte med en håndterlig smitte. På mange vis har vi nå gode indikasjoner på at vi er over smitte-toppen, og at det har gått veldig bra. Det er masse læring underveis fra koronakommisjonens arbeid som vi kommer til å ta med inn i den strategien, og så vil vi komme tilbake med eventuelle lovendringer etter det.

Erlend Svardal Bøe (H) [14:15:44]: Jeg deler statsrådens syn på at det er viktig å følge med på den videre utviklingen. Selv om vi på en måte nå er på god vei ut, kan det oppstå nye virusvarianter som gjør at vi må følge med på situasjonen videre. Når det gjelder representantforslaget, konkluderte koronakommisjonen med at en av utfordringene nettopp var det å ha demokratisk kontroll. Det er også en av grunnene til at f.eks. Høyre mener smittevernloven kanskje ikke er like god hvis en skal håndtere langsiktige pandemier. I den vurderingen regjeringen gjør i brevet en har sendt på bakgrunn av representantforslaget, konkluderer regjeringen med det samme – at det vil være feil å gjøre endringer underveis i håndteringen av en pandemi. Da er mitt spørsmål til statsråden hvilke tanker statsråden gjør seg om hvor lang varighet man skal ha, før man kan ha revisjon av en lov midt under en pandemi.

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:16:46]: Jeg er enig med representanten Svardal Bøe i at tidspunktet her og nå ikke er riktig for å sette i gang en lovendring. Først skal vi legge fram den reviderte strategien, så skal vi få rapport nummer to fra koronakommisjonen, som har skiftet leder, og som har jobbet med det som har skjedd fram til 31. oktober. Det er fortsatt et arbeid satt i gang knyttet til det å legge fram en egen helseberedskapsmelding for Stortinget, så vi er avhengig av å se disse prosessene i sammenheng før vi melder til Stortinget at det er riktig å sette i gang et lovarbeid for de to viktige lovene. Jeg er enig i at vi for en langvarig krise kanskje ikke har de riktige mekanismene, uten at jeg vil gå inn på akkurat hva det er. Jeg vil også si at vi har hatt en smittevernlov som har fungert etter hensikten.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [14:17:54]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi List-

haug, Bård Hoksrud og Morten Wold om å forplikte helseforetakene til å følge rådene pasienter får fra Ekspertpanelet (Innst. 187 S (2021–2022), jf. Dokument 8:51 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ynske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får også ei taletid på inntil 3 minutt.

Truls Vasvik (A) [14:18:39] (ordfører for saken): Først og fremst takk til komiteen for et som vanlig godt samarbeid. Dette er en viktig sak, der forslagsstillerne ønsker «å forplikte helseforetakene til å følge rådene pasienter får fra Ekspertpanelet».

Bakteppet for denne saken er alvorlig for enkeltmennesker rundt om i hele landet, og det er bokstavelig talt snakk om liv eller død.

Ekspertpanelet ble opprettet i 2018. Det er et verdifullt bidrag til trygghet og kvalitet i vår felles helsetjeneste. Ordningen skal sikre at all relevant behandling er vurdert, og Ekspertpanelet kan således både gi håp til pasienter og pårørende og ikke minst redde og forlenge liv.

Komiteens tilråding har et stort flertall bak seg for at dette representantforslaget ikke vedtas. Det betyr derimot ikke at de samme partiene fullt ut er fornøyd med dagens ordning. Det regner jeg med at de ulike partigrupperingene vil redegjøre for i egne innlegg, og jeg lar dette således være innledende saksordførermerknader.

Gjennomganger som er gjort av ordningen, viser at rådene i Ekspertpanelet i svært stor grad blir fulgt, og således kan en si at ordningen fungerer etter hensikten. Det er bra. Men det at en ordning fungerer etter hensikten, betyr ikke at det ikke er rom for forbedringer. For Arbeiderpartiet og Senterpartiet er det avgjørende at alle pasienter skal gis lik tilgang på gode tjenester uavhengig av hvor en bor, og hva en tjener. Dette gjelder også ved utprøvende behandlinger.

Den nylig gjennomførte evalueringen viste at det er et forbedringspotensial. Det har kommet viktige innspill i evalueringsrunden, og også i denne saken har Kreftforeningen kommet med viktige og gode innspill. Jeg er sikker på at statsråden tar med seg dette inn i sitt videre arbeid, og hun har allerede varslet, senest i Dagens Medisin for et par dager siden, at ordningen skal nå ut til enda flere pasienter og forbedres basert på innspill fra evalueringen.

Når Arbeiderpartiet og Senterpartiet sammen med, så vidt jeg kan se, alle de andre partiene ønsker å forbed-

re ordningen, betyr ikke det at vi mener at Ekspertpanelets rådgivende rolle skal endres. Det vil rukke ved det vedtatte beslutningssystemet, og det vil kunne gi utilsiktede, uheldige virkninger.

Når det er sagt, tror jeg vi alle bare kan forestille oss hva pasienter som får nei fra sykehuset etter at Ekspertpanelet har avgitt sitt positive råd, gjennomgår. Det er en svært reell problemstilling for dem det gjelder, og det påvirker folks liv når det er som aller mest sårbart. Derfor er Arbeiderpartiet og Senterpartiet klare på at tilgangen til vår felles helsetjeneste skal være lik i hele landet, og at det ikke er økonomien til det enkelte sykehus som skal avgjøre om rådene fra Ekspertpanelet skal gjennomføres.

Det er et viktig prinsipp at det er behandlingsansvarlig lege og helseforetak i samråd med pasienten som avgjør hvilken behandling som skal gis. Samtidig er det viktig å se på alle våre ordninger med et øye på forbedringer. Derfor er jeg glad for at statsråden er tydelig på at evalueringen skal brukes aktivt for å sikre enda bedre tjenester og behandling for pasientene våre.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:21:57] (komiteens leder): I Høyre har vi stor forståelse for intensjonene i dette forslaget, og det er slik som saksordfører Vasvik nettopp sa i sitt innlegg: For de pasientene som får sin behandling vurdert av panelet, er situasjonen kjempekrevene. Dette er pasienter som er svært alvorlig syke, og det er viktig at vi diskuterer og evaluerer denne typen ordninger, slik at vi er sikre på at de treffer slik intensjonen skal være.

Det var Høyre i regjering som bidro til å etablere Ekspertpanelet. Det var nettopp for å sikre at alvorlig syke pasienter som har fått beskjed om at helbredelse ikke er mulig, kan be legen sin om å kontakte Ekspertpanelet og få en vurdering av om det finnes studier, utprøvende behandling eller andre alternativer som pasienten kan ha nytte av. Så mener vi også at det er viktig å følge opp om formålet og hensikten med Ekspertpanelet faktisk har bidratt til å gi et bedre tilbud til svært alvorlig syke pasienter. Derfor ble det også, da vi satt i regjering, igangsatt en evaluering av mandatet til Ekspertpanelet.

Vi er enig i det som representanten Vasvik sa i sitt innlegg: Dersom det ble flertall for forslaget fra forslagsstillerne, ville det flytte beslutningsmyndighet fra helseforetaket til Ekspertpanelet. Det foreligger nå en evaluering, og det blir viktig å følge opp. Vi kan ikke nå konkludere med at man ikke vil gjøre endringer, at man ikke vil ønske det, men det er for tidlig. Det må foretas en skikkelig evaluering eller en vurdering av den evalueringen som er foretatt. Vi forventer at regjeringen følger opp dette og svarer opp en del av de spørsmålene som stilles i evalueringen, og kommer tilbake til Stortinget med en oppfølging av dette så raskt regjeringen kan. Det har stor

betydning for mennesker i en svært krevende fase å kunne være helt trygg på at de har fått tilgang til det aller beste vi kan gi dem i helsevesenet vårt.

Bård Hoksrud (FrP) [14:25:13]: Ekspertpanelet og etablering av Ekspertpanelet var veldig bra. Jeg håper og tror også at alle i denne sal vet at når man får Ekspertpanelets vurdering, er det den siste muligheten man har til å kunne få hjelp og livreddende behandling og medisiner. Jeg må bare si at her handler det om at for å få vurdering skal det være sånn at man har fått beskjed om at man kanskje har maks ett år igjen å leve. Da har man ikke tid til byråkrati, man har ikke tid til å vente. Representanten fra Høyre sier at det er for tidlig å konkludere. For de menneskene dette gjelder, er tid noe av det de har aller minst av. De trenger faktisk behandling. Jeg mener at vi skal ha et helsevesen som er til for syke folk, ikke for byråkrati. Alvorlig syke mennesker har ikke tid til byråkratisk tull og at vi ikke fatter riktige beslutninger.

Når en medisin er godkjent av Ekspertpanelet, mener Fremskrittspartiet at da har sykehusene å følge disse rådene. Det er smått utrolig at vi i Norge, et av verdens rikeste land, ikke tar oss råd til å gi livsforlengende medisiner til folk som lider, og jeg forstår ikke at de partiene som stemmer imot dette, mener at de er bedre til å vurdere dette enn Ekspertpanelet.

Line på 38 år har uhelbredelig kreft etter en celleprøve som ble feiltolket for flere år siden. Ekspertpanelet anbefalte at hun skulle få en ny, utprøvende behandling, men sykehuset valgte å ikke følge opp rådet fra Ekspertpanelet. Konsekvensen er at hun må bruke penger som hun fikk i pasientskadeerstatning, til å finansiere behandlingen hun trenger som følge av pasientskaden – dette til tross for at rådet fra Ekspertpanelet var at hun skulle få den behandlingen. En runde med behandling koster rundt 350 000 kr, en svimlende sum for vanlige folk. Heldigvis fikk Line etter at det ble oppmerksomhet om saken, behandlingen sin dekt av det offentlige.

Slik jeg ser det, hersker det liten tvil om intensjonen bak Ekspertpanelet. Jeg opplever både at formålet var tydelig, og at tidligere helseministre var tydelig på at dette var noe man skulle følge opp. Jeg er derfor svært skuffet over at Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti, SV og Rødt stemmer imot forslaget fra Fremskrittspartiet nå. Jeg har lyst til å spørre rett ut: Hvem er det de ikke stoler på? Er det rådene fra Ekspertpanelet, med noen av de fremste ekspertene vi har på området, er det Kreftforeningen, er det fastlegene som anbefaler medisin, eller er det pasientene selv de ikke stoler på?

Jeg mener at det er det denne saken handler om. Dette er viktig. I 2021 var det 250 søknader, det var 41

som ble behandlet, og det var seks pasienter som fikk livsforlengende medisiner. Dette handler om det siste halmstrået og den siste muligheten til å kunne få hjelp. Jeg håper derfor at man gjør som i fjellvettregel nr. 8 – mener jeg det er – at man snur i tide, og at flertallet i denne sal stemmer for Fremskrittspartiets forslag og sikrer at det ikke er økonomien på de enkelte sykehusene som avgjør om man får en behandling eller ikke.

Jeg tar opp det forslaget Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud har teke opp det forslaget han refererte til.

Marian Hussein (SV) [14:28:29]: Det kan sies relativt kort, det vi skal debattere her, for det er utfordringer knyttet til Ekspertpanelet. Jeg er glad for at ordningen er evaluert, og jeg ser fram til de forslagene som kommer.

Det er utfordringer knyttet til at syke mennesker med alvorlig livsforkortende sykdom og kort forventet levetid er utrygge på om de har fått all adekvat etablert behandling. Det er viktig å betrygge de menneskene om at alt er prøvd. For pasientene og de ansatte i sykehusene som behandler dem, er det viktig at all individuell vurdering er gjort, og det har de ansvar for, for å gi forsvarlig helsehjelp.

Vi i SV mener at dette forslaget fra Fremskrittspartiet vil flytte dette ansvaret for noen av de mest hjelpetregende pasientene, ut av sykehuset og til Ekspertpanelet. En slik ansvarspulverisering er ikke nødvendigvis til pasientens beste, og det kan også skape store geografiske forskjeller. Derfor stemmer vi i SV mot Fremskrittspartiets forslag i dag. Men vi kommer også til å følge med på de evalueringene som kommer av Ekspertpanelet, og se på hva vi kan gjøre bedre for å sikre alle de menneskene den tryggheten de trenger i en vanskelig livssituasjon.

Irene Ojala (PF) [14:30:39]: Vi i Pasientfokus synes det er fint at Solberg-regjeringen fikk etablert Ekspertpanelet. Helseregionene gikk sammen om å definere Ekspertpanelets mandat, og pasienter i en svært krevende helsemessig situasjon kan få en ny vurdering av behandlingsmuligheter, noe som kan gi pasientene håp. Vi skal ikke ta håpet fra folk, vi skal gi folk håp, og Ekspertpanelets vurdering er mest aktuell når etablert behandling er prøvd.

Dette er viktig ikke bare for den pasienten det gjelder, og for de nærmeste, som også er berørt, men det er også viktig å få ny kunnskap. De fleste pasientene som Ekspertpanelet vurderer, er kreftpasienter. At et ekspertutvalg vurderer en pasients mulighet, gir pasienten en sikkerhet for at alt som kan prøves, er prøvd. Utprø-

vende behandling gir kunnskap om nye behandlingsmetoder, og viljen til virkelig å prøve ut nye metoder er muligens én av årsakene til at flere kreftpasienter lever lengre på tross av at de har kreft med spredning.

Fra Pasientfokus' side er det også viktig at pasienter med ALS blir innlemmet i ordningen, slik at også nye metoder for dem kan utprøves. Det er viktig for en pasientgruppe som lever tøffe dager før de dør.

Ekspertpanelet skal ha en rådgivende rolle. Det ligger i mandatet. Det vil fortsatt være opp til behandlende lege, helseforetaket og pasienten å beslutte om Ekspertpanelets behandlingsråd skal følges, men om det blir slik at helseforetakene til enhver tid skal se på kostnadene ved den ene behandlingen uten å se på hvordan dette også kan gagne både pasienten og samfunnet, vingeclipper vi mandatet som Ekspertpanelet har.

Flertallet i helse- og omsorgskomiteen viser til at det er en pågående evaluering av Ekspertpanelet, og at departementet vil gjøre en vurdering av om det er behov for å gjøre endringer eller justeringer. På pasientenes vegne håper jeg at statsråden har tenkt å involvere Stortinget i denne saken, og jeg forstår det slik at det vil hun. Men hvis økonomien i det enkelte sykehus blir avgjørende med tanke på om en pasient blir henvist til vurdering hos Ekspertpanelet, og om pasienten får behandling, kan det fort bety ulike tilbud og ulike løsninger i ulike deler av Norge. Da kan pasienter i distriktene, i Finnmark og i Distrikts-Norge for øvrig, fort bli de som taper på dette.

Svein Harberg hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:33:28]: Regjeringen ønsker en sterk offentlig helsetjeneste som sørger for trygghet i hverdagen og tilgang på helsehjelp av høy kvalitet. Ekspertpanelet kan bidra til både økt trygghet og kvalitet ved å gi pasienter med begrenset forventet levetid en ny og grundig vurdering.

Departementet har nylig mottatt helseregionenes svar på oppdrag om å evaluere Ekspertpanelet. Evalueringen konkluderer med at Ekspertpanelet har levert godt i henhold til sitt mandat. Evalueringsrapporten og helseregionenes supplerende dokument inneholder likevel en rekke forslag til endringer i ordningen.

Regjeringen jobber kontinuerlig med å forbedre systemet, slik at norske pasienter skal få gode tjenester. Vi vil nå gå grundig gjennom disse forslagene med sikte på en videre utvikling av ordningen. Jeg vil påpeke at Ekspertpanelet har en rådgivende rolle. Det er behandlingsansvarlig lege og helseforetaket som i samråd med pasienten avgjør hvilken behandling som skal gis. Det er innenfor disse rammene vi vil se på behovet for å gjøre justeringer i lys av rapportens og helseregionenes for-

slag, og i lys av innspillene fra fag- og pasientorganisasjoner.

Jeg registrerer at komiteens flertall finner det naturlig å avvente denne prosessen, og eventuelt komme tilbake til saken når departementet har vurdert disse forslagene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:35:23]: Statsråden var i sitt innlegg inne på en oppfølging av evalueringen. Det er klart at det er avgjørende, for evalueringen og tillegget fra helseforetakene viser jo at det er en del ubesvarte spørsmål, og det er en god del forslag til endringer. Så mitt første spørsmål blir egentlig: Hvor raskt vil statsråden gjøre dette arbeidet, og hvor raskt vil man kunne se endringer som gjør at pasienter kan få større tillit, i den grad man eventuelt ikke har det, til at dette systemet vil fungere bedre?

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:36:13]: Vi vil følge opp forslag til endringer i ordningen innenfor de rammene som gjelder, nemlig at det er en rådgivende funksjon, og at ansvarsforholdene fortsatt er de samme, at det er behandlende lege som har ansvaret for å vurdere hva som er forsvarlig behandling. Så vil vi fortløpende gjøre justeringer med tanke på neste års oppdragsbrev – nå har jo helseregionene fått sitt oppdrag for i år. Vi har også en fot i bakken noen ganger med hensyn til å revidere oppdragsbrevene. Vi ser dette i sammenheng med det systemet vi har for nye metoder, men også i sammenheng med ønsket om å få opp flere kliniske studier og sikre god deltakelse over hele landet for pasienter som kan være aktuelle også for kliniske studier.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:37:15]: Premisset om endringer av Ekspertpanelet – at det skulle flyttes beslutningsmyndighet – forstår jeg da at statsråden fortsatt vil legge til grunn, og det har det jo vært bred enighet om her i Stortinget også. Men RHF-ene foreslår i sitt svar bl.a. at pasienten først skal få en optimal vurdering i egen region før henvendelsen sendes til Ekspertpanelet, og som Dagens Medisin tidligere har skrevet, er bl.a. lederen for Ekspertpanelet bekymret for at det vil kunne føre til at henvendelser til panelet vil bli silet. Det er en bekymring jeg deler. Da blir spørsmålet: Hvordan stiller statsråden seg til dette? Vil statsråden gå inn for å støtte et slikt forslag fra RHF-ene, som i utgangspunktet kanskje vil innskrenke pasientenes muligheter?

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:38:23]: Jeg tror nok at det tegnes opp en litt større avstand enn det som er tilfellet her, for det er en viktig forutsetning at man har fått en god vurdering av den tilgjengelige behandlingen

i egen helseregion, hvor det er behandlende lege som har ansvaret, og at det er en del av prosessen. Så hører jeg uttalelsene fra lederen i Ekspertpanelet, som er bekymret for en siling, og det er jo en bekymring. Jeg ser ikke umiddelbart at det skal være en annerledes vurdering. Jeg leser helseregionenes forslag til forbedringer, en grundigere vurdering av det som finnes, før man eventuelt går til Ekspertpanelet og blir henvist dit for en vurdering. Vi kommer til å se på alle forslagene og vurdere dem fortløpende, og så skal dette fortsatt være en rådgivende funksjon.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:39:28]: PricewaterhouseCoopers skriver i sin rapport at de ønsker en juridisk avklaring med tanke på pasientens rettighet til å få en vurdering av Ekspertpanelet. Vil statsråden be om en slik juridisk avklaring eller vurdering?

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:39:48]: Det er ikke noe som vi har vurdert foreløpig. Innenfor en rådgivende funksjon er det jo heller ikke rettigheten som skal vurderes. Da ligger den vurderingen til helseforetaket og behandlende lege, og det må være slik at den behandlingen som tilbys, er forsvarlig. Hvis Ekspertpanelet foreslår en annen type behandling, ligger det ikke automatisk i det at den behandlingen som ansvarlig lege og det lokale helseforetaket anviser, er uforsvarlig. Her må vi klare å skille, og innenfor den rollen som er en rådgivende funksjon, ønsker vi å se på forbedringer.

Bård Hoksrud (FrP) [14:40:46]: Det interessante er at etter at statsråden svarte komiteen, har Kreftforeningen sett et behov for å måtte ytterligere kommentere statsrådets svar, og det er ikke normalen.

Det jeg har lyst til å utfordre statsråden veldig klart og tydelig på, og som jeg håper hun kan svare konkret på, er den bekymringen man nå får om at det er det enkelte sykehus og den enkelte sykehusøkonomi som er det avgjørende. Jeg hører at flere i denne salen har kommentert at det er legen, behandlende lege osv. Ja, det er også behandlende lege som har sendt en forespørsel videre til og bedt om råd fra Ekspertpanelet, som vurderer utprøvede behandling som ikke er den normale behandlingen.

Da er spørsmålet mitt: Er det sånn at det er økonomi som skal få lov til å være avgjørende for om man får behandling eller ikke ved det enkelte sykehus? Da får man jo en forskjell når det gjelder hvilken behandling man får, avhengig av hvor i landet man er, fordi det er de forholdene som skal avgjøre, og ikke at man sier klart og tydelig at hvis man får en anbefaling fra Ekspertpanelet, så skal det følges opp. Det ville gitt lik behandling for alle i hele landet.

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:41:52]: Det følger av at Ekspertpanelet har en rådgivende funksjon, og det har de hatt helt siden de ble etablert. Det har vært ramme for deres arbeid. Vi har ellers et system for å innlemme virksomme terapier i hele helsetjenesten som kalles Beslutningsforum for nye metoder. I tillegg ønsker denne regjeringen å få opp antall kliniske studier, sånn at det kan være en mulighet også for dem som kommer fra distriktene og har et lokalt sykehusforetak som ikke nødvendigvis er et universitetssykehus hvor det er mange kliniske studier.

Lik tilgang til terapier sikrer vi gjennom de ordinære systemene. Det Ekspertpanelet gjør, er å gi råd om alternativer når de utprøvde terapiene ikke er til hjelp for pasienten.

Bård Hoksrud (FrP) [14:42:54]: Jeg registrerer at det ser ut som det er «Tause Birgitte» i salen i dag med hensyn til utfordringer jeg hadde til de andre partiene i Stortinget. Jeg synes allikevel de fire spørsmålene er like relevante overfor statsråden, som er den som er ansvarlig. Dette handler altså om mennesker som ser den siste muligheten til å kunne få hjelp, og hvor det er sagt at man kanskje har et år igjen å leve. Det er personer som er i en kjempealvorlig og vanskelig situasjon, og deres pårørende.

Spørsmålene jeg må stille til statsråden også, er: Er det rådene fra Ekspertpanelet man ikke stoler på? Er det Kreftforeningen? Er det fastlegen som anbefaler medisinen? Eller er det pasienten selv man ikke stoler på? Jeg håper noen snart kan svare på det. Jeg har utfordret Arbeiderpartiet. Statsråden fikk jeg ikke møte i Dagsnytt 18. Jeg møtte en representant, men han svarte heller ikke på de spørsmålene, så utfordringen går nå til helseministeren om på vegne av Arbeiderpartiet å svare på dette.

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:43:48]: Spørsmålet om hvem man stoler på og ikke, må nok representanten Hoksrud sortere for egen regning. Vi har et ekspertpanel som har en ramme for sitt arbeid, hvilke saker de skal vurdere, og hvordan de kan rådgi om alternativ til de kjente terapiene som ikke lenger er virksomme for de pasientene dette gjelder. Det er rammene for denne ordningen. Så har vi fått en evaluering som peker på noen justeringer og noen videreutviklinger for at den skal fungere bedre. Disse pasientene bør behandles på høyt alvor med det beste vi har tilgjengelig av kompetanse og muligheter, men jeg vil også si at det er like alvorlig å gi urealistiske forventninger til personer i en sånn krevende situasjon.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [14:45:00]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Morten Wold, Silje Hjemdal, Himanshu Gulati og Marius Arion Nilsen om å styrke norsk intensivkapasitet (Innst. 188 S (2021–2022), jf. Dokument 8:52 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:45:51]: (komiteens leder og ordfører for saken): Først vil jeg si takk til komiteen, som alltid jobber veldig konstruktivt og godt med alle de sakene komiteen har til behandling – så også i denne saken.

Vi skriver i våre merknader veldig tydelig hvordan vi sammen ønsker å gi honnør og berømme alle i norsk helsetjeneste for den store innsatsen som er lagt ned gjennom de siste – ganske presist – to årene, hvor samfunnet vårt har vært rammet av en veldig krevende pandemi. Som forslagsstillerne fremhever, har presset på helsetjenesten som helhet vært stort, og tiltak og restriksjoner i samfunnet har i stor grad vært basert på hva vår samlede helsetjeneste totalt sett kan tåle.

Komiteen har avholdt skriftlig høring i saken, og det kom ett høringsinnspill til saken.

Jeg går nå over til å redegjøre for eget partis, Høyres, syn i saken, og jeg regner fullt ut med at komiteens medlemmer kommer til å redegjøre for sine respektive partiers standpunkter.

Rett i forkant av pandemien, på slutten av 2019, forelå det en rapport, bestilt av regjeringen Solberg, som kom fra en arbeidsgruppe sammensatt av representanter fra de fire regionale helseforetakene, og som gjorde opp status, beskrev utfordringsbildet og ga fremtidsperspektiv på intensivkapasiteten i Norge. Den rapporten var tydelig. Det er ifølge den gjennomgangen behov for å øke intensivkapasiteten med 25–30 pst. fram til 2040.

Så kom pandemien, og det er viktig for oss i Høyre å legge vekt på at det ble satt i gang et stort stykke arbeid for å øke kapasiteten på kort sikt. Antallet respiratorer økte fra 700 til 1 100. 3 100 ansatte på norske sykehus gjennomgikk internopplæring i hvordan man skulle gi intensivbehandling til covid-19-pasienter, og private og ideelle sykehus har vært en viktig del av beredskapen.

Det viktigste da pandemien traff, var å håndtere de kortsiktige løsningene som ga oss muligheten til å håndtere et høyt trykk på intensivplasser under pandemien. På lang sikt mener Høyre det er behov for å øke den permanente kapasiteten. Det viste rapporten som vi bestilte og fikk levert i 2019, og vi startet også det arbeidet i regjering ved å utdanne – ja, det ble heldigvis 131 nye intensivsykepleiere av en satsing på 100 som vi ønsket.

Jeg vil ta opp Høyres forslag.

Presidenten: Da har representanten Tone Wilhelmsen Trøen tatt opp det forslaget hun refererte til.

Even A. Røed (A) [14:49:14]: Norges intensivkapasitet har stått på stedet hvil i ti år. Vi ligger ikke spesielt godt an med tanke på intensivsenger om vi sammenlikner oss med andre vesteuropeiske land. Dette er en utfordring som vi ser både i normale tider og i krisetid, som vi har vært igjennom de siste to årene.

Koronapandemien har utvilsomt fått oss alle til å ha argusøyne på intensivkapasitet, men vi skal også huske på at et økende antall eldre er en sentral faktor som forsterker behovet for en satsing på intensivkapasitet også i normale tider framover. Det er ikke bare pandemi og kriseberedskap vi skal ha i mente, selv om det selvfølgelig også skal trygges.

La det være helt klart: Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen tar dette på alvor, og vi sikrer intensivkapasitet både i normale tider og i krisetid. Vi jobber med å få opp kapasiteten, og vi er allerede i gang med å iverksette tiltak på både kort og lang sikt for å nå dette målet. Med tilleggsproposisjon, krisepakker og økt grunnfinansiering har vi allerede muliggjort prioriteringer av intensivkapasitet og beredskap. Vi er glad for at statsråden i årets oppdragsbrev til sykehusene har bedt helseregionene om å øke intensivkapasiteten, særlig i sykehus som har vært ekstra sårbare.

Vi har også tatt grep om å øke antall intensivsykepleiere. For 2022 er det bevilget 64 mill. kr til 200 nye utdanningsstillinger for spesialiserte sykepleiere, bl.a. innen intensivsykepleie. Regjeringen øker også opptakskapasiteten i universitets- og høyskolesektoren for sykepleierutdanninger med 500 studieplasser fra høsten 2022. Blant disse vil vi finne mange sykepleiere som drømmer om å gå inn i intensivsykepleie i framtiden, og de drømmene skal vi gjøre det attraktivt å realisere.

Regjeringen har også oppnevnt en helsepersonellkommisjon. Den skal gi en helhetlig og kunnskapsbasert vurdering av behovet for personell og kompetanse vi har fram mot 2040, og foreslå treffsikre tiltak for å utdanne, rekruttere og beholde kvalifisert personell i helse- og omsorgssektoren.

Jeg deler forslagsstillernes utålmodighet når det gjelder å øke intensivkapasiteten, og er stolt over at vi i

regjering har fått til mye på kort tid. Det viser handling og en endring i kurs for vår felles helsetjeneste.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [14:51:52]: Etter to år med pandemi har me verkeleg sett det presset som er på norsk helsevesen, norsk helsepersonell og særleg mi eiga yrkesgruppe, sjukepleiarane. Pandemien har understreka behovet for fagfolk.

Regjeringa har allereie auka kapasiteten for å utdanna fleire sjukepleiarar, med 500 studieplassar, der 300 av desse blir finansierte med friske midlar. Dette fiksar ikkje utfordringane i det norske helsevesenet, men til hausten kan 5 100 studentar starte på sjukepleiarutdanninga. Fleire får moglegheit til å bli sjukepleiar, og Noreg får dekt ein større del av behovet for fagfolk i helse- og omsorgstenestene.

Allereie før pandemien mangla me helsepersonell her i landet. I 2019 mangla det 4 500 sjukepleiarar og 1 100 spesialsjukepleiarar. Skal me auke kapasiteten, er det viktig å auke talet på intensivsjukepleiarar og spesialsjukepleiarar. I tillegg til 131 nye utdanningsstillingar for intensivsjukepleiarar i 2021 sørjde Arbeidarparti-Senterparti-regjeringa i haust for 25 mill. kr i 2022-budsjettet til å etablere minst 30 nye utdanningsstillingar for spesialsjukepleiarar.

I høyringsinnspelet frå Sjukepleiarforbundet til representantforslaget trekkjer dei bl.a. fram mobilisering av helsepersonell som i dag jobbar i andre bransjar, som meg sjølv. Sjukepleiarforbundet meiner at det er rundt 700 utdanna intensivsjukepleiarar som jobbar i andre yrke.

Eg er glad for at regjeringa raskt etter at ho blei innsett og starta sitt verke, sette ned ein helsepersonellkommisjon, og for at regjeringa er tydeleg på at eitt av deira viktigaste mål er å sikre nok fagfolk med riktig kompetanse i helse- og omsorgstenesta. Skal me klare å styrkje norsk helsevesen framover, må me utdanne, rekruttere, behalde og mobilisere kvalifiserte fagfolk. Det blir ein viktig jobb framover som eg er glad for at regjeringa har starta på. Det er sett ned ein helsepersonellkommisjon som skal levere ei NOU innan 1. februar 2023. I tillegg ønskjer eg å nemne tillitsreforma, som skal sikre at ein skal få jobbe med det ein er utdanna til, og at det skal vere mindre papirarbeid – ei såkalla avbyråkratiseringsreform.

Dagens regjering er tydeleg på at den offentlege helsetenesta skal sørge for beredskap og tryggleik i kvardagen og tilgang på helsehjelp av høg kvalitet ved behov. Intensivkapasiteten er ein viktig del av dette. I Hurdalsplattforma står det bl.a. at regjeringa vil auke intensivkapasiteten. Eg meiner det ikkje er nokon tvil om kva regjeringa vil, og at beredskap og intensivkapasitet er høgt på dagsordenen.

Eit grundig arbeid er i gang, og mens me ventar på NOU-en til helsepersonellkommisjonen, utgreiingar i helseføretaka om framtidige behov for intensivkapasitet, arbeidet i koronakommisjonen om intensivberedskap, i tillegg til tillitsreforma, meiner Senterpartiet og eg at det er ukløkt å setje i gang parallelle prosessar, som er det som vil skje dersom forslaga i representantforslaget blir vedtekne.

Bård Hoksrud (FrP) [14:55:10]: Jeg håper munnbind, nedstenging, 1-meter og hjemmekontor er noe som tilhører fortiden. Likevel er det viktig at vi tar lærdom av fortiden og sørger for å være bedre rustet dersom det i fremtiden skulle komme en ny pandemi, eller dersom det kommer en ny og farligere variant av koronaviruset. For det som har vært konsekvensen av pandemien, er utbrente sykepleiere, overtid og sprengt sykehuskapasitet.

Vi trenger stadig flere sykepleiere, men likevel står ikke lønnen i stil med arbeidsmengden. Vi har fått høre om sykepleiere som har jobbet lange dager i ett kjø, og likevel sitter mange av dem med dårlig samvittighet etter jobb fordi de føler at de ikke har fått gjort nok. Det er hjerteskjærende å høre, og sånn kan vi ikke ha det. Sykepleiere trenger bedre lønn, og de trenger flere kollegaer. Derfor foreslår Fremskrittspartiet å heve lønnen for sykepleiere og helsefagarbeidere med 3 prosentpoeng utover ordinær lønnsvekst, i tillegg til at vi ønsker å tilby 2 500 nye studieplasser innen sykepleie.

Intensivkapasiteten har vært toneangivende for hvor åpent vi har kunnet holde samfunnet. Lærdommen er at intensivkapasiteten er for lav. Vi trenger en langsiktig plan for å bygge opp intensivkapasiteten slik at vi er bedre rustet dersom en ny pandemi feier over oss. Vi trenger også å hente tilbake igjen noen av de 700 intensivsykepleierne som har funnet andre yrker å jobbe i, som vi virkelig skulle hatt under pandemien, og som vi mener det er viktig å styrke framover.

Jeg må si jeg begynner å bli litt lei av venstresiden som til enhver tid skal gå til krig mot private aktører. Under bølgen i vinter hadde man ledig kapasitet hos private aktører, men likevel velger regjeringen og Kjerkol heller å la køen vokse enn å benytte seg av den ledige kapasiteten som er hos private. Jeg synes faktisk at ideologifanatikerne i Arbeiderpartiet, SV, Senterpartiet og Rødt bør gå litt i seg selv, for dersom ikke private hadde bistått både i sykehus og i kommunale pleie- og omsorgstjenester, hadde disse knelt tidlig i pandemien.

Jeg synes alle bør lese kronikken til Anita Tunold i Aleris i Dagens Næringsliv. Den setter en del ting i perspektiv. Ettermålet fra pandemien er at vi har fått en lang Kjerkol-kø som de private aktørene fortsatt er villig til å kutte ned, men likevel vil ikke den ideologisk styrte

regjeringen ta ansvar og benytte seg av den ledige kapasiteten til beste for alle de syke som trenger hjelp, og som faktisk står i behandlingsskø.

Jeg ønsker å fremme Fremskrittspartiets forslag i saken og de forslagene vi er med på. Jeg mener at det å utnytte og bruke all den private viljen og ønskene om å bidra for å gi pasientene et best mulig tjenestetilbud, er noe alle burde heie på, sånn at man får ned køene og folk blir behandlet og blir friske. Det burde være noe alle i denne salen var opptatt av – ikke hvem som gjør det, og systemene, men at folk faktisk får behandling. Derfor er fritt behandlingsvalg og det å bruke den ledige private kapasiteten viktig. De bistår, de bidrar til å ta topper, og de sørger for å hjelpe pasientene.

Presidenten: Da har representanten Bård Hoksrud tatt opp de forslagene han refererte til.

Presidenten vil presisere at det var et par ord og uttrykk som i hvert fall var på grensen for det vi anser som parlamentariske uttrykk i salen, så det kan kanskje velges andre uttrykk.

Marian Hussein (SV) [14:58:37]: At det er en lav intensivkapasitet ved norske sykehus, har fagmiljøene varslet om gjennom mange år. Flere av landets sykehus hadde fulle intensivavdelinger lenge før koronaen kom. Norge har lavere intensivplassdekning enn gjennomsnittet av OECD-landene, og jeg merker meg at fagmiljøene anslår at 50 pst. økning kunne vært en god begynnelse.

Det er prisverdig at Fremskrittspartiet ønsker å styrke intensivkapasiteten, men det er samtidig fascinerende – nå registrerer jeg at representanten fra Fremskrittspartiet har forlatt salen – at partiet etter mange år i regjering og som ansvarlig for vedtatt statsbudsjett ser det nødvendig å foreslå en krisepakke for deler av norsk helsevesen. Det var en varslet krise før koronaen kom, og dersom Fremskrittspartiet hadde gjort jobben sin i regjering, kunne trolig intensivkapasitetskrisen vært unngått.

Turen vår til Sverige lærte oss mye om hvordan privatisering førte til at eldreomsorgen knelte, så når representanten Hoksrud viser til private aktører og hvor viktige de er, kan ansvarsapulverisering og privatisering over en lav sko også føre til utfordringer for vårt felles helsevesen. Men jeg heier på Fremskrittspartiet, for jeg synes vi trenger alle med på laget, og dette forslaget gir oss mulighet til å se på hva det er regjeringen faktisk har planlagt.

Statsråden skriver til komiteen at departementet har et utredningsarbeid på gang. SV er svært utålmodig. Vi har dårlig tid, og fagfolkene kan gi tydelige anbefalinger om løsninger. Vi må klare å kombinere fokus på de langsiktige løsningene, som f.eks. å øke utdanningska-

pasiteten, med kjappe løsninger som ligger snublende nær. Vi skal rekruttere, men først og fremst beholde de menneskene vi har. Sykepleiere og leger er døds slitne, og applaus hjelper lite. Et nærliggende tiltak er å styrke støttepersonellet rundt sykepleierne og legene, slik at fagfolk kan brukes til det de er utdannet til. Det er særlig grunn til å slå et slag for helsefagarbeiderne.

Jeg ønsker å si fra denne talerstolen at stortingsrepresentanten Kjerkol hadde veldig mange offensive forslag her i huset som jeg gjerne ser at statsråd Kjerkol følger opp. Det hadde i hvert fall vi i SV satt pris på, og vi er utålmodige.

Seher Aydar (R) [15:01:53]: Mangelen på intensivkapasitet er som sagt en godt varslet krise. Allerede under svineinfluensaen i 2009 begynte varsellampene å blinke. I kjølvannet av det konkluderte Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap med at pandemiplanen må revideres, og at intensivkapasitet bør vies større oppmerksomhet enn i gjeldende plan. Men økningen av intensivkapasiteten har vi sett lite til. Norge er blant landene i Europa med lavest intensivkapasitet i forhold til antall innbyggere.

Riksrevisjonen gjorde en undersøkelse av bemanningssituasjonen for sykepleiere, jordmødre og spesialsykepleiere i 2019. De slo fast at helseforetakene har store utfordringer med å rekruttere og beholde helsepersonell. De fant at nesten tre av fire intensivavdelinger har ledige stillinger, og at nesten 20 pst. av intensivsykepleierne var over 60 år. Samtidig ble det utdannet færre.

I stedet for at situasjonen ble tatt tak i, ble hullene i vaktbøkene dekket inn av innleide vikarer gjennom private bemanningsbyråer. Det er kortsiktig tenkning som gir dårligere beredskap. Det så vi ganske tydelig i mars for to år siden, da det øyeblikkelig ble utløst en bemanningskrise i hele helsevesenet, særlig på intensiv, fordi grensene stengte og vikarene ikke kom.

Det er bra at det nå skal utdannes flere, men det er ikke nok. Vi har flere hundre intensivsykepleiere, tusenvis av sykepleiere og helsefagarbeidere som ikke jobber som det lenger. Vi må ha et helsevesen som klarer å beholde folkene, og når vi ber dem komme tilbake, kan det ikke være til en større belastning enn den de forlot.

Under pandemien har vi sett at politikere er enige om at vi trenger bedre intensivkapasitet. Det er jo bra, men to år senere har vi fortsatt ikke klart den nødvendige økningen. Erfaringen viser igjen at vi trenger politisk styring av sykehusene basert på behovene, ikke etter bedriftsøkonomiske modeller. Politikerne har med helseforetaksmodellen gitt fra seg kontrollen til helseforetakenes styrer, som har instruks om å levere et stramt budsjett i balanse. Da sparer de bl.a. ved å holde bemanningen lav og de dyre intensivplassene nede på et mini-

mum. Det er ikke styring etter bunnlinja, men styrking av beredskapen med demokratisk styring vi trenger framover.

Pandemien har understreket viktigheten av god sykehuskapasitet og helseberedskap, og at det å ta vare på dem som jobber i helsetjenesten, er den viktigste investeringen vi gjør. Pandemien har lært oss at vi må slutte å leke butikk. Denne gangen håper jeg at vi lærer og viser det i praksis framover.

Sveinung Rotevatn (V) [15:05:04]: Intensivkapasitet er sjølv sagt alltid viktig, og pandemien har vist oss ei tid då det er særleg viktig, fordi vi rett og slett har drive og dimensjonert fridomen i samfunnet etter storleiken på intensivkapasiteten på sjukehusa – og det er det eit stort alvor rundt.

Grunnen til at eg tek ordet, er det som slår meg med debatten her, at det alle snakkar om, er å utdanne fleire – fleire sjukepleiarar, meir ressursar. Det kan sjølv sagt ikkje skade, det ville vore veldig bra. Eg lurar likevel på om det er det som er hovudutfordringa. Grunnen til at eg stiller det spørsmålet, er at Noreg er det landet i OECD som har flest sjukepleiarar per innbyggjar, vi har nesten flest legar, vi har allereie størst del av befolkninga sysselsett i helsesektoren, og likevel klarer veldig mange andre land å ha ein mykje betre intensivkapasitet enn oss. Då slår det meg: Kan det vere at utfordringa ikkje berre er pengar, men også organisering? Det har ingen snakka om hittil i debatten, men eg håpar at statsråden vil kome inn på det.

Om ein ser til eit ganske nærliggjande land å samanlikne seg med, nemleg Sverige, som er eit land som har færre sjukepleiarar enn oss, som brukar mindre pengar enn oss, og som har færre legar, har dei betre intensivkapasitet, og dei klarer å få den intensivkapasiteten med halvparten så mange intensivsjukepleiarar per plass. Det kan sjølv sagt vere at dei gjev eit frykteleg dårleg tilbod, men eg trur ikkje det. Det som har vore peika på som forskjell mellom oss og dei, er i og for seg ikkje pengebruken, men at ein i Sverige opererer med andre typar turnusordningar – det er jo interessant – og ikkje minst at ein har fått på plass mange fleire helsefagarbeidarar inn i intensivavdelingane, mens ein i Noreg brukar mykje sjukepleiarar.

Eg skulle ønskje at vi i desse debattane, når vi no skal jobbe for eit felles mål om å få opp intensivkapasiteten – og det må vi få – ikkje berre snakkar om å utdanne fleire og bruke meir pengar. Det må vi gjere, det er fint, det begynte vår regjering med, og det gjer regjeringa no, men eg skulle ønskje at vi også snakka om desse spørsmåla om organisering. Det er lett å peike på pengeutfordringar, og det er på ein måte alltid det enkle politisk å snakke om, men eg er ikkje overtydd om at det alltid er

hovudutfordringa. Eg trur ikkje minst vi skal snakke om å få opp intensivkapasiteten, ikkje berre permanent, men å ha på plass eit system som gjer at ein kan rigge han opp raskt midlertidig. Det var det vi såg behovet for under pandemien, og det behovet kan komme igjen. Vi kan ikkje operere med ein varig overkapasitet, men vi må kunne rigge opp raskt.

Då er ikkje minst organisering viktig. Og korleis kan ein organisere alternativt i krisesituasjonar? Vi har sett noko av det under pandemien, ein har teke nokre grep, noko omorganisering på sjukehusa har fungert. Men der må ein nok gjere mykje meir, og det håpar eg vi kan diskutere meir i desse debattane, og kanskje også at statsråden kan kome inn på det i sitt innlegg.

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:08:28]: Regjeringen har vært tydelig på at vi skal øke intensivkapasiteten. Det skal være en robust permanent kapasitet som taker naturlig variasjon, og en fleksibilitet i kapasiteten slik at man raskt skal kunne oppskalere ved behov – som siste taler var opptatt av – som ved større beredskapssituasjoner av kortere eller lengre varighet. En slik kapasitet er avhengig av økt grunnfinansiering og flere fagfolk. Det er et arbeid vi allerede er i gang med.

Jeg er enig med representantene i at vi har behov for tiltak både på kort og lengre sikt for å nå målene for intensivkapasitet, og derfor er prosessene i gang for å få til det. For 2022 er det bevilget 64 mill. kr til 200 nye utdanningsstillinger for spesialsykepleiere, bl.a. intensivsykepleie. Fra høsten 2022 skal opptakskapasiteten til sykepleierutdanningene økes med 500 plasser, og intensivsykepleie skal prioriteres. Regjeringen har også oppnevnt en helsepersonellkommisjon. Den skal gi en helhetlig og kunnskapsbasert vurdering av behovene for personell og kompetanse helt fram til 2040 og deretter foreslå treffsikre tiltak for å kunne utdanne, rekruttere og beholde kvalifisert personell i helse- og omsorgssektoren.

Som et viktig tiltak på kort sikt er finansieringen til sykehusene økt, først med 700 mill. kr over Solberg-regjeringens nivå, og deretter med ytterligere 1,5 mrd. kr, noe som bidrar til at viktige funksjoner som beredskap og intensivkapasitet kan prioriteres. I årets oppdragsdokument har jeg bedt helseregionene om å øke intensivkapasiteten og særlig prioritere sykehus som over tid har hatt høyt belegg. Jeg har også bedt helseregionene vurdere helsepersonellbehov og kompetansehevende tiltak for å skape fleksibilitet i behandlingsskapasiteten og for å avlaste intensivavdelingene. I tillegg har jeg bedt om at de innhenter kunnskap og erfaringer om organisering av intensivkapasitet også fra andre land.

Det pågår allerede utredninger i helseregionene om det framtidige behovet for intensivkapasitet, og korona-

kommissjonen skal vurdere behovet for intensivberedskap når de kommer med sin endelige rapport om kort tid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [15:11:21]: Jeg merker meg at regjeringen finansierer nye utdanningsstillinger gjennom en krisepakke. Det er i Innst. 119 S for 2021–2022.

Vil statsråden garantere at regjeringen følger dette opp i de ordinære budsjettene fremover?

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:11:45]: Vi gjør begge deler. Vi har også en økning i utdanningsstillinger i tilleggsbrevet som kom etter at Solberg-regjeringen la fram sin Prop. 1, slik at vi gjør begge deler.

Utdanningsstillinger er noe som binder ressurser over flere år, det er ikke et løp vi har tenkt å starte opp for så å nedskalere. Vi har et økende behov for helsepersonell, og tilgangen på fagfolk er noe av det regjeringen og mitt departement prioriterer høyest. Det ser man også i kapitlene som omhandler helse i Hurdalsplattformen. Oppgavene handler om å organisere, utdanne og rekruttere fagfolk for helsetjenestens behov.

I tillegg er det viktig at vi greier å beholde dem vi har. Mye erfaring går dessverre tapt gjennom at særlig spesialsykepleiere jobber i andre sektorer. Det beklager jeg, og det trenger også vår oppmerksomhet.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [15:12:43]: I statsrådens innlegg nevnte hun den styrkingen av sykehusene som Støre-regjeringen bevilget i sitt tillegg til statsbudsjettet, på 700 mill. kr. Da ser jeg bort fra 1,3 mrd. kr som må betegnes som koronakrisemidler. Det er altså 332 mill. kr av de 700 mill. kr som går til å styrke basisbevilgningen til RHF-ene. Både statsråden og statsministeren har brukt disse midlene i argumentasjonen. Statsråden har sagt at hun vil prioritere intensivkapasiteten, prioritere beredskap og prioritere psykisk helse. Statsministeren har sagt at det skal brukes til å styrke rusomsorg og psykisk helse, få ned ventetider og ta igjen etterslepet.

Hvilke løfter vil statsråden avlyse? Hvordan skal man klare å gjøre alt dette for 332 mill. kr?

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:13:51]: Budsjettet til sykehusene våre er på 150 mrd. kr, og det brukes på alle de områdene representanten Trøen viste til. Når det vises til den styrkingen som Støre-regjeringen plusset på Solberg-regjeringens budsjett, var halvparten av det økt grunnfinansiering. Grunnfinansiering gjør det mulig å prioritere beredskapsfunksjonene i sykehus. Den aktivitetsbaserte finansieringen er avhengig av at det er aktivitet, at planlagt behandling går som den skal, mens

det som er beredskapsfunksjoner, som akutt, føde og ikke minst intensiv, er avhengig av en mer robust grunnfinansiering. Vi har i tillegg styrket lavterskel psykisk helse. Det kommer i tillegg til bevilgningene over sykehusbudsjettet. Akkurat hvilke løfter representanten Trøen har fanget opp og ikke, er litt vanskelig for meg å si, men sånn ser budsjettet ut.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [15:14:55]: Bakgrunnen for spørsmålet er selvfølgelig at når man møter statsråden eller andre i debatt, er man veldig opptatt av at denne nye regjeringen har styrket sykehusenes basisfinansiering. Den styrkingen er altså på 0,4 pst. Det er helt riktig, som statsråden sier, at sykehus- og helsebudsjettet er stort. Poenget fra min side er å spørre statsråden om det er riktig at man for denne økningen både skal kunne ta ned ventetider, satse mer på psykisk helsevern i sykehusene, sørge for mer beredskap og i tillegg styrke intensivkapasiteten – for disse 332 mill. kr, eller 0,4 pst., som trekkes fram av Arbeiderpartiet i debatter, særlig når vi har diskutert intensivkapasitet.

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:15:55]: Denne regjeringen har gitt i oppdrag til helseregionene at de skal bruke hele budsjettet. Jeg vil tro at det også var Solberg-regjeringens formål at man skulle få ned ventetidene, og at man skulle styrke innsatsen rettet mot psykisk helse og rus. Jeg har hørt representanter fra Trøens parti også si det. Målet er å bruke hele helsebudsjettet på disse styrkingene.

Når vi viser retning, er det basert på at det er en politisk uenighet mellom regjeringspartiene og dem som har styrt tidligere, i hvordan vi finansierer sykehusene, og hvordan vi vektet grunnfinansiering. Den rød-grønne regjeringen hadde en femti-femti-fordeling mellom den aktivitetsbaserte finansieringen og det som er basisfinansiering. Så valgte min forgjenger og Solberg-regjeringen å vekte det annerledes, med større innslag av aktivitetsbasert finansiering. Vi mener det ikke ruster oss for de viktige beredskapsfunksjonene alle sykehusene har, og derfor har vi vist retning i tilleggsbrevet.

Liv Gustavsen (FrP) [15:17:10]: Jeg registrerer at helseministeren fortsatt stiller seg negativt til å la de private aktørene avlaste det offentlige helsevesenet.

Under krisesituasjoner som smittetoppene i koronapandemien trenger man ekstraordinære ressurser, og der har de private virkelig stilt opp og vist hva de er gode for. De har stilt opp. Likevel mener helseministeren at bruk av private aktører er en uting. Jeg mener helseministeren har ideologiske skylapper, og at det er rasjonelt å benytte seg av den ledige kapasiteten som finnes. Ved eventuelle nye smittetopper og med høye innleggings-

tall: Hvordan vil statsråden løse dette, og hvor skal hun hente de ekstraordinære ressursene fra?

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:18:09]: Jeg tror det er best hvis regjeringen og statsråden får redegjøre for hva regjeringen og statsråden mener, for når Fremskrittspartiet gjør det, blir det faktisk feil. Helseregionene bruker i ganske stor utstrekning private gjennom avtaler, og dem ønsker vi skal ha lengst mulig varighet. Vi ønsker også at ideelle skal kunne slippe til gjennom såkalte rammeavtaler. Så denne ideologiske skylapp- og merkelappdebatten synes jeg ikke har rot i virkeligheten. For et år siden forhandlet Fremskrittspartiet med daværende regjering om RNB og ønsket at man skulle bruke private til å ta unna kø. Det var heller ikke noe min forgienger vurderte som formålstjenlig og effektivt for norske pasienter. Så jeg synes det er en litt virkelighetsfjern tilnærming. Det står ingen privat sektor klar til å storme inn for å ta unna kø. Verden er ikke sånn.

Liv Gustavsen (FrP) [15:19:15]: Er det virkelig slik at helseministeren mener det er mer fornuftig å ansette folk i midlertidige stillinger under en krisesituasjon enn det er å benytte seg av den ledige kapasiteten?

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:19:34]: Svaret på det er nei.

Sveinung Rotevatn (V) [15:19:55]: Takk til statsråden for innlegget og for ei god utgreiing om situasjonen. Det skjer mykje positivt, og det er veldig bra. Eg synest også det er bra at statsråden i det arbeidet som vert gjort, vil – som ho sa i innlegget sitt – sjå hen til måten ein organiserer dette på i andre land. Det trur eg er tvingande nødvendig, jf. mitt eige innlegg og den store diskrepansen vi ser mellom ressursbruk og måloppnåing mellom Noreg og andre land. Det håpar eg verkeleg at ein går inn i.

Så til det eg vil spørje statsråden om. Så vidt eg har klart å lese meg til, er det på intensivavdelingane rundt omkring veldig stor forskjell på kapasiteten på kvardagar og i helger, og det er til dels ei overbemanning på kvardagar – då brukar ein tid på ein del andre ting enn pasientbehandling – og underbemanning i helgene. Spørsmålet er om det er eit riktig inntrykk. Er det ei riktig framstilling av statusen der ute på sjukehusa våre? Er det i tilfelle noko ein kan gjere noko med?

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:20:57]: Påstanden om den store diskrepansen mellom ressursbruk og resultater mellom oss og andre land trur jeg er uttalelser som får stå for representanten Rotevatns regning. Det er heller ikke slik at en intensivplass er en intensivplass alle steder, heller ikke i Norge og heller ikke når vi sammenlikner oss med andre land.

Det som er viktig, er at vi har en god kapasitet i hverdagen. Det er viktig også å være klar over at behovet for intensivbehandling i en normalsituasjon også er økende, som følge av at vi har en aldrende befolkning, og at det foregår mye planlagt kirurgi. Intensivbehandling er for de pasientene som har et eller flere vitale organer som holder på å svikte. Det er personellkrevende fordi det er viktig å overvåke pasienten, og jeg er veldig enig med representanten Rotevatn i at vi må se på hvordan vi kan bruke flere typer kompetanse for å ivareta denne delen av behandlingen. Det gjør man ved enkelte sykehus, noe jeg gjerne skulle ha sagt mer om, men jeg har brukt opp taletiden.

Sveinung Rotevatn (V) [15:22:02]: Det er eit positivt signal at statsråden ønskjer å ta i bruk andre typar kompetanse, f.eks. helsefagarbeidarar, får vi tru. Der trur eg det er eit stort potensial. Det er iallfall ein veldig tydeleg forskjell på Noreg og våre naboland i måten dette er organisert på – det er det ingen tvil om.

At det er eit aukande normalbehov, er sikkert riktig. Det var også eg innom i innlegget mitt, at vi må få opp den generelle intensivkapasiteten, ikkje berre krisekapasiteten.

Men trass i at statsråden brukte opp tida si, svarte ho ikkje på spørsmålet mitt, så då vil eg gjerne stille det ein gong til. Så vidt eg har klart å forstå, er det til dels ei overbemanning i vekedagar og ei underbemanning i helger på intensivavdelingane våre. Då er det sjølvsagt helgene som vert dimensjonerande for beredskapen, for beredskapen må jo vere der uansett. Så spørsmåla er igjen:

Er det ei riktig framstilling, at hovudutfordringa er i helgene? Kva kan ein i så fall gjere med det?

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:23:02]: Det er en utfordring for alle 24-7-tjenestene – sykehus, brann og redning – at helg skal avvikles, at vanlige arbeidsfolk ønsker å ha fri, og at heller ikke sykepleiere ønsker å jobbe hver helg, men jeg gir ikke noe godkjentstempel på at situasjonen er at man går med overbemanning i store deler av hverdagene, og at det er mest krevende i helgene. Dette varierer nok også på norske sykehus.

Hvis jeg har mulighet til å si litt mer om bruk av annen type personell, vil jeg vise til Sykehuset Østfold og Fagskolen i Viken, som har utdanning i intensivmedisin på fagskolenivå, altså et videreutdanningsløp for helsefagarbeidere, som er veldig til hjelp for å avlaste intensivsykepleiere i den delen av tjenesten. Jeg tror vi må se mer på den typen løsninger for å mobilisere de ressursene vi trenger for å ha en god kapasitet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme. Klokkeren på talerstolen er en fin innretning, og den antyder nedslag og ikke ny sats.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Truls Vasvik (A) [15:24:31]: Jeg har lært at man ikke skal prate om folk som ikke er til stede, men det er litt krevende når representanten Hoksrud går ut av lokalet. Derfor må jeg likevel gjøre det. «Ideologifanatiker», «Kjerkol-kø» – vi kan godt humre litt av ordbruken, men jeg skal være ærlig: Hadde ungene mine sagt dette, hadde de fått påpakning. Så har jeg bare sagt det.

Mitt spørsmål til representanten Hoksrud er ganske enkelt: Hvordan kan det bli flere sykepleiere av at det er flere aktører? I mitt hode vil de sykepleierne da måtte springe fortere der de er. Jeg ser fram til den avklaringen når Hoksrud kommer tilbake til salen.

Til representanten Rotevatn: Ja, det er helt riktig at vi skal se på organiseringen i både Norge og utlandet. Komiteen har akkurat vært på reise til Sverige, og de ser til Norge. Jeg tror vi må være forsiktige med å se bare på tallene. Vi må gå grundigere inn i det, når det gjelder både ressursbruk og oppgavefordeling. Det vet jeg at statsråden gjør. Det er også satt ned en kommisjon for å gjøre det. Vi kommer også til å følge det opp tett fra Stortinget.

Presidenten: Presidenten takker for støtten til den påpekningen jeg hadde til representanten Hoksrud om ord og uttrykk.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [15:25:48]

Interpellasjon fra representanten Sofie Marhaug til kommunal- og distriktsministeren:

«Saken om vindkraftverk på Fosen var første gang berørte samiske parter vant fram i en inngrepssak i Høyesterett gjennom å vise til menneskerettighetene, særlig artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP 27). Det er rimelig å forvente at myndighetene setter i gang endringer for å rette opp ulovlige inngrep så vel som tiltak for å forhindre at dette ikke skjer igjen. I Fosen-saken stilte en enstemmig Høyesterett seg bak at vesentlige negative konsekvenser for muligheten til kulturutøvelse innebar en krenkelse av rettighetene etter SP 27, den samlede belastningen ved flere inngrep ble vektlagt, og det ble også det faktum at SP 27 ikke åpner for en forholdsmessighetsvurdering hvor minoritetens interesser veies mot andre hensyn. Dette vil ha konsekvenser for en rekke saker om arealbruk i Norge.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre at menneskerettighetene ikke brytes i arealsaker?»

Sofie Marhaug (R) [15:27:09]: Saken om vindkraftverk på Fosen var første gang berørte samiske parter

vant fram i en inngrepssak i Høyesterett gjennom å vise til menneskerettighetene.

I 2010 vedtok NVE å gi konsesjon til vindkraftverkene Roan og Storheia på Fosen i Trøndelag. Vindkraftutbyggingen skulle skje innenfor Fosen reinbeitedistrikt, området til to siidaer, Sør-Fosen sitje og Nord-Fosen siida. Selv om reindriftssiidaene mente at utbyggingen ville krenke deres rettigheter til kulturutøvelse, opprettholdt Olje- og energidepartementet vedtaket om konsesjon. De ga tillatelse til en rettsprosess for ekspropriasjon og erstatning, og det ble tildelt erstatning til same- ne, en erstatning staten ved Statnett var med på å ta videre i rettssystemet for å redusere erstatningen, og departementet ble med som partshjelp etter hvert.

I oktober 2021 kom Høyesterett enstemmig fram til at vedtaket om konsesjon for vindkraftutbygging på Fosen var ugyldig og utgjorde et brudd på artikkel 27 av FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, også kjent som SP 27, som Norge er forpliktet til etter menneskerettsloven. Utbyggingen truet reindriftens eksistens på Fosen og innebar en krenkelse av rettighetene til reindriftssamene på Fosen og den muligheten de har for kulturutøvelse. Dette var et stort og historisk tap for staten i rettsalen.

Vindkraftutbyggingen på Fosen er allerede slutført, og situasjonen er altså at det er gitt tillatelse til og gjennomført en stor utbygging som har vist seg å være ugyldig og i strid med menneskerettighetene. Vindkraftanlegget gjør tradisjonell reindrift på Fosen svært vanskelig, for ikke å si umulig, for å ivareta sin kultur, og reindriften er fortsatt i en uavklart situasjon. For en ukes tid siden vedtok Sametinget en kraftig innsigelse mot at vindturbinene ennå ikke er tatt ned, og det er rimelig å forvente at regjering og forvaltning tar effektive grep for å forhindre at slike folkerettsstridige utbygginger skjer igjen.

I høyesterettsdommen vektlegges betydningen av andre tiltak som påvirket reindriften i området, både tidligere og planlagte, og at utbyggingen på Storheia og Roan måtte ses i sammenheng med disse. Videre vektla Høyesterett at minoriteters rettigheter til å utøve sin kultur under SP 27, altså sivile og politiske rettigheter, ikke kan settes opp og vektes mot andre samfunnshensyn på den måten som har skjedd. Samtidig vet vi at reindriftssamer flere steder i landet nå står i lignende situasjoner, hvor eksisterende og framtidig utbygging av veier, hyttefelt, gruver og vindkraftanlegg med tilhørende infrastruktur, slik som vei, innskrenker deres arealgrunnlag, og hvor hensynet til reindriftssamers kulturutøvelse settes opp mot hensynet til arbeidsplasser og økonomisk aktivitet, det vi ofte kjenner som «samfunnsøkonomisk nytte».

Stortingsmeldingen om vindkraft på land legger opp til å styrke den lokale og regionale forankringen av vindkraftutbygginger. Det er veldig bra at man ønsker å styrke lokal påvirkning, men spørsmålet er hvilke kjøre-regler kommunene og andre deler av forvaltningen, slik som statsforvalteren, nå skal forholde seg til. Norges institusjon for menneskerettigheter påpeker behovet for klargjøring og regulering som kan bidra til nettopp å klargjøre terskelen for sivile og politiske rettigheter og etterlevelse av disse, og det støtter jeg og Rødt.

Så mitt spørsmål og min utfordring til statsråden er: Hva vil statsråden gjøre for å sikre at menneskerettighetene ikke brytes i arealsaker?

Statsråd Bjørn Arild Gram [15:32:06]: Grunnloven § 108 pålegger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppen kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Interpellanten tar opp spørsmål knyttet til artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, omtalt som SP 27. SP artikkel 27 er viktig i arealsaker, da den sikrer etniske minoriteters rett til bl.a. å dyrke sin egen kultur. I dette ligger også retten til å utøve tradisjonell næring. Reindrift er en slik tradisjonell næring for den samiske befolkningen.

SP 27 gjelder som norsk lov gjennom menneskerettsloven, og konvensjonens bestemmelser går foran annen norsk lov ved eventuell motstrid. All lovgivning som angår arealsaker, må derfor anvendes i overensstemmelse med SP artikkel 27.

I vurderingen av SP artikkel 27 skal myndighetene legge vekt på flere momenter basert på praksis i FNs menneskerettighetskomité. Et vesentlig moment er om minoritetenes rett til effektiv deltakelse i beslutningsprosessen er oppfylt, gjennom konsultasjoner med de berørte minoritetsinteressene.

Statlige, regionale og kommunale myndigheter skal gjøre konkrete og grundige vurderinger av de menneskerettslige konsekvensene av de aktuelle inngrepene. I arealbrukssaker skal vurderingene også omfatte sumvirkningene av alle tiltak i det aktuelle området.

Plan- og bygningsloven er vår viktigste lov for arealforvaltning. Planmyndigheten skal ivareta en rekke hensyn, bl.a. for å sikre Norges menneskerettslige forpliktelser. Planleggingen skal bl.a. legge til rette for å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsinteresser og samfunnsliv. Planprosessen skal dermed bidra til å sikre at SP artikkel 27 ikke blir krenket.

Konsekvensutredninger er en vesentlig del av kunnskapsgrunnlaget for myndighetene når det skal treffes vedtak om arealbruk. Behandling av saker etter plan- og bygningsloven, energiloven og flere andre lover om fastsetting av arealbruk skal følge reglene om konsekvens-

utredning. Lovene har i tillegg egne regler som har til hensikt å sikre berørte parters deltakelse. I tillegg er bestemmelser om konsultasjoner som skal sikre samiske interessers deltakelse, blitt lovfestet i sameloven. Prinsippene fulgte også tidligere av ILO-konvensjon nr. 169, men er nå direkte regulert i norsk lov.

Kommunal- og distriktsdepartementet ga 1. juli 2021 ut en egen veileder for kommuner og fylkeskommuner om konsultasjoner med samiske interesser.

Jeg vil også nevne at Sametinget og statsforvalterne som reindriftsmyndighet har innsigelsesrett i saker etter plan- og bygningsloven og energiloven. Disse og berørte parter har klageadgang på enkeltvedtak og planer.

Jeg vil bl.a. også nevne at både NVE og Olje- og energidepartementet etter grundige folkerettslige vurderinger har avslått en rekke søknader om konsesjon etter energiloven med bakgrunn i hensynet til samisk reindrift.

I konkrete saker har domstolene gitt anvisning for hvilke vurderinger som er avgjørende for om SP artikkel 27 er krenket. Det gjelder også de anvisningene Høyesterett har gitt i den såkalte Fosen-saken. Disse sakene er det viktig å trekke lærdom av.

Slik jeg ser det, er det viktig å heve kunnskapen om menneskerettighetenes forpliktelser i arealsaker i alle deler av forvaltningen. Kommunal- og distriktsdepartementet arbeider tett med sektordepartementene for å forbedre samordningen gjennom arealplanlegging. Innlemming av planlegging og bygging av vindkraft i plan- og bygningsloven vil bidra til det.

Sofie Marhaug (R) [15:36:07]: Tusen takk for svaret. Jeg vil også understreke det statsråden er inne på, nemlig at Fosen-dommen er alvorlig. Den viser at samiske rettigheter har blitt tilsidesatt og overkjørt, og at reindriftseierne ikke har blitt hørt. Den dialogen og den medvirkningen som forvaltningen skal sikre, har ikke fungert som den skal. Så har vi også fått en lov som understreker at menneskerettigheter ikke kan tilsidesettes i arealsaker, sånn som vi har sett har skjedd i forbindelse med Fosen-saken.

Jeg vil også understreke at dette er et spørsmål om rettssikkerhet. Når statsråden da trekker fram konsekvensutredninger for å sørge for at rettigheter blir ivarettatt i forbindelse med utbygginger som kan komme i konflikt med menneskerettigheter, blir jeg litt bekymret. Min erfaring med konsekvensutredninger er at det som regel er utbygger som leverer de konsekvensutredningene, at en tredjepart får en bestilling fra utbygger, og at det siden ligger til grunn for vedtak som blir fattet. Det har vi sett i forbindelse med f.eks. Førdefjorden og en rekke andre steder.

Jeg har mine tvil om det sikrer reell uavhengighet. Det har også vært et tilbakevendende spørsmål i forbin-

delse med vindkraftkonsesjoner. Jeg vil gjerne utfordre statsråden på å svare på hvordan sånne konsekvensutredninger reelt sett kan sørge for en uavhengig vurdering av utbygginger som også tar inn over seg menneskerettigheter, som ikke kan veies på samme måte som andre såkalte samfunnsøkonomiske hensyn.

Det er også interessant å høre at det skal komme en egen veileder. Jeg vil gjerne ha en utdypning av hva den veilederen innebærer, hvilke instanser av forvaltningen som skal forholde seg til den veilederen. Jeg vil også understreke nok en gang at Fosen-dommen viser hvor galt det kan gå når kompetansen på Norges forpliktelser etter menneskerettighetene ikke er god nok, og at det å trygge rettssikkerheten er så viktig at det er nødt til å følges i forvaltningens praksis, sånn at alle kan få tilkjent sine rettigheter.

Statsråd Bjørn Arild Gram [15:39:24]: Først til spørsmålet om konsultasjoner: Det er veiledning knyttet til nye bestemmelser om konsultasjoner, som jeg refererte til i mitt innlegg. Det er sånn at folkeretten pålegger norske myndigheter å konsultere samiske interesser i saker som kan berøre de interessene direkte. Staten må sørge for hensiktsmessige prosedyrer for konsultasjoner uavhengig av hvilket forvaltningsnivå som fatter beslutning i saken. Stortinget vedtok i fjor at bestemmelser om konsultasjoner med samiske interesser skulle inntas som nytt kapittel i sameloven. Så er det, som jeg nevnte, også utarbeidet en veileder som ikke minst skal være til bruk for lokale myndigheter i den konkrete oppfølgingen av den konsultasjonsplikten man har.

Så vil jeg også si at når det gjelder konsekvensutredninger, er det noe som bl.a. følger av plan- og bygningsloven, og det er nettopp bestemmelser som skal sikre at man får belyst alle ulike interesser på en så god måte som mulig. Det er også, som vi har vært inne på, sånn at det pågår et arbeid nå for å sikre at også saker om vindkraftutbygging skal kunne behandles når det gjelder arealavklaringer – det er fortsatt en konsesjonsprosess etter energiloven, men de skal kunne behandles etter plan- og bygningsloven. Det gir også lokale myndigheter en mulighet til å fastsette krav til konsekvensutredningene på en måte som gjør at man kan få dekt opp de interessene man ønsker belyst.

Jeg vil også si at det er en rekke prosesser og tiltak som allerede er iverksatt for å sikre samiske interesser ved arealinngrep, også utover det som har vært belyst så langt i disse innleggene. I tillegg til konsultasjonsprosedyrer som er inntatt i sameloven, er det f.eks. minerallovutvalget, som etter sitt mandat skal foreslå hvordan Norges folkerettslige forpliktelser overfor samer kan inntas i mineralloven gjennom konkrete saksbehand-

lingsregler, eller, som nevnt, det med endringen etter meldingen om vindkraft. Det skal også komme en åpenhetslov, som skal tre i kraft 1. juli 2022, som pålegger større virksomheter som planlegger større tiltak i samiske bruksområder, å gjøre aktsomhetsvurderinger av faktiske og potensielle negative konsekvenser for grunnleggende menneskeretter, inkludert SP 27.

Sofie Marhaug (R) [15:42:38]: Jeg har vært kommunepolitiker i ti år, så på mange måter er det en drøm for meg å få ha en utveksling med en kommunalminister. Det er derfor jeg også er bekymret over at man setter så stor lit til disse konsekvensutredningene, som jeg vet at i praksis veldig ofte «outsources» til utbyggere. Det har vi sett i en rekke vindkraftsaker. Det som skjer da, er at ulike hensyn veies opp mot hverandre. Hensynet til menneskerettighetene til samiske reindriftseiere har ikke blitt ivaretatt. Det er Fosen-dommen et talende eksempel på – et veldig trist eksempel. Sametinget er ikke fornøyd med hvordan denne saken er blitt fulgt opp, for den er ikke blitt fulgt opp.

Det skal jeg ikke plage kommunalministeren for mye med, men jeg nevner det fordi da jeg var lokalpolitiker og satt i utvalg for miljø- og byutvikling, så hadde vi en regel, som jeg tror også er regelen for plan- og bygningsloven, nemlig at man ikke får tilgivelse, man skal ha tillatelse. Det denne høyesterettsdommen har slått fast, er at tillatelsen til å bygge vindkraft på Fosen ikke var gyldig ut fra reindriftssamenes interesser og de menneskerettighetene som de faktisk har til egen kulturutøvelse. Det er ikke nok å vise til veiledere og konsekvensutredninger hvis ikke vi reelt sett sikrer menneskerettighetene i arealsaker i framtiden. Jeg håper at kommunalministeren tar det på enda større alvor, selv om både åpenhetsloven og en sånn veileder i og for seg høres bra ut.

Statsråd Bjørn Arild Gram [15:45:01]: Nå prøvde jeg jo å få fram at det var en rekke initiativ og tiltak som til sammen skal bidra til at dette får en god oppfølging, ikke bare det med konsekvensutredninger. Derfor viste jeg nettopp til den konsultasjonsplikten som har kommet, til arbeidet med minerallovutvalgets mandat og til åpenhetsloven, oppfølging av endring i energiloven og plan- og bygningsloven etter stortingsmeldingen. Det er en rekke ting som til sammen skal bidra til at de samiske interessene i arealsaker skal bli godt ivaretatt.

Til konsekvensutredninger må jeg si at vurderingen av kravene til at det skal gjennomføres en konsekvensutredning, og om en slik utredning er gjort riktig, skal gjøres av myndigheten som skal treffe vedtak. Selv om en utredning gjøres av søker, blir det stilt krav til utredningen, og om utredningen er gjort på en god nok måte, blir også vurdert av den som skal treffe vedtak. Det gjen-

nomføres høringer om hva som skal utredes, og om den etterfølgende utredningen. Der kan berørte fagmyndigheter og andre berørte gi sine innspill.

Det er altså en omfattende prosedyre som ligger til grunn, også når man skal gjennomføre denne typen konsekvensutredninger. Det er ikke noe som en utbygger eller tiltakshaver bare kan gjøre for sin egen del og så ferdig med det; det er en rekke krav, og det skal vurderes av dem som fatter beslutningene. Så skal vi se på hvordan både departementet og Miljødirektoratet ytterligere kan forbedre veiledningsmaterialet også til de prosedyrene, slik at vi sikrer at dette blir gjort på en så god måte som mulig.

Presidenten: Debatten i sak 15 er dermed avsluttet.

Sak nr. 16 [15:47:02]

Interpellasjon fra representanten Erlend Svardal Bøe til kommunal- og distriktsministeren:

«I 2020 la Solberg-regjeringen fram nordområdemeldingen «Mennesker, muligheter og norske interesser i nord». Det er den første meldingen som ikke bare ser på det internasjonale bildet i Arktis og forholdet til nabolandene, men også samfunnsutviklingen i Nord-Norge. Meldingen har overordnede mål og konkrete tiltak for utviklingen av Nord-Norge. Nord-Norge har store muligheter med viktige naturressurser som kan bidra til landets fremtidige velferd. Men skal mulighetene omsettes i handling, trenger landsdelen flere folk og folk med riktig kompetanse. I februar holdt statsministeren en tale i Tromsø med mange fine ord om Nord-Norge, men med få konkrete tiltak for Nord-Norge.

Hvordan skal regjeringen følge opp nordområdemeldingen som Solberg-regjeringen la fram, og hva skal regjeringen konkret gjøre for å sikre næringslivet mer kompetent arbeidskraft og bidra til en sterkere befolkningsutvikling i nord?»

Erlend Svardal Bøe (H) [15:48:20]: Nord-Norge er viktig for landet vårt. Det er en landsdel som har 80 pst. av Norges havområde, og en landsdel som har viktige naturressurser som energi, mineraler, natur og sjømat. Det er naturressurser vi skal utnytte på en god måte, sånn at vi kan skape nye næringer og arbeidsplasser som igjen bidrar til skatteinntekter sånn at vi kan opprettholde gode velferdstjenester for folk.

Selv om Nord-Norge har mange muligheter, har Nord-Norge også mange utfordringer – utfordringer vi må løse om vi skal klare å gå fra mulighet til virkelighet. Siden 2000-tallet har befolkningen i Nord-Norge økt med over 20 000 nye innbyggere, men de siste årene har vi sett en nedgang i befolkningsutviklingen. Det skyldes flere ting, bl.a. at urbaniseringen i Norge – som i resten

av verden – er sterk, men også at vi har fått mindre arbeidsinnvandring, noe som ble forsterket av koronapandemien. Nord-Norge trenger at det bor folk i landsdelen, og med den nye sikkerhetspolitiske situasjonen vi nå opplever i verden etter at vårt naboland Russland gikk til krig mot Ukraina, er det viktigere enn noensinne for at vi skal klare både å utnytte mulighetene og hevde suvereniteten vår i nord.

Tall fra NHO Arktis viser at to av tre bedrifter i Nord-Norge ikke får tak i de fagfolkene de trenger, og enda flere vil mangle i framtiden. Det er alvorlig, for om bedriftene ikke får tilgang på nok kompetent arbeidskraft, gjør det at bedriftene ikke får utviklet seg og utnyttet det potensialet som er i Nord-Norge. Da trenger vi en skolepolitikk som sørger for at flere fullfører videregående skole, at vi styrker yrkesfagene sånn at de blir mer attraktive, og at vi bygger ut flere relevante og desentraliserte utdanningstilbud. Kort oppsummert: Nord-Norge trenger folk – og folk med riktig kompetanse.

I starten av februar holdt statsminister Jonas Gahr Støre en tale i Tromsø om regjeringens politikk for å utvikle Nord-Norge. Det var en tale med mange fine ord og alvorlige problemstillinger som også jeg kan stille meg bak, men det var en tale helt uten konkrete tiltak for hva regjeringen vil med Nord-Norge, og hvordan regjeringen har tenkt å utvikle Nord-Norge. Det kommer heller ikke veldig tydelig fram i Hurdalsplattformen til regjeringen.

Det mest konkrete vi har sett fra regjeringen så langt når det gjelder Nord-Norge, er at bedriftene må betale enda mer i skatt, som gjør at de får mindre til å investere i nye og flere arbeidsplasser; reversering av en rekke reformer, som vil bidra til mer og ikke mindre byråkrati for folk; og lavere ambisjoner for skolen, ved at kravene til gode lærere er blitt senket, for å nevne noen tiltak. Det er også grunnen til at jeg har fremmet denne interpellasjonen, for å få vite mer tydelig og konkret hva regjeringen vil med Nord-Norge.

Høsten 2020 la Solberg-regjeringen fram nordområdemeldingen «Mennesker, muligheter og norske interesser i nord». Det var den første nordområdemeldingen som ikke bare så på de internasjonale forholdene i Arktis og i nordområdene, men også på samfunnsutviklingen i Nord-Norge. Det var en viktig dreining i nordområdepolitikken.

Høyre vil følge opp nordområdemeldingen med å føre en politikk som bidrar til at det går bra i Nord-Norge, med at det skal være attraktivt for folk å bo og leve i nord. Da mener Høyre vi trenger å bygge ut det desentraliserte utdanningstilbudet og få flere elever til å fullføre skolen, fortsette den historiske satsingen på samferdsel, sørge for at bedriftene skaper mer og ikke skatter mer, gi folk trygghet i hverdagen med god beredskap og

et sterkt forsvar, ha en helse- og omsorgstjeneste med kvalitet og valgfrihet og satse enda mer på forskning og innovasjon.

Til slutt er jeg spent på svaret fra regjeringen på denne interpellasjonen. Jeg må være helt ærlig på at jeg er skuffet over at statsministeren selv ikke stiller i interpellasjonsdebatten, men velger å avgrense nordområdepolitikken og utviklingen av Nord-Norge til kommunal og distrikt, når det er så mye mer. Det handler om næring, det handler om utdanning, det handler om forsvar og andre områder som er viktige, spesielt i en situasjon der vi mer enn noensinne trenger en aktiv nordområdepolitikk ut fra den nye sikkerhetspolitiske situasjonen vi nå ser i verden, som vil utfordre også nordområdepolitikken og utviklingen av Nord-Norge i årene framover.

Statsråd Bjørn Arild Gram [15:53:33]: Nordområdene er Norges viktigste strategiske satsingsområde. Regjeringen vil fornye og forsterke innsatsen og har store ambisjoner for utviklingen i nord. At det bor folk i nord, er også av sikkerhetspolitisk betydning for hele landet. Samfunnsutviklingen i Nord-Norge er et nasjonalt anliggende.

Den brutale russiske invasjonen av Ukraina ryster en hel verden. Vi har en alvorlig sikkerhetspolitisk krise i Europa. Dette vil ha store konsekvenser, ikke bare for det ukrainske folket, men også for internasjonalt samarbeid i lang tid framover. Dette vil også ha store konsekvenser for vårt samarbeid med nabolandet Russland. Det tette samarbeidet og den tilliten vi har bygget opp over grensen i nord gjennom generasjoner, vil stå under et hardt press. Folk, næringsliv og aktører som har drevet grenseoverskridende folk-til-folk-samarbeid og handel i Barentsregionen, vil rammes. Dette oppleves tungt og vanskelig.

I lys av denne situasjonen blir ikke nordområdene som Norges viktigste strategiske satsingsområde mindre aktuelle – tvert imot. Våre grensenære samfunn blir sterkere rammet av sanksjoner og uroen vi nå står i. Vi følger situasjonen i nord tett og vurderer særskilte tiltak knyttet til konsekvensene av sanksjonene som innføres, særlig i Øst-Finnmark.

Distriktpolitikken er ekstra viktig for nordområdene. Etter åtte år med Solberg-regjeringens sentraliserende reformer trenger vi en ny kurs og en aktiv politikk. Rundt omkring i landet – ikke minst i Nord-Norge – har mange opplevd at de ikke har blitt hørt, og at problemene de står i, ikke har blitt løst. Hovedutfordringene i mange distriktsområder er kjent: Noen steder er det mangel på jobber, andre steder er det jobber, men det mangler folk – ikke minst det siste er viktig. En aldrende befolkning, fraflytting og lav tilflytting er utfordringer som rammer Nord-Norge på ulikt vis. Folk, aktivitet og

verdiskaping i nord er viktigere enn noen gang og er avgjørende for Norges strategiske interesser.

Næringslivet går bra mange steder, men det grønne skiftet og de demografiske utfordringene skaper også kamp om arbeidskraften og stiller store krav til omstilling og videreutvikling av samfunns- og næringslivet.

Vi vil derfor legge fram en melding om distriktpolitikken neste vår. Fordi flere av distriktsutfordringene treffer Nord-Norge ekstra hardt, vil landsdelen få særlig oppmerksomhet i meldingen. Meldingen vil bl.a. handle om å utvikle en aktiv nærings- og kompetansepolitikk og hvordan vi skal sikre et godt tjenestetilbud der hvor folk bor. Tilgang på og rekruttering av arbeidskraft, kompetansepolitikk og desentralisert utdanningstilbud vil være sentrale temaer i distriktsmeldingen.

Regjeringen har et mål om at utdanning og livslang læring må være tilgjengelig der folk bor. Vi skal styrke utdanningen og etter- og videreutdanningstilbudene, bygge sterke profesjonsutdanninger og sikre læreplass for ungdommer som ønsker det. Fagskolene skal få en enda større rolle i arbeidet for å sikre bedre mulighet for livslang læring over hele landet.

Fylkeskommunen skal styrkes som samfunnsutvikler. Regional kompetansepolitikk gir fylkeskommunene en god forutsetning for å føre en helhetlig og sammenhengende politikk for videregående opplæring, fagskoler, karriereveiledning, etter- og videreutdanning, integrering og næringsutvikling.

Vi er allerede i gang med en rekke konkrete tiltak:

Innsatsen for fleksible og desentraliserte utdanninger og lokale studiesentre er betydelig styrket. Ordningene skal møte lokale kompetansebehov.

Vi har også tildelt midler for å videreføre og etablere nye studieplasser i Nord-Norge for 2022 og framover.

Vi følger opp det vi har lovet til Nesna. I år tildeler vi 60 mill. kr til Nord universitet for å reetablere og bygge opp lærer- og barnehagelærerutdanningene på Nesna.

Vi setter også i gang en evaluering av de personrettede tiltakene i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms. Vi er opptatt av å ha virkemidler som treffer utfordringene i sonen. I 2022-budsjettet har vi økt inntektsfradraget for personer i tiltakssonen fra 15 500 kr til 20 000 kr. Evalueringsresultatene vil være klare til høsten. I distriktsmeldingen vil jeg komme tilbake med en vurdering av hvordan vi best kan møte utfordringene i sonen med personrettede tiltak.

Regjeringen jobber også med å utvikle regionvekst-avtaler og bygdevekst-avtaler som nye og virkningsfulle verktøy i distriktpolitikken. Avtalene vil bidra til bedre samordning av tiltak og virkemidler for tilrettelegging for næringsutvikling, tilgang på kompetent arbeidskraft og bosetting. Kommuner og fylker i Nord-Norge vil helt klart være en viktig avtalepart.

Det fører for langt å nevne alle de konkrete satsingene som regjeringen er i gang med for Nord-Norge, men et annet eksempel på en viktig satsing i nord er den kraftige omstillingspakken for Andøya-samfunnet. Tidligere i dag kunngjorde jeg, sammen med samferdselsministeren, at regjeringen inviterer til oppstart av forhandlinger om en byvekstavtale for Tromsø.

Regjeringen har en helhetlig tilnærming til utfordringene og mulighetene i Nord-Norge. Livskraftige lokalsamfunn i vår nordlige landsdel er av betydning for hele landet. Vi må se på nye løsninger som bidrar til at flere folk vil bo og leve livet sitt i nord.

Solberg-regjeringen svarte på utfordringene med generell politikk og få målrettede tiltak. Vi har langt større ambisjoner. Det vil bli synliggjort i hele bredden av politikkområder. Vi er etter få måneder godt i gang på en rekke områder og vil i den kommende distriktsmeldingen vie nordområdene særlig oppmerksomhet.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Erlend Svardal Bøe (H) [15:58:49]: Takk for svaret fra statsråden. Jeg synes det er litt betenkelig at da Arbeiderpartiet og Senterpartiet leverte sin tilleggsproposisjon til statsbudsjettet i fjor høst, var det første en kuttet i den tilleggsproposisjonen, midler til nordområdetiltak. Det vil ikke jeg kalle en «ny giv», når en da altså går inn for å kutte millioner av kroner til nordområdetiltak i Nord-Norge.

Så er det bra at en vil satse på kompetanse og næringsliv, men problemet er at når en har en regjering som f.eks. senker ambisjonene i skolen ved å ta vekk mange av de kravene som vi har stilt til å ha gode lærere – som faktisk har bidratt til at flere elever i Nord-Norge gjennomfører skolen, som bidrar til at det er mindre frafall fra videregående skole, og som bidrar til at resultatene går opp – da hjelper det ikke å ha ambisjoner, når en kutter tydelige krav til en bedre skole. Det er bra at en vil satse på næringsliv, men problemet er bare det at en har en regjering med Senterpartiet og Arbeiderpartiet som går inn for å øke skattene til bedriftene i Nord-Norge, slik at det blir vanskeligere for de bedriftene faktisk å etablere flere arbeidsplasser.

Jeg synes også at Senterpartiet har vært veldig offensive i valgkampen. Det er ikke måte på hva som er lovet: En har lovet 24 mrd. kr ekstra til fylkesveisatsinger som ble satt i gang av Solberg-regjeringen. En har lovet 10 mrd. kr alene til Tromsø gjennom en byvekstavtale, som statsråden nevnte. En har lovet flere statlige arbeidsplasser. En har lovet bedre beredskap, men noe av det Senterpartiet i Tromsø gjorde, var å kutte redningsdyktertjenesten i Nord-Norge, noe som nå bidrar til en dårligere redningsberedskap i Nord-Norge. En har sagt at en

skal bygge Nord-Norgebanen. En har utfordret EØS-avtalen, og jeg vet ikke hvor klokt det er når vi ser den sikkerhetspolitiske og internasjonale situasjonen vi står i nå.

Jeg vil også gjerne utfordre statsråden på å si, når Senterpartiet har vært så offensivt ute som en var i valgkampen: Er det slik at utviklingen vi nå ser i nord med at befolkningstallet går ned, til tross for at det har gått opp de siste 20 årene, skal være snudd om fire år med Senterpartiet i regjering? Det synes jeg statsråden skal gi et tydelig svar på.

Så har jeg en siste ting som jeg vil utfordre statsråden på. Jeg var i Sør-Varanger på fredag, på besøk hos næringslivet der, som nå har bedt om å få tydelige tiltak fra regjeringen. De har gått og ventet i tre uker uten å få noen tiltak. Er det slik at regjeringen nå vil komme med tiltak til næringslivet i Sør-Varanger, som nå i stor grad blir utfordret av disse sanksjonene – som det selvfølgelig er helt riktig å innføre, men som vil ha store konsekvenser for det lokalsamfunnet?

Statsråd Bjørn Arild Gram [16:01:59]: Her var det en blanding av ulike saker, lokal og nasjonal politikk, diskusjon om nordområdesaker spesielt, og mer generell politikk, som skolepolitikk. Jeg har i svaret mitt valgt å legge vekt på det som er særskilte nordområdesatsinger. Jeg synes jo representanten f.eks. hadde kunnet koste på seg å hake av som positivt at vi i dag kunne melde at etter at saken har ligget i svært mange år i skuffen i departementet under foregående regjering, har vi nå startet forhandlinger, invitert til forhandlinger, om en byvekstavtale i Tromsø. Det er noe som kommunen har ventet på i mange år, og etter noen måneder i regjeringskontorene kan vi nå kvittere ut det.

- Jeg synes ikke det er uten betydning
- at vi kan legge inn en så tung satsing som vi gjør på f.eks. Andøya, for å sikre omstillingen etter at bl.a. Høyre var med og ville avvikle der
 - at vi istedenfor å avvikle det utdanningstilbudet den tidligere Høgskolen i Nesna, nå ved Nord universitet, representerte på barnehagelærerutdanning og lærerutdanning, nå reetablerer og satser på det
 - at vi allerede i første budsjett etablerer flere medisinstudieplasser i Tromsø og flere plasser for sykepleierutdanningen i Nord-Norge
 - at vi har styrket de næringsrettede virkemidlene gjennom Innovasjon Norge rettet mot grønne arbeidsplasser i det distriktpolitiske virkemiddelområdet
 - at vi har økt finnmarksfradraget
 - at vi har løftet satsingen på bredbånd
 - at vi senker fergeprisene

Listen over konkrete saker er altså lang, og vi har bare så vidt begynt. Ambisjonene for regjeringen når

det gjelder nordområdepolitikken, er store og fylles med atskillig mer konkret innhold enn det vi så fra den foregående regjeringen.

Hans Gunnar Holand (Sp) [16:04:23]: Jeg registrerer at interpellanten kritiserer regjeringen for i for liten grad å følge opp nordområdemeldingen fra den forrige regjeringen, mens man i sine oppfølgingsinnlegg kritiserer de ambisjonene Senterpartiet har, og de satsingene regjeringen har for å gå lenger enn det som den framlagte nordområdemeldingen legger opp til. Jeg vil takke ministeren for en god og helhetlig redegjørelse om regjeringens arbeid med satsingene i nord.

Jeg ønsker å benytte dette innlegget – og forbeholder meg retten til å gjøre det – til å være litt mer konkret, for nordområdemeldingen handler jo om samfunnsutvikling, som handler om både arbeidsliv, arbeidskraft og bosetting i nord. Et av de tiltakene som den forrige regjeringen innførte før valget, var å legge FOT-rutene ut på anbud. Næringskomiteen har nettopp vært på en komitéreise, og flere av innspillene vi fikk da, var at flytilbudet på FOT-rutene i distriktene var en begrensning for videre utvikling og det å sikre kompetanse i sine respektive næringer.

Norge er langt, og det meste er nord. Helgeland er kanskje ikke det området som oftest blir nevnt når man snakker om Nord-Norge, men det er like fullt en del av Nord-Norge. Vi ser at FOT-rutetilbudet som er der, gjør at de som bor på Helgeland, ikke er i stand til å nå sitt regionsykehus hvis man reiser samme dag. Det er ikke noe som fremmer bosetting og befolkningsutvikling. Det er heller ikke særlig betryggende for den befolkningen som bor der.

Likedan: Den nye anbudspolitikken, som ble utviklet gjennom den forrige regjeringens periode, gjør at regulariteten er lav. Det flys parallelle fly langs Helgelandskysten som går enten fra Trondheim til Bodø eller motsatt, som gjør at regulariteten er svært lav. Hvis man f.eks. skal reise til Oslo, må man ofte reise via Bodø. Det er det samme som at hvis man skulle reise fra Nord-Norge til Trondheim, måtte man reise via Oslo. Det er verken miljøvennlig eller næringsvennlig.

Jeg mener altså at når man skal ha en nordområde-satsing, er det viktig å ha planverk og generell politikk, men like viktig er det at man har konkrete politiske vedtak og ambisjoner på de nivåene som betyr noe for folk og næringsliv i området.

Jeg vil konkret vise til regjeringsplattformen, som viser at man skal «opprettholde et godt, desentralisert nett med kortbaneflyplasser og sørge for at disse brukes i arbeidet med elektrifisering av luftfarten, blant annet gjennom et program for teknologiutvikling». Staten skal fortsatt ha et ansvar for FOT-rutene, og man skal «sikre

lave priser og flere avganger på kortbanenettet. Målet er en halvering av prisene på FOT-rutene».

Dette er bare ett av de tiltakene som har betydning for utviklingen av Nord-Norge, men det er et særdeles viktig bidrag for at man skal kunne beholde og videreutvikle den befolkningen som interpellanten rett nok påpeker har gått ned gjennom Solberg-regjeringens periode. Jeg ønsker regjeringen lykke til, og jeg tror at ministeren – ut fra det han sa i redegjørelsen sin – har et godt utgangspunkt for det videre arbeidet.

Bård Ludvig Thorheim (H) [16:09:19]: Jeg synes det er svært bra at min kollega fra Høyre og Troms har tatt initiativ til denne interpellasjonen, for nordområdepolitikken er et tema som vi hører veldig lite om fra regjeringen. Jeg vil benytte sjansen til å dra litt lengre linjer, siden jeg også har jobbet med nordområdepolitikk i Utenriksdepartementet, som tjenestemann der i en rekke år.

Det vi må huske, er at det store grepet som Solberg-regjeringen tok i nordområdepolitikken, var å gå fra å bruke litt mer abstrakte begreper til å få det til å handle om utviklingen i Nord-Norge, og at man har fokusert på å utvikle næringslivet og skape jobber. Det har vært muliggjort av en historisk satsing på infrastruktur – veier, luftfart, ja all slags infrastruktur. Det har også vært en politikk hvor man har jobbet sammen med private aktører for å få til et godt samarbeid og en god næringsutvikling i Nord-Norge.

Den økonomiske veksten i Nord-Norge har, som kjent, de siste 10–12 årene vært sterkere enn i resten av Norge. Den har også vært historisk sterk. Man må nesten tilbake til lofotfisket for å se en like sterk økonomisk vekst og jobbskaping i nord. Når man summerer de private investeringene som nå skal gjøres i landsdelen Nordland, som jeg representerer, kommer man opp i nærmere 100 mrd. kr. Jeg er nettopp kommet tilbake fra en rundtur på Helgeland, hvor man ser de enorme satsingene som skjer i både Mosjøen, Sandnessjøen og Mo i Rana, som vi besøkte.

Det finnes også en stor utfordring, som den forrige regjeringen ikke gjorde nok med, men som vi ser tydelig konturene av nå, og som jeg vil oppfordre den nye regjeringen til virkelig å ta tak i. Det handler om utdanning og kompetanse og det å tiltrekke seg unge folk som vil satse. Det er en kjempestor utfordring, og her har Støre-regjeringen muligheten til å gjøre noe stort. Da må man tenke nytt og ha kraftfulle tiltak. Dette vil jeg invitere til et samarbeid om også med oss i landsdelen.

Når jeg snakker med folk i Nord-Norge om den nye Støre-regjeringen, er den tilbakemeldingen jeg får, at dette er de brutte løfters politikk. Ta lovnaden om Andøya: Jeg sa selv, gjennom mediene, til Vedum i valgkam-

pen at dette trodde jeg ikke var realistisk, og spurte ham om han ikke da burde være ærlig på hva utkommet ville bli hvis de fikk regjeringsmakt. Han sto på sitt.

Nesna er et annet eksempel: Jeg har stått i debatt med Vedum om det også, hvor han har lovd dyrt og hellig, men det ble ikke noen egen høyskole der.

Når det gjelder Nord-Norgebanen, som skulle iverksettes og bygges umiddelbart ved et regjeringsskifte, er det kommet noen utredningsmidler.

På det viktigste ferjesambandet mellom Lofoten og Vesterålen har ikke ferjeprisene gått ned ved nyttår, men rutetilbudet har gått ned.

Når det gjelder Finnmark, er det helt riktig poengtert at det handler om sikkerhetspolitikk også. Der er det veldig mye man kan gjøre hvis man er villig til å samarbeide med høyresiden i stedet for SV. Da kan man gjøre veldig mye på kraft og mineraler. Man kan få en veldig sterk vekst, men igjen: Det må kombineres med en politikk for å tiltrekke seg folk. Solberg-regjeringen ga penger til et nordnorsk investeringsfond, mens Støre-regjeringen har kuttet i nordområdemidlene, som har blitt påpekt. Men mulighetene er der, det er tidlig i perioden. Jeg vil oppfordre Støre-regjeringen til å ta tak i dette – da kan det bli bra.

Per Martin Sandtrøen (Sp) [16:14:29]: Interpellanten skriver at Nord-Norge trenger flere folk. Det er regjeringen helt enig i. Interpellanten pekte korrekt på at befolkningstallet i Nord-Norge har gått ned over flere år, og han pekte på internasjonal urbanisering og mindre innvandring. Det er en del av bildet, men la oss se på tallene for innenlands flytting, altså hvor mange av dem som allerede var bosatt i Norge, som flyttet inn til Troms, Finnmark og Nordland, og hvor mange som flyttet ut de senere årene, da Solberg-regjeringen styrte. Tallenes klare tale har vi her. De siste tre årene, med Høyre i regjering, flyttet 6 448 personer ut av Troms og Finnmark, mens 4 580 flere personer flyttet ut av Nordland enn inn til Nordland – altså til sammen en innenlands fraflytting på 11 028 personer bare i løpet av tre år. Fra Troms og Finnmark flyttet nesten 3 pst. av befolkningen ut av fylket i løpet av kun tre år. Det er det som skjedde: 3 pst. av Troms og Finnmarks befolkning flyttet ut av Troms og Finnmark på kun tre år. Det er fasisen vi sitter igjen med.

Så blir det etterlyst hva nåværende regjering vil gjøre for Nord-Norge. Det blir til og med også vist til at Hurdalsplattformen tydeligvis skal være for lite konkret. Ja vel, la oss se på det. Der står det svart på hvitt at vi vil halvere flyprisene på FOT-rutene. Vi vil halvere prisene på riksveiferjer og fylkesveiferjer. Vi vil gi gratis ferje for øyer og andre samfunn uten veiforbindelse til fastlandet, og alle ferjesamband med mindre enn 100 000 pas-

asjerer årlig skal bli gratis. Vi vil sikre flere studieplasser i nord. Vi er allerede i gang, og noe av det første vi gjorde, var å redde studietilbudet på Nesna. Vi sier ikke at dette kom som et snøskred i hodet vårt. Vi tok ansvar og reddet studietilbudet. Vi vil bygge ny industri basert på billig norsk strøm; det blir ikke noen flere utenlandskabler med denne regjeringen. Vi vil sikre bredbånd til alle; alle husstander i Norge skal få bredbånd i løpet av den tiden vi sitter i regjering. Det er selvsagt også viktig for Nord-Norge. Kommunene skal få en større andel av inntektene fra naturressursene sine, og vi har allerede sørget for å øke inntektsfradraget for tiltakssonen i Finnmark og Troms.

Dette er konkrete grep, og det er ingen tvil om at nåværende regjering satser på Nord-Norge. Vi må også huske på at satsingen på Nord-Norge historisk har inspirert hele distriktspolitikken i Norge. Jeg vil sitere utbyggingsplanen for Nord-Norge, som ble vedtatt i Stortinget i 1951. Der skrev daværende regjering:

«Regjeringen anser utbyggingen av Nord-Norge ikke bare for en stor nasjonal oppgave og plikt, men som et tiltak av betydning for den vestlige verden (...)»

Det var klar tale. I 1946 ble stortingsmeldingen om gjenreiseing av de krigsherjede strøk lagt fram. Den inspirerte til utbyggingsprogrammet for Nord-Norge i 1951, som igjen la grunnlaget for Distriktenes utbyggingsfond, som ikke bare fikk stor betydning for Nord-Norge, men for distriktspolitikken i hele Norge. Det ble avgjørende for utbyggingen av hele Norge, fra Nordkapp til Lindesnes.

Denne regjeringen satser på Nord-Norge, vi satser på å utvikle hele Norge. Det er vi allerede i gang med, og vi skal gjøre det hver eneste dag de kommende årene.

Erlend Svoldal Bøe (H) [16:19:16]: Først vil jeg rette en invitasjon til representanten Sandtrøen fra Hedmark om å komme til Nord-Norge, for det er tydeligvis ingen av Senterparti-representantene fra Troms og Finnmark som orker å møte opp til debatten engang, og det forteller kanskje litt om Senterpartiets engasjement i de nordligste fylkene. Det er i hvert fall bra at det er noen fra Hedmark Senterparti som tar ordet i en debatt som handler om Nord-Norge.

Jeg utfordret statsråden på et konkret spørsmål om hvorvidt befolkningsutviklingen ville snu etter fire år med Senterpartiet, og det fikk jeg ikke svar på. Det forteller kanskje noe om at noen av de trendene vi opplever, som urbanisering, er en global trend og er vanskelig å snu. Da handler det om å ikke bare ha politikk som dreier seg om hvorvidt vi skal ha én eller to fylkeskommuner, men om faktisk å bruke tiden og engasjementet på å snakke om sterkere befolkningsutvikling og hvordan vi skal få mer kompetent arbeidskraft i landsdelen vår.

Jeg er veldig glad for mange av de grepene som Solberg-regjeringen tok for å rigge Nord-Norge som landsdel, som at en bidro til å få lavere skatter for bedriftene – som nå blir økt med den nye regjeringen – og at en bidro til å doble samferdselsbudsjettet, sånn at de kan sette i gang flere viktige samferdselsprosjekter i Nord-Norge. Nå får vi faktisk for første gang også en statlig tilskuddsordning for fylkesveier med Solberg-regjeringen. Vi har bidratt til flere studieplasser, for vi vet at flere studieplasser bidrar til at folk blir i landsdelen. Det var også Solberg-regjeringen som la fram en strategi for desentralisert utdanning, som ble lagt fram i fjor vår. Det har vært en rekordvekst i å bygge nye sykehusbygg med Solberg-regjeringen. At vi tok mange grep i Solberg-regjeringen, er det ingen tvil om.

Så kan gjerne Senterpartiet og regjeringen, med Arbeiderpartiet og Senterpartiet, slå seg på brystet over litt smådryssing her og der de første månedene, men meningsmålingene viser at folk ikke er fornøyd med den jobben som er gjort etter seks måneder med Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering. Jeg vil si at regjeringen har lagt lista veldig høyt for hva en skal innfri av tiltak i Nord-Norge. Jeg er veldig spent på den utfordringen.

Statsråden nevnte i sitt innlegg en byvekstavtale for Tromsø. Det er jeg veldig glad for. Det var Solberg-regjeringen som tok inn Tromsø som en del av byvekstavtalene. Der har også Senterpartiet lovet 10 mrd. kr, og jeg er spent på å se om det blir innfridd.

Jeg tror det viktigste er at en nå bruker tiden en har, til å bygge politikk for Nord-Norge som bidrar til sterke befolkningsutvikling og til mer kompetent arbeidskraft – og jeg kommer til å følge med. Det kan godt være at jeg kommer med flere interpellasjoner, for jeg tror, som min medrepresentant fra Nordland, at vi har et veldig stort hjerte for landsdelen vår, og vi ønsker at Nord-Norge skal gå bra – når det gjelder både befolkningsutvikling og økt kompetanse.

Statsråd Bjørn Arild Gram [16:22:34]: Den fremste meningsmålingen vi kan vise til, var vel den vi hadde ved det siste stortingsvalget, og resultatet av den var jo at Høyre mer eller mindre ble stemt ut av Nord-Norge etter åtte år i regjering.

Jeg vil kommentere noe av det som representanten Thorheim tok opp i sitt innlegg. Han pekte nettopp på betydningen av tilgjengelig kompetanse og desentralisert utdanning, og sa at den forrige regjeringen ikke had-

de gjort nok på det området. Det er vi jo enige om, og derfor er det veldig prioritert fra Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen nettopp å løfte det feltet betydelig. Det har vi allerede startet med. Vi har lagt inn betydelige ressurser allerede i årets budsjett for å sikre fleksible og desentraliserte utdanningstilbud, i tillegg til det som spesielt er lagt inn for å berge utdanningstilbudet i Nesna og til det som er gjort for å styrke utdanningskapasiteten med nye studieplasser, bl.a. i Nord-Norge.

Jeg mener at det området også vil bli godt beskrevet i den kommende distriktsmeldingen, for jeg mener at noe av den fremste utfordringen vi har i distriktspolitikken, og herunder utfordringen for Nord-Norge, er å sikre tilgang på folk og tilgang på kompetanse. Derfor vil det bli vektlagt sterkt, og vi er allerede i gang.

Så var representanten Thorheim inne på dette med historisk satsing på infrastruktur. Vel, da må jeg få si at vi har økt satsingen på bredbånd i år med nesten 50 pst. utover det Solberg-regjeringen la fram. Det er fortsatt behov for mer, bevares, men likevel. I tråd med bl.a. ønsket fra Nordland fylkeskommune har vi også senket kravet til den lokale andelen, sånn at det er mulig å finansiere bredbåndsprosjekter også i mer grisgrendte strøk, hvor det er dyrt å bygge ut. Videre la vi fram en konkret byvekstavtale etter at de fire største byene har vært prioritert i mange år, mens de fem neste har ventet og ventet og ventet. Vel, nå setter vi i gang med de neste fem, og vi starter i Tromsø. Det er også vist til arbeidet med billigere ferger, billigere flytilbud osv., så på infrastrukturensiden er vi i gang med en rekke tiltak forankret i Hurdalsplattformen.

Til slutt ble det spurt: Holdt man løftene? Ja, det ble universitetstilbud i stedet for egen høyskole i Nesna, men først og fremst i stedet for å avvikle hele tilbudet. Når representanten fra Høyre etterlyser og kritiserer oss for i hvor stor grad valgløfter er lagt fram, etterlyser man politikk på områder hvor man selv er helt imot – som å ha studietilbud i Nesna, som å kompensere Andøya skikkelig, sånn at man kan snu avviklingen man var med på der, til ny vekst og utvikling, eller for den del Nord-Norgebanen, som man nå setter i gang en fullverdig KVVU-utredning av.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 16 – og det var dagens siste sak.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

